



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Disputatio I. De Peccato Actualis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

TRACTATUS THEOLOGICUS

In Primam Secundæ
D. THOMÆ
De Peccatis.



Post Tractatum de Actibus humanis, hoc est, post traditas regulas, seu principia, quibus actus humani conformes esse debent, ut sint honesti, ac boni, agere Theologi solent de peccatis, seu difformitatibus cum dictis regulis mor-

rum: inde de gratia, quæ defectus admissos emendat, & ad meritum (de quo post gratiam disputant) vel inchoandum, vel augendum, unicè juvat. Hoc ordine & nos pergemus, & primò à peccatis incipiemus, ut ab his absoluti, ad gratiam perveniamus: & cum hac ad meritum progrediamur. Agit autem Angelicus de peccatis 1. 2. à quest. 71. usque ad 89. inclusive. Postquam nempe prioribus questionibus egit de hominis fine, scilicet beatitudine, & via ad illam, scilicet actionibus moralibus, sapienter pergit ad indicandos errores, quibus à via recta deficiamus, hoc est, ad explicanda peccata, quorum expositio quoad questiones primarias nunc non ster est copios. Dixi primarias; plura enim quæstia de eisdem peccatis Theologiæ morali explicanda ex more relinquimus.

DISPUTATIO I.

De Peccato Actuali.

Peccatum, latissimè sumptum, est defectus à regula dirigente ad finem.

Est autem triplex, *Natura, Artis, & Moris.*

Primum, seu peccatum nature, est defectus substantia creata à communi nature ordine, ac veluti lege: v. g. claudicatio, surditas, cæcitas &c. Alterum, sive peccatum artis, est defectus à regulis artis: e. g. solæcismus respectu Grammaticæ, inepta pictura, vel delineatio respectu pictoriæ &c. Tertium, seu peccatum moris, aut morale (quod solum nobis considerandum proponitur) est defectus liber à regula morum, seu à lege obligante ad ultimum finem. Et hoc est peccatum propriè dictum; nam, quando à Rhetoribus auctor sceleris, scelus dicitur: vel quando in S. Scriptura Deuter. 9. v. 21. vitulus aureus vel ad Rom. 7. v. 13. concupiscentia; vel Isa. 53. v. 12. poena peccati; vel 2. Cor. 5. v. 21. & Osee. 4. v. 8. sacrificium pro peccato, vocatur peccatum, tropica locutio R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

est, de qua hic non agimus. Dividitur autem peccatum propriè dictum in *actuale, habituale, & originale.* Prima hac disputatione de primo, sequentibus duabus de reliquis duobus agemus.

QUESTIO I.

De Essentia Peccati Actualis.

ARTICULUS I.

Quid sit, & quotuplex peccatum actuale.

Dico 1. Peccatum actuale rectè definitur ex S. Augustino. l. 22. contra Faustum c. 27. *Factum, vel dictum, vel concupitum aliquid contra eternam legem.* ita S. Thomas 1. 2. q. 71. a. 6. qui ibidem docet, sufficere auctoritatem S. Augustini, in contrarium: hoc est, ut argumentis, in contrarium aliaris, prævaleat; communiter etiam reliqui Theologi eandem definitionem admittunt; quamquam enim sit disjunctiva, & fortè etiam alias minutias logicas non observet, tamen clarior est definito, & ad instructionem fidelium valde apta; quia statim distinguit peccata cordis, oris, & operis: convenit etiam omni, & soli, quæ sunt primariæ dotes bonæ definitionis. Si quis tamen velit evitare disjunctionem, poterit cum S. Ambrosio l. de Paradiso. c. 8. ac Magistro Sententiarum l. 2. dist. 35. §. posthæc. Suarez in 1. 2. tract. 5. disp. 1. n. 1. & aliis, peccatum definire, quod sit *Libera transgressio legis Divinæ.*

Dicitur 1. libera; quia absque libertate non datur peccatum; unde idem prædicatum etiam subaudi debet in definitione S. Augustini, scilicet, dictum, vel factum, vel concupitum liberum. Dicitur 2. Transgressio legis Divinæ; quia, ut iterum suppono ex tract. de actibus humanis. à n. 176. regula moralitatis est lex æterna DEI, cui, si actus est conformis, est bonus: si autem difformis, est malus, seu peccatum. Ubi nota, actus contrarios legibus humanis, esse etiam contrarios legi Divinæ; quia hæc jubet, legibus humanis nos subdi: & ut rectè Suarez loc. cit. sicut nulla est potestas, nisi à DEO, ita nulla lex obligat, nisi in virtute legis Divinæ. Non tamen ideo leges omnes sunt juris Divini; nam jus Divinum est illud, quod est immediatè à DEO datum, aut ex speciali commissione DEI; qualiter non sunt lætæ leges, quæ humanæ dicuntur.

euntur. Hæc definitio etiam clara est, omni-
que, & soli definito conveniens, adeoque bo-
na.

4. Dividitur jam peccatum actuale com-
muniter in *peccatum commissionis*, & *omissionis*.
Illud est actus liber contra legem prohibentem;
istud est omissio libera actus præcepti contra
legem præcipientem: & tale peccatum etiam est
omissio pura libera, quæ est possibilis ex *tract. de*
act. hum. n. 110. Ut autem peccato puræ
omissionis aptetur definitio Augustini, debet
etiam intelligi, non dictum, vel non factum &c.
cum enim contrariorum eadem sit ratio, facile
ex dicto, vel facto, intelligitur etiam, non di-
ctum &c. 2. Dividitur in *peccatum proprium*,
quod fit à persona, cui imputatur: & *alienum*,
quod ab alio fit, alteri tamen ob moralem ali-
quem influxum, vel causalitatem, etiam attri-
buitur.

Dividitur 3. in *peccatum spirituale*, &
carnale. Istius generis sunt, quæ sensibili carnis
delectatione perficiuntur; ut peccata gulæ, at-
que luxuriæ: illius generis sunt, quæ animi de-
lectatione perficiuntur, qualia sunt reliqua pec-
cata capitalia. Dum autem Apostolus ad *Galat. 5.*
à *v. 19.* inter opera carnis etiam recenset ea pec-
cata, quæ aliàs spiritualia censentur, latius su-
mit peccata carnis, pro omnibus iis, quæ, ex na-
turæ nostræ in Adam corruptione, pullulare so-
lent.

5. Dividitur ulterius 4. peccatum actua-
le in *peccatum cordis*, *oris*, & *operis*. Primum
in mente, & volitione perficitur: secundum
verbis: tertium operibus consummatur. 5. In
peccatum ex ignorantia, *fragilitate*, & *malitia*.
Primum fit, cum quis ex ignorantia culpabili
peccat: secundum, quando ex tentationis, aut
passionis vehementia labitur: tertium, quod
studiosè, & quia quis vult DEUM offendere, abs-
que ignorantia, & vehementi passione, com-
mittitur, estque ex genere suo gravissimum.
6. In *peccatum per excessum*, & *per defectum*;
cum enim virtus, e.g. liberalitas, consistat in me-
dio, qui nimium opes effundit, per excessum
peccat prodigalitate: qui nimis parcè dat, peccat
per defectum avaritiæ.

Dividitur 7. In *peccatum contra DEUM*,
proximum, & *seipsum*; quamvis enim omne pec-
catum sit contra DEUM, & ejus offensæ, tamen
peculiariter peccatum contra DEUM dicitur pec-
catum illud, quod versatur circa materiam, directè
pertinentem ad DEUM. e.g. circa materiam fidei,
spei, charitatis, aut religionis &c. cujusmodi
sunt peccata contra primam tabulam decalogi,
seu tria priora præcepta. Peccatum contra seip-
sum est, quod est contra bonum proprium. e.g.
gula, & luxuria, contra bonum sanitatis, & cor-
poris. Peccatum contra proximum est, quod bono
proximi adversatur. e.g. furtum, detractio, homi-
cidium: cujusmodi sunt pleraque contra secun-
dam decalogi tabulam, seu posteriora præcepta.
8. in *peccatum mortale*, & *veniale*, de qua divi-
sione fusiùs infra: modò sufficiat dixisse, illud
mortem animæ, hoc est, damnationem æternam
afferre: non item secundum, cujus venia faci-
lior est. Plures divisiones dari possent: sed faci-
lius ad caput, & pro memoria, hinc inde, pro
occasione plures explicabuntur.

6. Ob. 1. S. Paulus ad *Rom. 2. v. 12.* ait,
Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peri-

bunt: ergo etiam peccari potest sine lege, adeo-
que non omne peccatum est contra legem. Resp.
dist. conf. peccari potest sine lege Judaica, de
qua ibi loquitur Apostolus. conc. conseq. sine
omni lege naturali, vel Divina. neg. conseq. Re-
sponsio firmatur ex ipso Apostolo *ibidem v. 14.*
dicente, quod gentes sine lege, sibi ipsi sint lex:
ergo non sunt prorsus sine omni lege. Per hoc
tamen, ut rectè Viva in *proposition. 2. ab Alex-*
xandro VIII. dammatam de peccato Philosophico n.
10. ait, non intelligit Apostolus, ipsam natu-
ram rationalem esse legem strictè talem, seu re-
gulam primam morum; cum neminem suam na-
tura obligare possit: (de qua re aliquantò plura
tr. de act. hum. à n. 177.) sed tantum S. Paulus
vult dicere, quod habeant in se aliquid per mo-
dum legis, scilicet lumen naturæ rationalis, quod
ad modum legis dirigit, & quid lex jubeat, o-
stendit.

7. Ob. 2. Multa dicuntur ideo prohibita;
quia mala: non verò dicuntur mala; quia pro-
hibita: ergo non omne peccatum est contra le-
gem: vel certè hoc prædicatum non est primari-
um, respectu cuiusque peccati. Confir. Peccatum
veniale, ut multi docent in *tractat. de incarnat.*
non est offensæ DEI: ergo non est contra legem:
atqui tamen est peccatum strictè dictum: ergo
non omne peccatum est contra legem DEI. Resp.
nego conseq. quia, modò sint prohibita, sicut
sunt omnia peccata, jam sunt contra legem. An
autem hoc prædicatum omnino primarium sit,
an non, imprimis est minutia logica, non valde
curanda: dein dici potest, esse prædicatum pri-
mariū, saltem respectu hujus tractatus Theo-
logici, qui maximè, & primariò considerat in
peccato, rationem oppositionis cum lege Divina,
in qua fundatur ratio offensæ. Ulterius, etiam
illa, quæ dicuntur prohibita; quia mala, ante-
cedenter ad legem DEI tantum sunt peccamina-
sa radicaliter, formaliter autem talia redduntur
per legem DEI. vide *tract. de act. hum. à n. 179.*

8. Ad confirm. responderi Suarez in *1. 2. tract.*
5. disp. 1. sec. 1. v. 2. peccatum veniale eodem
modo esse contra legem, sicut est peccatum: neu-
trum autem esse simpliciter, sed tantum secun-
dum quid: & moraliter loquendo, esse tantum
analogicè peccatum: quod etiam docet D. Tho-
mas. *1. 2. q. 88. a. 1. ad 1.* Idem *3. p. q. 88. a. 2.*
ad 2. ait, veniale non esse contra DEUM, sed præ-
ter ipsum. Idem docet Tannerus *tom. 2. disp. 4. de*
peccatis. q. 5. dub. 2. n. 49. Suarez. in *1. 2. tract.*
5. disp. 2. sec. 5. n. 7. & citat pro hac opinione
Cajetanum & Vegam. Bellarminus *tom. 4. con-*
trov. 2. l. 1. c. 11. ait, veniale non esse perfectè,
& simpliciter peccatum, sed imperfectè, & se-
cundum quid.

Addit Suarez *cit. loc. n. 8.* non esse quidem
proprie dictam analogiam, inter peccatum mor-
tale, & veniale; quia peccatum veniale, inde-
pendenter ab omni respectu (sine quo tamen non
datur analogia stricta) ad mortale, habet inha-
rentem sibi aliquem defectum ordinis debiti ad
ultimum finem: attamen, quia hic defectus ma-
ximè ponderatur in moralibus, quatenus est di-
spositio ad mortale: itémque veniale tale de-
nominatur; quia non habet malitiam tantam,
quantam mortale, loquendo moraliter, & theo-
logicè, hæc denominatio est analoga. Ultra-
rius ait *eodem n. 8.* Scripturam raro, no-
mine peccati simpliciter dicti, comprehendere
peccata

peccata venialia. Si hoc tibi non placet, dist. conseq. peccatum veniale non est contra legem strictè dictam om. conf. non est contra legem latius dictam. neg. conf. omitto dein pro nunc subsumptum, & sub priori distinctione conc. vel neg. ultimam conseq. Dicit ergo potest, non omne, quod est contra legem DEI leviter obligantem, vel tantum contra legem ejusdem latius sumptam, esse etiam offensam DEI strictè dictam.

9. Ob. 3. Possibile est peccatum essentialiter impunibile: sed hoc non est contra legem: ergo, prob. min. quod est contra legem, subjacet poenae: sed peccatum impunibile non subjacet poenae: ergo. Resp. 1. om. ma. neg. min. ad prob. dist. ma. nisi essentialiter supponat liberam determinationem DEI ad non puniendum, conc. ma. secus neg. ma. & dist. sic mi. neg. conf. ita ii, qui majorem admittunt. Alii probabilius negant, tale peccatum esse possibile, sicut negatur possibile peccatum essentialiter irremissibile; peccatum enim essentialiter impunibile tunc fieri deberet, si DEUS revelasset Petro, se nullum deinceps ejus peccatum puniendum, & Petrus hac revelatione, fretus peccaret: tunc enim (ajunt quidam) peccatum essentialiter supponeret illam revelationem Divinam, qua stante Petrus puniri non posset; quia aliàs revelatio redderetur falsa, quod impossibile est.

Sed probabilius, etiam in hoc casu, peccatum illud non essentialiter præsupponeret illam revelationem verè talem; nam, si Petrus, deceptus à dæmone, judicaret firmiter, eam revelationem sibi factam esse, idem numero peccatum committeret, ac tunc, quando reverà facta esset; nec enim volitio habet essentialem respectum ad hanc cognitionem determinatè sumptam, sed tantum ad aliquam indeterminatè sumptam, & quoad motivum, vel modum representandi &c. æqualem: præsertim volitio naturalis, qualis est peccaminosa, non habet respectum, vel connexionem essentialem cum cognitione, seu revelatione supernaturali: & sic etiam responderi solet in tract. de poenit. ad objectionem de peccato essentialiter irremissibili.

10. Ob. 4. Qui agit contra conscientiam erroneam, e.g. qui putat se obligari ad mentendum, ut liberet à periculo proximum, & non mentitur, peccat: at non peccat contra legem Divinam: ergo datur peccatum, quod non est contra legem Divinam: ma. est communis, & certa. mi. prob. DEUS non præcipit per legem suam mendacium: ergo. Resp. neg. mi. ad prob. dist. ant. DEUS non præcipit mendacium directè, & per se. conc. ant. non præcipit indirectè, & per accidens. neg. ant. & conf. DEUS præcipit, ut non agamus contra id, ad quod etiam per errorem putamus, nos esse ab ipso obligatos; quia ita agere jam esset virtualiter negligere, & postponere voluntatem DEI.

Quando ergo, in eo casu, quis per errorem putat, se obligari ad mentendum, DEUS indirectè, & per accidens, præcipit mendacium. Nec propterea DEUS est causa per se, sed tantum causa per accidens, & quidem tantum materialis peccati, quod non repugnat. Nec propterea etiam præcipit aliquid prohibitum; quia, ut Rhodes ait, res non est formaliter prohibita, nisi ut agnita mala: quia objectum non specificat actum, prout est in se, sed prout est in intellectu, ut ha-

bet Angelicus. 1. 2. q. 19. a. 5. in corp. plura vide tract. de virt. Theol. disp. 2. q. 1. a. 4. à n. 72. ubi etiam tractatur, an talis mendacium, vel similis talis actus ex conscientia erronea factus, sit bonus, & meritorius.

11. Ob. 5. Lex etiam DEI, e.g. Moisaica, five per Moysen promulgata, non est æterna; nec enim est ab æterno, nec erit in æternum; quia jam cessavit: & multa peccata sunt contra illam: ergo non omnia sunt contra legem æternam DEI. Confir. Promulgatio legis non est æterna: sed hæc est de essentia legis: ergo essentia legis, seu lex non est æterna: ergo peccata non sunt contra legem æternam. Resp. 1. om. ant. neg. conf. quia sunt saltem contra legem DEI æternam, ut ita dicam, reflexam, quæ præcipit servari legem Moysis, pro illo tempore. Resp. 2. neg. ant. quia jam ab æterno in mente DEI lex extitit.

Ad confirm. In hac quæstione, suo modo de nomine, seu quid intelligatur per legem, standum est autoritate Theologorum, qui communiter admittunt, legem æternam DEI cum S. Augustino 1. 1. de lib. arb. c. 6. & S. Thoma. 1. 2. q. 91. a. 1. in corp. unde, si promulgatio est de essentia legis, non tantum humanæ, sed etiam Divinæ, non debet ea ab æterno percipi: & talis promulgatio jam datur ab æterno; sic enim habet Angelicus art. modò cit. ad 2. Dicendum, quòd promulgatio fit, & verbo, & scripto: & utroque modo lex æterna habet promulgationem ex parte DEI promulgantis; quia & Verbum Divinum est æternum, & scriptura libri vitæ est æterna: sed ex parte creatura audientis, aut inspicientis, non potest esse promulgatio æterna: & juxta hæc dicta, in forma neg. ma. Alii negant mi. dicuntque, promulgationem ad summum esse de essentia legis actu obligantis, non autem ipsius, in se præcisè spectatæ, quæ, præsertim si à DEO sit, cujus potestas est prorsus independens à populo, jam habeat totam essentiam ante promulgationem; quanquam ante promulgationem non obliget: promulgari autem postea legem Divinam positivam per revelationem, legem verò naturalem per dictamen conscientia.

12. Ob. 6. DEUS non necessariò prohibet omne, etiam intrinsecè malum: ergo neque peccatum: ergo hoc non est necessariò contra prohibitionem, seu præceptum DEI. prob. ant. DEUS non amat necessariò bonum creatum: ergo nec odit, nec prohibet necessariò malum creatum: Confirm. DEUS potest dispensare in præceptis naturalibus secundæ tabulæ: ergo potest ea præcepta non imponere: ergo etiam potest objecta intrinsecè mala, præceptis illis contraria, non prohibere. Resp. dist. ant. DEUS non prohibet necessariò necessitate absoluta. conc. ant. ex suppositione, quòd creaturas rationales produxerit. neg. antec. & conseq. ad prob. om. ant. neg. conf. Cum DEUS sit essentialiter sanctus, & optimus gubernator, spectat ad ipsum essentialiter, ut, quod radicaliter saltem, peccaminosum, turpe, ac inhonestum est, prohibeat, & ab eo subditos rationales avertat, ut lumine naturæ notum videtur: certè aliàs videretur manca esse ejus gubernatio: at non spectat ad ipsum, ut omne prorsus bonum extrinsecum sibi procuret, maxime, cum

jam virtualiter, & eminenter, in sua essentia omnia contineat.

Ad confut. Resp. cum pluribus aliis. neg. ant. Non potest DEUS propriè dispensare, sed tantum addere, vel demere, circumstantiam, qua addita, vel dempta, id, quod prius fuerat malum, non amplius tale est: unde rectè Layman lib. 5. tract. 10. parte 3. c. 6. n. 9. ait, quasdam actiones esse ita malas, ut inseparabilis omnino malitia sit, e. g. mendacium, blasphemia, &c. quæ nullis circumstantiis possunt cohonestari: alias autem esse ita malas, ut, vel ratione circumstantiarum, vel ex alia causa, malitia separari possit. e. g. cædes innocentis tantum est mala, si fiat absque legitimo jure, aut potestate: quam tamen DEUS potest dare, utpote supremus dominus vitæ, & mortis: quare, si DEUS daret potestatem occidendi innocentem, non dispenseret propriè in quinto præcepto; sed sua voluntate, & concessione potestatis, faceret, ut, quod alias contineretur sub materia illius præcepti, non amplius contineatur, adeoque licitè fiat. Dispensatio autem propriè dicta foret, si manente materia, vel re eadem, tamen aliquis eximeretur præcepto.

Ob. 7. Peccatum purè Philosophicum, non est contra legem: ergo definitio peccati non convenit omni, adeoque non est bona. Respondi facile potest. om. antec. dist. conf. definitio peccati non convenit omni peccato Theologicè tali, de quo hic maxime quæritur. neg. ant. alteri peccato, de quo hic non agitur. om. ant. & neg. conf. sufficit enim bonitati definitionis, à Theologis datæ, quod conveniat omni peccato, in consideratione Theologica accepto.

ARTICULUS II.

Quid sit, & an detur Peccatum Philosophicum.

13. Satisfactum, data modò responsione, omnino esset objectioni: attamen, quia hæc quæstio ante annos quadraginta, & aliquot, scilicet anno 1686, famosa esse cœpit, & anno 1690. 24. Augusti ab Alexandro VIII. proscriptæ sunt duæ propositiones, quarum una agit de peccato Philosophico, operæ pretium videtur, etiam de isto paulò pluribus agere.

Propositiones autem damnatæ sunt istæ: Prima. Bonitas objectiva consistit in convenientia objecti cum natura rationali: formalis verò in conformitate actus cum regula morum. Ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimum interpretativè. Hunc homo non tenetur amare, neque in principio, neque in decursu vitæ suæ moralis. Secunda: Peccatum Philosophicum, seu morale, est actus humanus, disconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi. Theologicum verò, & mortale est transgressio libera Divinæ legis. Philosophicum quantumvis grave, in illo, qui DEUM vel ignorat, vel de DEO actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensæ DEI, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam DEI, neque æternâ pœnâ dignum.

Ex his propositionibus secunda dicebatur excerpta ex Theobaldo Divione propositis: at Viva Trutine Theol. p. 3. ubi sub initium de his duabus propositionibus agit, num. 3. probat, in ea propositione secunda, dum ad S. Sedem deferretur, fuisse aliquid per invidiam mutatum. Occasione autem hujus damnationis orta est, vel saltem magis ventilari cœpta, inter recentiores quæstio duplex, scilicet. 1. Quid sit peccatum Philosophicum, prout distinguitur à Theologico, vel quæ sit ejus definitio. 2. An sit possibile, vel impossibile: pro quarum resolutione.

14. Dico 1. Definitio peccati purè Philosophici in ipsa propositione secunda damnata rectè exhibetur: scilicet quod sit actus humanus disconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi: intellige soli; si enim disconveniret etiam legi Divinæ, & esset ejus transgressio, jam etiam esset peccatum Theologicè tale. Neque hæc prima pars propositionis illius damnatæ est damnata: sicut non est damnata pars altera ejusdem continens definitionem peccati Theologici, quod sit transgressio libera Divinæ legis: quæ verissima est.

Sicut etiam non est damnata illa pars propositionis damnatæ primæ, qua dicitur: Formaliter verò bonitas consistit in conformitate actus cum regula morum: quod communiter omnes tradunt: sed in prima illa propositione damnatum potissimum illud est, quod ultimò dicebatur, scilicet non teneri hominem ad amandum DEUM in principio, vel decursu vitæ. Et utique facile potest contingere, ut in propositione, vel formaliter, vel æquivalenter copulativa, una pars sit vera, altera falsa. Certe definitio illa peccati Philosophici, seu in consideratione Philosophica accepti, indicatur à S. Thoma 1. 2. q. 71. a. 6. ad 5. his verbis: Dicendum, quod à Theologis consideratur peccatum præcipue, secundum quod est offensæ contra DEUM; à Philosopho autem morali, secundum quod contrariatur rationi.

Hoc autem peccatum, purè Philosophicum, dari non potest, quin detur ignorantia, vel oblitio DEI; si quis enim de DEO cogitet, & quidem de eo, ut prohibente illud, quod in his circumstantiis ipse cogitans facit, jam peccatum Theologicum committit; nam, dum cogitans, DEUM actus sui conscium, peccat, advertit utique, se facere aliquid contrarium voluntati DEI, omne malum morale improbat, & prohibens: consequenter talis actio est aversio à DEO, & conversio ad creaturam, quæ secum affert per identitatem peccatum Theologicum. Ex his oritur jam quæstio secunda, an nempe actus aliquis humanus, moraliter malus, fieri possit cum tali ignorantia inculpabili DEI, & sic dari peccatum purè Philosophicum. Igitur

15. Dico 2. Peccatum purè Philosophicum non est possibile: ita defecto communissimè omnes. Prob. Quicumque peccat formaliter, seu cum morali advertentia ad culpam, non tantum advertit, se agere aliquid quomodocumque indecens, seu erubescendum, quale e. g. etiam foret, si quis, à prædonibus spoliatus omnibus vestibus, deberet incedere nudus: sed cognoscit, se agere aliquid culpabile, seu prohibitum: atqui hoc non potest agnoscere, quin agnoscat DEUM: ergo, ma. videtur non posse

posse negari; alias enim non posset dari discrimen, inter erubescantiam dignam compassione, & dignam reprehensione: seu inter ortam ex inculpabili causa, & ortam ex libero culpabili defectu. minor prob. Qui agnoscit aliquid prohibitum, debet agnoscere aliquem prohibentem: atqui nullum potest agnoscere prohibentem, nisi agnoscat DEUM: ergo debet hunc agnoscere. ma. est clara.

Prob. etiam min. Nihil potest esse prohibitum sub culpa, nisi sit, vel actus internus, vel certe complexum ex actu interno, & externo: atqui non potest agnosci, vel intelligi, prohibens actum internum, vel complexum ex actu interno, & externo, nisi agnoscat DEUS: ergo. ma. iterum non potest negari; nam, licet fors aliqui putaverint, actus pure internos, se solis non esse peccata, tamen nemo iudicavit, aut iudicat, solum actum externum, sine interna volitione libera, esse culpam, vel peccatum; cumque ratio culpæ, vel unicè, vel potissimum, stet in actu interno, debet vel maxime iste esse prohibitus, & ut talis apprehendi. prob. jam min. Non potest intelligi actus internus prohibitus, nisi intelligatur DEUS, vel immediate, vel mediate saltem prohibens; quia, vel nemo alius potest actum internum præcipere, aut prohibere: vel certe nemo id potest, qui non intelligatur, habere potestatem prohibendi à DEO, sicut e. g. habet Ecclesia: ergo.

16. Prob. ant. Si aliquis præter DEUM, & eos, qui ab ipso habent potestatem, posset agnosci prohibens actum peccaminosum, & consequenter actum internum, esset natura rationalis: sed hæc non potest agnosci prohibens talem actum: ergo. ma. admittitur ab adversariis (si qui sunt) & eruitur ex ipsa definitione peccati Philosophici. min. prob. Vel intelligitur natura rationalis individua ipsius peccantis: & hæc, cum non sit superior sui ipsius, non potest sibi ipsi aliquid prohibere, vel certe potest in præcepto facile secum dispensare: vel intelligitur natura rationalis ut sic, seu in communi, & quidem creata (nam DEUS supponitur non cogitari) & hæc, cum nihil sit à parte rei, sed tantum existat in intellectu, non potest reverà obligare.

Vel intelligitur per naturam rationalem collectio omnium naturarum rationalium existentium (non existentem, cum nihil sint, utique obligare non possunt) & nec ista potest prohibere efficaciter actus internos; quia non potest eos scire, consequenter neque de iis iudicare, neque ab iis abstergere, neque eos punire; nam facile possunt celari; atque adeo inutilis, frustranea, atque etiam rationi naturali difformis esset ista prohibitio: & consequenter non datur. Confirmatur. Talis collectio naturarum rationalium plurimos actus, etiam externos, non posset scire: & multò minùs posset scire, an sint conjuncti cum actibus internis, qui externos reddunt malos: adeoque neque de iis posset iudicare, vel eos punire. Imò talis collectio etiam non veller communiter tales actus punire, vel etiam plurimos eorum prohibere; cum multa ex ea collectione naturæ essent mala, & cuperent multa licita, quæ tamen sunt culpabilia.

Vel intelligitur tandem unum tantum indi-

viduum, ex illa collectione, distinctum à peccante, e. g. superior creatus: & contra hunc pugnant eadem ferme rationes; quia scilicet neque posset scire, nec iudicare, nec punire, universaliter actus malos, præsertim internos. Adde, quòd quis agnoscendo actionem tantum prohibitam ab aliquo superiore creato (cum hic non sit infallibilis regula) nondum eam agnoscat ut culpabilem, vel reprehensibilem; quia posset à tali superiore bonum prohiberi, & malum præcipi. Quare deberet prius, vel agnosci alia potestas infallibilis, adeoque Divina: vel certe deberet ille superior apprehendi ut imperans conformia naturæ rationali universali, adeoque ultimato iterum deberet recurri ad naturam rationalem universalem, quem recursum jam supra insufficientem ostendimus.

17. Nec dicas, recurri posse ad aliquam partem collectionis universalis, seu ad particularem aliquam communitatem individuorum rationalium; nam contra est: hæc communitas non esset potestas infallibilis; posset enim aliquid præcipere, vel prohibere, in bonum suum particulare, oppositum bono communi totius naturæ, adeoque malè. Si autem dicas, debere eam præcipere conformia toti naturæ, iterum recurris ad naturam universalem, tanquam mensuram honesti, & iterum impugnaris superioribus argumentis. Tandem, minor illa superior probari potest eisdem ferme argumentis, quibus in tract. de actibus humanis à n. 176. probavimus, primam regulam morum necessariò statuendam esse legem æternam DEI.

18. Collige ex dictis, quòd, etsi omittatur, possibile esse, ad breve tempus, invincibilem ignorantiam DEI, ea tamen non sit possibilis tunc, quando quis formaliter peccat; quia tunc eo ipso DEUM aliquo modo agnoscere debet. Vincibilis autem ignorantia DEI omnimoda omnino impossibilis est; cum enim hæc ignorantia vincibilis sit peccatum, & hoc dari non possit sine aliqua notitia DEI, sequitur clarè, ad eam ignorantiam requiri aliqualem DEI notitiam, consequenter ipsam ignorantiam non esse omnimodam. Dico omnimodam; quia utique potest dari aliquamdiu vincibilis, & invincibilis ignorantia DEI, non omnimoda, seu tantum quoad aliqua prædicata, magis explicita, e. g. ignorantia immensitatis, immutabilitatis, Trinitatis &c. Imò quoad aliqua prædicata latet DEUS adhuc etiam doctos, qui disputant de iis ipsis, an debeant DEO attribui, an non.

Dixi etiam, DEUM aliquo modo debere agnosci; quia sufficit ad peccatum, ut agnoscat, sub ratione confusa legis æternæ, vel supremi legislatoris: quæ notitia non abest à peccante, qui eo ipso, quòd rem prohibitam agnoscat, agnoscit, saltem exercitè, & implicite, quamvis remisse, legem, vel legislatorem prohibentem, ut scilicet, quemadmodum ait La Croix l. 5. à n. 55. cytharizans actu cognoscit regulas artis, quamvis non reflexè de iis cogitet: & sicut sacerdos, peccans contra castitatem, exercitè cognoscit, se esse voto adstrictum.

19. Quæres 1. An hæc impossibilitas peccati philosophici sit metaphysica, vel moralis. Resp. aliquos, quos vide citatos apud Vivam tract. Theol. p. 3. n. 4. existimasse, peccatum philo-

losofphicum tantum moraliter esse impossibile, eoquod non omnino implicet casus, quo aliquis tantum agnoscat, actionem esse contrariam naturæ rationali, non verò alteri superiori legi, quamvis, ut ait, id defacto nunquam fiat, eoquod homo peccans, exercitè, & implicite saltem, vel confusè, agnoscat legem Divinam. Mihi tamen cum communiori (ut testatur Viva loco modò citato n. 3.) videtur verosimilius, esse metaphysicam impossibilitatem, quam & ipse Viva ibidem videtur defendere.

Ratio est; quia non potest videri prohibitum aliquid à sola natura rationali, ut jam ostensum: ergo, quando res apparet ut prohibita, & culpabilis (quod necesse est ad hoc, ut appareat esse peccatum, vel culpà) debet, saltem exercitè, & implicite, aut confusè, apparere ut contraria legi Divinæ, adeoque DEO, ut jam explicatum. Et hinc videtur mihi etiam metaphysicè impossibilis omnimoda ignorantia DEI pro eo casu, quo quis peccat, seu aliquid facit, quod omnino absolute prohibitum, & culpabile iudicatur.

Licet autem peccans non semper agnoscat actionem suam immediatè in se prohibitam à lege Divina, sed e. g. ab homine: tamen sicut is, qui aliquid committit, immediatè à lege Ecclesiastica prohibitum, agnoscit, idem, saltem immediatè, prohibitum esse à DEO, sic etiam talis, agnoscens rem ut immediatè prohibitam ab homine, simul tamen satis agnoscit, eandem ut mediatè prohibitam ab altiori lege, ut patet ex dictis.

Si fingas casum, quo aliquis rudis ponatur existimare, aliquem hominem sibi imperantem etiam scire actus internos, & habere potentiam eos puniendi, ita, ut nullus ejus vim effugere ulla ratione possit, respondeo, vel talis existimat, eum hominem habere à se eam scientiam, & potentiam, vel ab alio: si dicatur secundum, debet agnoscere, saltem confusè, illum alium, hoc est, DEUM penetrantem secreta cordium, & omnipotentem vindicem: si verò primum, tunc hunc ipsum hominem sua opinione faciet ignorantem: sicut antiqui gentiles coluerunt multos tales DEOS. Certè talis jam agnoscit supremam potestatem, & infinitam scientiam prohibentem, adeoque sufficienter agnoscit DEUM, licet dein in eo graviter erret, quod putet, eam potestatem residere in homine.

Sic nemo dicit, olim gentiles non peccasse formaliter, & Theologicè, quando putarunt, se aliquid facere contrarium voluntati Jovis; eoquod rati, eum esse omnipotentem, ac supremum legislatorem, contra hunc ipsum egerint, quamvis eundem malè cum Jove identificarint. Et licet gentiles tantum agnoverint DEUM ut autorem naturæ, non autem ut autorem gratiæ, tamen graviter peccarunt, seque gehennâ dignos reddiderunt. Unde dici non potest, requiri ad peccatum Theologicum, cognitionem DEI ut authoris supernaturalis; aliàs gentes nunquam Theologicè peccassent, quod est falsum.

Accedit, quod in hac providentia (de qua potissimum loquimur) non videatur DEUS permittere, ut homo invincibiliter DEUM ignoret, quando peccat; cum lumen rationis cuilibet indiderit, quod juxta SS. Patres, cuicunque ratione

utenti, facillimè, & primò, DEUM ostendit, præfertim, cum aliquid prohibitum facere tentat, quando DEUS vel maximè vult, ab eo ipsum absterre. Addendum adhuc: si quos casus, tanquam metaphysicè, non autem moraliter possibiles, adversarii ponunt, hi, vel moraliter etiam possibiles sunt, vel etiam metaphysicè implicanti; quia rudes homines, inter barbaros in sylvis enutriti, sunt innumeri: & si potest unus ratione utens habere talem ignorantiam DEI, ac peccatum philosophicum facere, non est ratio, quare non plures, aut pluries, idem possint patrare: nisi dicatur, DEUM id in hac providentia non permittere, quod reipsa est dicere, in hac providentia peccatum philosophicum impossibile esse. Gratis autem diceretur, DEUM quidem non posse, aut velle tale peccatum sæpius permittere, posse tamen rarissimè; nam, si potest, aut vult aliquando, debet asserri positiva ratio, cur non sæpius; aliàs, sicut potest, & vult peccata Theologica sæpius permittere, etiam poterit sæpius permittere philosophica.

20. Quæres 2. Qua de causa propositio hæc de peccato philosophico damnata sit. Resp. 1. Non est ullo modo damnata sententia eorum, qui tantum in sensu conditionato dixerunt, quod, si peccatum philosophicum poneretur, illud non esset peccatum mortale, nec DEI offensæ; ait enim Pontifex, doctrinam, quam damnat, de novo erumpere: atqui sententia illa conditionata fuit jam satis antiqua tempore Alexandri VIII. cum eam teste La Croix l. 5. n. 57. jam docuerit Gerson, Curiel, Suarez, Lessius, Lugo, Gonet, & alii: imò ita sentire videtur ipse S. Thomas 2. 2. q. 20. a. 3. in corp. ajens: *Si posset esse conversio ad bonum commutabile sine aversione à DEO, quamvis esset inordinata, non esset peccatum mortale*: atqui non datur aversio à DEO moralis, quæ suo modo est ejusdem contemptus, quando hic nullo modo cognoscitur. Itaque ex alio capite, & primariò quidem, ut rectè observat La Croix modò citatus n. 58. damnata est propositio illa, & justissimè quidem; quia, ut iacet, non facit distinctionem, inter ignorantiam, & inadvertentiam ad DEUM, vincibilem, & invincibilem, & de utraque æqualiter intelligi potest: multò minus hæc propositio indicat, aut supponit, impossibile esse ignorantiam DEI vincibilem, sed potius videtur ansam dare judicandi, eam possibilem esse: est autem certum, quod ignorantia, vel incogitantia, aut inadvertentia ad DEUM, si vincibilis sit, non excuset ab offensæ DEI, & reatu poenæ æternæ, actionem graviter naturæ rationali oppositam. Et hæc est causa damnationis primaria.

21. Fortè etiam Pontifici displicuit, quod propositio, prout jacet, abstrahat à sensu conditionato, & absoluto, à possibilitate, & existentia peccati philosophici, adeoque legenti ingerere possit opinionem, quasi talia peccata frequenter dari possint (nam non magis conditionatè loquitur de peccato philosophico, quam de Theologico, quod frequens est) consequenter de occasionem hominibus, excusandi sua peccata, tanquam purè philosophica, per ignorantiam, vel potius per inadvertentiam ad DEUM: qua ratione posset præbere scandalum, seu occasionem peccandi, id est, abutendi hac opinio-

ne ad excusandas excusationes in peccatis. Psal. 140. v. 4.

Dixi: *Propositio, prout jacet*; nam, ut Viva trutin. Theol. p. 3. n. 3. ait, Thefes Divionenses, adjunctis præsertim scriptis Professoris, clarè ostendunt, propositionem tantum in sensu conditionato propugnatam fuisse. Addit etiam La Croix l. 5. n. 58. propositionem idè quoque damnatam fuisse; quia negat, peccatum philosophicum esse offensam DEI; cum tamen sit offensa materialis. Sed rectè quidam ingeniosus recentior dubitat, an Pontifex ad talem quæstionem vocabulariam attenderit.

22. Objicit quidam contra nostram probationem, mendacium e. g. esse naturæ Divinæ dissonum, eisque moraliter malum, neque tamen esse à lege superioris, sed ab ipsa natura, DEO prohibitum, adeoque intelligi posse, quod aliquid per ipsam naturam rationalem, absque altiore legislatore prohibitum sit. Sed respondetur, in DEO non opus esse lege superioris; cum dari non possit, & sufficere mendacium ejus voluntati necessariò dissonum esse; cum per hoc ipsum ei mendacium reddatur metaphysicè impossibile, nec ipse in hoc secum dispensare possit: at non ita res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eo ipso impossibile, quod ejus voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod hæc voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sicut est Divina) insuper contra se ipsam potest agere, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia DEI: vel in tract. de actibus humanis, n. 174. quando de prima regula morum: vel tandem facile solvuntur ex dictis hucusque in probatione, & declaratione nostræ sententiæ.

ARTICULUS III.

In quo stet formalis malitia peccati.

23. Controversia hæc celebris est inter auctores, sed speculativa, & in ordine ad praxin parùm faciens. Ad ejus intelligentiam notandum 1. Duplex datur privatio, physica, & logica. Illa est negatio puræ formæ in subiecto capaci, seu negatio formæ aliquo modo debitæ subiecto, e. g. cecitas in homine. Altera etiam vocatur privatio secundum dici, & est aliquid positivum, sed tamen explicatur per terminum negativum, & ratione sui excludit aliam formam, vel quasi formam, cujus dicitur esse privatio, e. g. indivisio, quæ est positivum quid, scilicet ipsa realiter unitas rei, vel unio partium ejus inter se; explicatur tamen per vocem negativam, ut patet: excludit autem divisionem, quæ est forma, vel quasi forma denominans divisum. Dixi quasi forma; quia, cum divisio sit negatio unionis, non est propriè forma.

Aliud exemplum est irrationalitas, quæ est quasi irrationalitas, seu non rationalitas, & est realiter quid positivum, scilicet ipsum animal: at explicatur per terminum negativum: exclu-

dit autem formam positivam, seu rationalitatem. Talis etiam est claudicatio, seu incessus curvus, excludens ratione sui gressum rectum. Vocari etiam potest hæc privatio radicalis, quatenus suo modo causat, vel infert privationem, seu negationem formalem.

24. Notandum 2. Ad peccatum formale non requiritur tantum actus qualiscunque, sed liber; absque libertate enim non datur peccatum formale; unde in sententia (quam in tract. de actib. hum. à num. 126. amplexus sum) docente, libertatem non esse actui essentialem, & intrinsecam, sed extrinsecam, & constitui per actum primum proximum liberum, non potest malitia peccati formalis, saltem adæquate, stare in positivo; nam libertas, eam malitiam constituens, involvit negationem impedimentorum &c. quæ consequenter etiam constituit malitiam, quidditative, seu adæquate sumptam: quanquam in ea etiam sententia dici possit, malitiam denominative sumptam, stare in positivo; quia malitia denominative sumpta, seu id, quod dicitur malum, est ipse actus secundus, non verò actus primus &c.

Sed hic addendum, auctores, dum quærent, an malitia formalis peccati stet in positivo, vel negativo, seu privativo, non quærere, an stet in negationibus illis, quæ requiruntur ad actum primum, vel ad denominationem actus liberi, sed potius quærere, an stet in privatione, præsupponente totum actum liberum, & ex hoc resultante, vel hunc subsequente, quatenus scilicet, posito actu libero, materialiter, ut ajunt, peccaminoso, resultat, vel sequitur privatio honestatis, rectitudinis, vel conformitatis cum lege, quam debet habere vel actus, vel voluntas; & ob cujus defectum datur actus malus.

Dixi: vel actus, vel voluntas; hæc enim, cum sit capax actus honesti, utique potest habere privationem, ejus: item actus in se indifferens ad hoc, ut fiat in circumstantiis, bonum, vel malum ipsum reddentibus, e. g. præcepti, vel prohibitionis, potest etiam habere privationem honestatis: at verò, si actus sit intrinsecè malus, e. g. odium DEI, non est capax honestatis; adeoque neque privationis ejusdem: sed tantum est capax puræ negationis, nisi cum Gonetom. 3. tract. 5. disp. 3. a. 1. num. 9. Tannerom. 2. disp. 2. quest. 5. dub. 2. num. 36. dicas, actum, secundum communem rationem genericam consideratum, e. g. præcisè ut actum voluntatis, seu odium, posse dici privatum honestate, vel rectitudine, quatenus actus odii, genericè sumptus, tendere potest in aliud objectum, & sic esse honestus; ferme sicut Logici dicunt, operationem intellectus ut sic posse fieri rectam, vel irrectam.

25. Notandum 3. Si possibilis est pura omissio libera peccaminosa, qualem admisi tract. de act. hum. num. 110. & 112. & seq. tunc ejus malitia, saltem denominative accepta (quidditative enim accepta involvit actum primum proximum, qui multa positiva complectitur) stat in pura negatione: quæ quidem non potest esse privatio propriè dicta, respectu ipsius omissionis; nam hæc, etiam in genere sumpta, non est capax formæ propriè talis (quidquid sit, an capax sit alius ejus honestatis qualiscunque moralis, & impu-

tabilis ad laudem, vel meritum, de quo videatur Arriaga tom. 4. tract. de merito disp. 53. sec. 2. & Ripalda tom. 1. de ente supernaturali l. 3. disp. 70.) sed tantum potest esse privatio propriè dicta respectu voluntatis, quæ per eam ommissionem privatur actu tunc præcepto; si enim actus præceptus non esset, ommissio peccaminosa non foret.

26. Notandum 4. Questio hæc in eo versatur, an privatio illa subsequens, de qua n. 24. debeat dici tota, vel partialis malitia formalis peccati: vel an sit tantum aliquid connexum, & consequens, ipsa verò malitia stet in prædicto positivo, sive in actu ipso libero, qui legi opponitur. In qua tamen questione videtur tanquam certum supponi debere, quod actus liber malus sit saltem pars materialis peccati: item, quod ratione sui excludat rectitudinem, vel honestatem sibi oppositam, & sic sit causalis privatio.

Varie jam sunt sententiæ, quas vide apud Haunoldum l. 2. tract. 2. c. 1. contr. 4. §. 1. & Tannerum tomo 2. disp. 2. q. 5. dubio 2. Oviedo in 1. 2. tract. 4. contr. 5. puncto. 1. qui auctor puncto. 6. multis explicare contendit mentem P. Vasquezii in 1. 2. disp. 95. c. 10. ubi peccati malitiam in relatione rationis collocare videtur: per quam, si (ut videtur) aliud non intelligat, quam denominationem extrinsecam, nobis oppositus non est.

27. Dico. Malitia formalis peccati commissionis stat in ipso actu libero legi opposito, & non in privatione consequente, vel resultante, ita Oviedo loco n. præced. citato, puncto 7. & reipsa Vasquez, ut ostendit idem Oviedo puncto. 6. Haunoldus, loc. n. præc. citato §. 3. qui insuper citat Cajetanum, Medinam, Angles, Zumel, Perez, Casalium, Arragonium, Curiel, Cornink, Lessium, Comptonum, & alios. Cum autem in mea sententia actus liber, ut talis, sit concretum, ex ipso actu secundo vitali voluntatis in recto, & ex actu primo libero, sive omnibus principiis ad libertatem requisitis, constitutum, addendum est, quod malitia peccati commissionis, in recto, seu denominativè accepta, dicat ipsum actum vitalem, qui denominatur malus: si autem malitia sumatur quidditivè, seu secundum rectum, & obliquos, tunc dicat non tantum actum vitalem, sed etiam reliqua omnia requisita ad totum concretum.

Ubi insuper noto, non omne, quod constituit aliquod concretum, vel aliquam denominationem, posse etiam recipere eandem illam denominationem; nam multa constituunt libertatem, quæ non sunt libera, e. g. cognitio, habitus. &c. & pariter etiam constituunt aliqua malitiam adæquatè sumptam, quæ non sunt mala, e. g. lex prohibens constituit actum malum, seu prohibitum; cum tamen ipsa, nec sit mala, nec prohibita: quibus in casibus dicuntur ista denominare per contrarietatem, de qua re ago tr. de virt. Theol. disp. 1. q. 1. a. 2. n. 14. Ex quo etiam inferitur, non omnia, quæ constituunt actum peccaminosum, quidditivè, vel adæquatè sumptum, displicere DEO, vel ab eo puniri, sed ea tantum, quæ constituunt actum malum denominativè sumptum.

Hæc præmittenda duxi, ut intelligatur, quo

sensu deinceps locuturi sumus, quando loquimur de actu libero malo: nempe, quando dicemus, malitiam consistere in hoc actu, intelligendi sumus ordinariè de actu, & malitia, denominativè sumptis.

28. Probatur jam conclusio 1. auctoritate. S. Augustinus l. de duabus animabus contra Manicheos c. 11. definiens peccatum bis sic scribit: Peccatum est voluntas retinendi, vel consequendi, quod justitia vetat, & unde liberum est abstinere. Rursus l. de perfectione justitiæ contra Cælestium c. 2. ratiocinatione. 4. concedit Cælestio, peccatum dici, & esse actum, qui vitari potuit. item l. 22. contra Faustum c. 27. ait peccatum esse, dictum, vel factum &c. Quæ omnia significant, rationem peccati in eo stare, quod sit actus positivus contrarius justitiæ. S. Damascen. l. 4. de fide c. 21. ait: Vitium enim non substantia aliqua, neque substantiæ proprietas, sed accidens, per vitium autem non intelligitur à Patribus habitus, sed lapsus actus, ut debent fateri adversarii; nam plures textus, quos contra nos adducunt, includunt hunc terminum, quem ipsi explicant de vitio actuali.

De mente S. Thomæ ait Oviedo in 1. 2. tr. 4. contr. 6. punct. 8. num. 83. se nihil velle definire. Vasquez in 1. 2. disp. 95. c. 13. ait, fuisse ambiguum: & fatetur etiam Granado in 1. 2. contr. 6. tract. 1. disp. 1. sec. 1. n. 6. esse controversam. Certè non videtur minùs nobis favore, quam adversariis; nam 1. 2. q. 19. a. 1. in corp. & alibi sæpius ait: Bonum, & malum, sunt per se differentie actus voluntatis: atqui differentia debet identificari generi: ergo bonitas, vel malitia debet identificari actui voluntatis. Rursus l. 3. contra gentiles c. 9. ait: Nec malum, secundum quod est differentia specifica in genere moralium, importat aliquid, quod sit secundum essentiam suam malum: sed aliquid, quod secundum se est bonum, malum autem homini. Et 1. p. q. 48. a. 1. ad 1. ait: Malum, quod est differentia in moralibus, est quoddam bonum, adjunctum privationi: at qui pura negatio non est bona in se. vide Haunoldum l. 2. tract. 2. n. 429. Addit autem Oviedo loc. cit. punct. 7. num. 77. pro hac sententia stare omnes Patres, & Scholasticos, qui dicunt, malitiam dicere oppositionem ad dictamen rationis, vel, quod idem videtur esse, ad legem æternam.

29. Probatur conclusio. 2. ratione. Malitia moralis nihil est aliud, quam contrarietas, vel difformitas, aut oppositio actus cum regula morum, seu lege Divina: sed hæc stat in ipso actu, & non in privatione consequente: ergo, maj. videtur innegabilis, & probatur à pari. Fallitas, vel malitia intellectualis judicii, nihil est aliud, quam contrarietas, vel difformitas actus cum objecto: rursus malitia picturæ stat in difformitate cum regulis artis pictoriæ: item malitia definitionis, vel syllogismi, stat in oppositione cum regulis Logicæ: ergo etiam malitia moralis stat in difformitate cum regulis morum.

Prob. etiam min. Posito actu e. g. odiū DEI, vel esūs carniū die jejunii, & posita simul lege prohibente, absque intellectu ulla privatione subsequente, intelligitur jam oppositio, vel difformitas cum lege, sicut scilicet vitiositas syllogismi

gismi, vel absurditas pictura, intelligitur præcisè positus ipsis, & legibus artium contrariis: ergo. Certe si, si per possibile, si per impossibile, darentur simul amor DEI, & odium (quo casu utique non daretur privatio, in qua adversarii volunt consistere malitiam) tamen odium DEI esset vitiosum, & malum: sicut quando in Christo Domino simul fuit summum gaudium, & summa tristitia, etsi tristitia non traxerit post se privationem gaudii, tamen fuit molesta, & dolorosa.

30. Prob. conclusio 3. Non potest malitia universaliter stare in privatione, quæ respiciat voluntatem, neque in privatione, quæ respiciat ipsum actum (de quo vide dicta n. 24.) atqui in una harum deberet malitia stare: ergo. min. est clara. prob. 1. pars majoris. quando committitur peccatum contra præceptum purè negativum, quod sæpius fit, tunc non datur privatio respectu voluntatis: sed malitia peccati commissionis tunc datur, quando agitur contra præceptum purè negativum: ergo. min. claret expendenti terminos.

Prob. ma. Quando præceptum est purè negativum, e. g. non furandi, non odio habendi DEUM, &c. ad id implendum non requiritur actus positivus, sed sufficit omisio actus, & impletur hoc præceptum etiam à dormiente: ergo voluntas tunc non exigit actum positivum: atqui privatio non datur, nisi quando aliquid spoliatur aliquo, quod exigit, siue cuius est capax, non quomodocunque, sed cum aliquo jure, vel debito naturali, aut morali; neque enim dicitur quilibet gregarius pati privationem divitiarum imperatoris, neque animal irrationale privationem gloriæ coelestis: ergo in eo casu non patitur voluntas privationem ullius actus; quia tunc ei non debetur actus ullus, sed tantum negatio actus mali, seu furti &c. quod vel maxime verum est, quando ponitur possibilis pura omisio libera, quam in tract. de act. hum. n. 110. adstruximus. Quod si etiam ista possibilis non esset, tamen sufficeret voluntati pro eo casu ad impediendum peccatum omisio necessaria, quacunque tandem ex causa hæc daretur.

Si tamen ulterius contendas, & dicas, ex eo, quod voluntas libera omittere purè non possit, rectè inferri, quod in casu præcepti negativi obligantis, voluntas patitur privationem alicujus actus, impossibilis cum actu peccaminoso, debebis imprimis probare impossibilitatem puræ omisionis liberæ: 2. debebis ostendere, quam privationem patiatur voluntas in casu omisionis necessariæ. 3. debebis admittere, quod, cum actus peccaminosus impediri possit per infinitos actus, seu bonos, seu indifferentes, debebis, inquam eo casu admittere, quod malitia peccati stet in privatione omnium istorum actuum; quia, si voluntas non privaretur omnibus, non peccaret; hoc autem est incredibile, & qui vellent hoc afferere, deberet id planè rationibus efficacibus probare.

31. Prob. jam 2. pars majoris superius posita, scilicet, quod privatio illa non possit afficere ipsum actum. Sæpius actus est intrinsecè, siue ex essentia sua malus, e. g. odium DEI, mendacium &c. ergo non est capax bonitatis: ergo non potest habere privationem boni-

tatis, seu honestatis, ut est clarum. Nec dicas cum Goneto, & Tannero locis citatis num. 24. actum talem in genere acceptum esse indifferentem, & consequenter secundum gradum genericum esse capacem bonitatis, adeoque etiam privationis; hoc enim reipsa est dicere, actum, non quidem realiter, sed tantum præcisivè sumptum, esse capacem bonitatis, seu honestatis: siue, alium actum, qui cum hoc quoad genus conveniat, non autem hunc ipsum actum intrinsecè malum, posse esse honestum; unde hic etiam non potest esse privatus rectitudine in sensu physico, sed ad summum in aliquo sensu præcisivo, & metaphysico: consequenter neque datur privatio physica, sed tantum aliqua metaphysica, siue per conceptum: quæ ratione etiam leo potest dici privatus rationatione; quia leo genericè acceptus, siue ut animal, potest conjungi cum rationalitate, & rationatione: quis autem dicat, malitiam formalem peccati stare in privatione tantum metaphysica?

32. Nec dicas iterum cum Goneto tom. 3. tract. 5. disp. 3. n. 11. actum genericè acceptum habere saltem debitum morale ex lege, ut habeat bonitatem, quale debitum non habet e. g. leo, ut habeat rationalitatem; nam contra est: leges non scribuntur actibus, sed voluntatibus: multò minus scribuntur actibus tantum genericè sumptis, qui à parte rei dari non possunt. Dein leges non præcipiunt aliquid impossibile: est autem omnino impossibile, ut actus intrinsecè malus habeat bonitatem moralem, unde nec talis actus habet debitum morale ad habendam honestatem, consequenter nec privationem inde ortam, nisi ad summum aliquam metaphysicam per conceptum, in qua stare non potest malitia formalis peccati. Confirm. Malitia e. g. odii DEI est major, quàm tantum privatio actus alterius indifferentis, vel etiam boni, excludentis illud odium: ergo malitia odii non potest stare in ea tantum privatione: ant. est clarum; utique enim pejus est, DEUM positivè odisse, quàm tantum non amare, vel non exercere alium actum.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

33. **O**B. 1. SS. Patres sæpius dicunt, malitiam esse nihil, malum non existere, privare bono &c. ergo juxta SS. Patres malitia consistit in privatione. Ad hanc objectionem variè respondetur: & sanè id fieri debet; cum etiam textus SS. Patrum varii sint, & varia intendant. Longum nimis foret, eos omnes afferre: videri possunt apud Vasquez in 1. 2. disp. 95. c. 4. & 11. Aliqui, imò multi textus SS. Patrum tantum volunt, malitiam esse nihil substantiale; agunt enim contra Manichæos, qui volebant, aliquas substantias esse absolute malas; hinc SS. Patres dixerunt, malum esse nihil, siue non habere essentiam, seu substantiam. Sicut autem SS. Patres per naturam intelligebant substantiam, ita per existere simpliciter sumptum, intelligebant existere substantialiter: quo in sensu, ut advertit Haunoldus l. 2. tr. 2. n. 234. proprietates

tates non dicuntur existere, sed inesse. Sic etiam SS. Patres per rem quandoque non intelligunt quidlibet distinctum à pura negatione, sed ens substantiale: ita Augustinus *l. de perfectione justitiæ contra Cælestium c. 2. ratiocinatione. 4.* distinguit inter actum, & rem, additque, *peccatum quidem actum dici, & esse, non rem.*

34. Econtra aliquando SS. Patres, dum dicunt, aliquid esse nihil, intelligunt in sensu morali: & sic peccatum erit nihil moraliter; quia nihil conducit ad ultimum finem. Sic S. Paulus *1. Cor. 8. v. 4.* ait: *Scimus, quia nihil est idolum in mundo:* & in hoc sensu S. Augustinus *tr. 1. in Joannem longè post medium in illa verba Joan. 1. v. 3. Sine ipso factum est nihil.* ait: *Peccatum quidem non per ipsum factum est: & manifestum est; quia peccatum nihil est: & nihil sunt homines, cum peccant. Et idolum non per Verbum factum est. . . . & scriptum est: scimus, quia nihil est idolum.* Certè non in sensu physico, nihil est idolum, aut nihil fiunt homines peccantes, sed tantum in sensu aliquo morali. Et hac ratione putant explicari posse SS. Patres Haunoldus, Comptonus, & alii.

Secundò, adhuc aliter responderi potest cum Vasquez *in 1. 2. disp. 95. c. 11. n. 55.* scilicet, SS. Patres peccatum explicasse, non formaliter in se ipso, sed radicaliter in suo effectu, vel quasi effectu, quem post se trahit, quique est privatio: Roboratur hæc responsio ex eo, quòd SS. Patres, explicantes peccatum per privationem, per hanc intelligant sapius privationem gratiæ, & justitiæ habitualis, quæ est potius effectus: & in hoc sensu etiam plerique dicunt, peccatum esse recessum, vel defectionem à DEO, vide Vasquez *loc. cit. n. 57.*

35. Tandem expeditius potest responderi cum Haunoldo *l. 2. tr. 2. n. 433.* SS. PP. non attendisse ad subtilitates has scholasticas, nec voluisse intelligi de privatione physica formali, sed de logica, aut radicali, quam explicavimus *n. 23.* unde peccati malitia juxta eos stabit in privatione rectitudinis, seu honestatis logica, qualis etiam est ipse actus positivus, qui ratione sui infert, vel post se trahit, negationem rectitudinis, vel honestatis actualis: & sic intelligi possunt textus, quibus dicitur, malum privare bono. In forma dist. ant. SS. Patres dicunt, malitiam nihil esse substantiale. conc. ant. dicunt, nihil esse accidentale. subdist. moraliter. conc. physice. neg. ant. & conseq.

Vel respondeo. 2. om. ant. dist. conseq. malitia peccati consistit in privatione logica. conc. conf. in privatione physica neg. conf. videatur Oviedo *in 1. 2. tract. 4. contrav. 5. punct. 8. num. 80. & 81.* Nec refert, quòd SS. Patres aliquando dicant, malum, vel peccatum nihil esse, quàm privationem; nam vel tantum volunt indicare inevitabilem connexionem inter peccatum, & consequentem privationem, vel negationem honestatis: vel loquantur moraliter: sicut sæpe solemus dicere: *Hic homo nihil est, quàm colluvies vitiorum: hæc res nihil est aliud, quàm tua perniciēs, &c.*

36. Ob. 2. Potest ostendi, quòd etiam malitia peccati, contra præceptum purè negativum, stet in privatione, seu negatione alicujus positivi, concernentis voluntatem: ergo probatio

nostra tertia, *num. 30.* allata, est nulla. prob. ant. potest dici, quòd illa malitia e. g. odii DEI, stet in privatione negationis odii ut præcepta: sed hæc negatio ut præcepta, est aliquid positivum; quia pro parte involvit ipsum præceptum: ergo. Resp. neg. antec. ad probat. dist. maj. potest dici, quòd malitia stet in privatione negationis ut præcepta, denominativè sumptæ, conc. maj. negationis ut præcepta, quiditativè sumptæ. neg. maj. & dist. sic min. neg. conseq. Malitia non potest stare in privatione negationis ut, præcepta, adæquate sumptæ; aliàs deberet dari privatio, seu negatio ipsius præcepti, quo casu, nec actus amplius foret prohibitus, nec negatio præcepta: qua ratione tolleretur peccatum, & ejus malitia.

Unde malitia tantum stare potest in privatione, seu exclusionem negationis, denominativè acceptæ, sive negationis, quæ præcepta est, non quæ præcepta. Sic autem est pura negatio, nec quidquam positivum involvit. Adde, quòd præceptum etiam naturale (nam hoc est voluntas DEI obligans, & non dictamen conscientiæ; istud enim tantum est illius applicatio, vel aliquomodo promulgatio) quòd præceptum, inquam, naturale, sit purè extrinsecum voluntati: adeoque etiam ejus privatio, vel negatio, non afficiat voluntatem; quia non privat eam bono debito.

37. Ob. 3. Posset dici cum Cardinali de Lugo apud Haunoldum *l. 2. tract. 2. num. 417.* malitiam actus peccaminosi stare in carentia perfectionis, vel honestatis, non quidem possibili actui peccaminosè elicitò, e. g. odio DEI (nam huic non est possibilis honestas) sed possibilem alteri actui, e. g. actui charitatis: seu, potest dici, malitiam actus peccaminosi stare in negatione identitatis cum actibus bonis, vel saltem non malis, quam negationem habet actus malus: ergo potest explicari, quomodo malitia dicta stet in negatione, vel privatione. prob. ant. quodlibet ens est imperfectum; quia caret perfectione majori, non quidem sibi possibili, sed alteri: e. g. homo est imperfectus; quia caret perfectione Angeli: ergo.

Resp. hæc sententia reipsa est Goneti, de qua *n. 24.* nec adstruit privationem physicam in actu, sed tantum metaphysicam; unde neg. ant. ad prob. conc. antec. neg. conseq. Aliud est imperfectum tantum physicè, aliud imperfectum moraliter, & culpabiliter. Imperfectio physica potest stare in aliquo prædicato necessario: at imperfectio moralis, & culpabilis, debet stare in aliquo, quod voluntas liberè potuit ponere, vel omittere; non enim datur culpa sine libertate. Jam verò illam identitatem actus mali cum perfectionibus actus boni, non potuit voluntas ponere; quia est impossibilis: sed nec potuit voluntas impedire illam negationem identitatis; quia est necessaria; hinc neutra potest reddere voluntatem culpabilem: sed hæc tantum redditur culpabilis ex eo, quòd actum hunc malum liberè posuerit, vel privationem actus, aut honestatis oppositæ, liberè non impediverit: non autem ex eo, quòd, posito jam actu positivo, non posuerit eam identitatem, vel non impediverit eam negationem: unde malitia stat, vel in eo actu, vel in illa privatione oppositæ honestatis: non

non autem stat in secundo (si sermo sit de peccato commissionis) ut probatum: ergo stat in primo.

38. Ob. 4. Debet dici cum Antonio Perez, quod omnem actum liberum præcedat pura omisio libera, quæ impossibilis sit cum omni alio actu positivo, impediendo actum illum liberum. e.g. hunc actum: *volo mentiri*: præcedit omisio libera pura omnis actus alterius positivi, v.g. actus charitatis, adeo intensi, ut impossibile sit etiam cum veniali mendacio: vel omisio libera alterius actus, quo dicerem: *nolo mentiri*. &c. & in hac pura omissione libera debet dici, quod stet malitia peccati: ergo stabit malitia in negativo, seu privativo. prob. ant. si hoc non dicatur, debet dici, quod DEUS sit auctor malitiæ peccati, eamque amet; quia DEUS est auctor omnis entitatis positivæ, eamque amat. Et sanè iste Theologus, qui vocatur Doctor mirabilis, dicit, DEUM amare ipsam entitatem actus odii Divini; cum in se bona sit, & malitiam omnem, in prævia omissione libera residentem, supponat.

39. Resp. neg. ant. ad prob. neg. ant. de quo plura art. seq. Nec vera est, quam Perez tradit, definitio entis in genere, scilicet: *Ens est, quod est prudenter amabile*: certè S. Thomas. 1. 2. q. 9. a. 6. ad 2. ait: *Dicuntur tamen illa proprie delectabilia, quæ nullam habent aliam rationem appetibilitatis, nisi delectationem, cum aliquando sint, & noxia, & inhonestæ*. En bonum, adeoque ens, non prudenter amabile. Ulterius contra hanc Perezii opinionem est, quod eodem modo experiat me habere circa libertatem, quando liberè dico: *volo orare*: quàm, quando dico: *volo mentiri*: & tamen libertas formalis actus boni stat in ipso actu bono, ut fatetur adversarius: ergo etiam libertas actus mali stat in ipso actu malo. Quamvis autem absolute possibilis sit pura omisio libera, omnino tamen gratis, & contra communem auctoritatem dicitur, eam dari ante omnem actum liberum malum.

40. Obj. 5. Actus idè est malus; quia causat privationem actus debiti: ergo privatio est magis mala. Resp. neg. ant. nam sæpe non causat talem privationem, e.g. odium DEI non causat privationem actus debiti; cum sæpe nullus sit debitus, maxime, si possibilis sit pura omisio libera, ut dictum n. 30. Quod si etiam semper aliquis in iis circumstantiis debitus esset, ut transmissimus eodem num. 30. tamen non propter privationem, sed propter seipsum, malus esset actus odii DEI, malitiâ distinctâ à malitia privationis: imò si, sive per possibile, sive per impossibile, conjungerentur in eodem subiecto, actus e.g. odii DEI, & alius actus, ex sua natura cum illo odio impossibilis, & consequenter non daretur privatio illa, tamen odium DEI esset malum, & homo propter illud reprehensibilis, ut dictum n. 29. Accedit, quod privatio actus tantum indifferentis, impossibilis cum odio DEI, non sit tam mala, quàm malum est ipsum odium: consequenter non possit odium tantum idè esse malum; quia causat eam privationem.

41. Obj. 6. Ens ut ens est bonum: ergo malitia non potest esse ens, seu actus positivus.

prob. conf. aliàs ens quæ bonum esset malum: hoc implicat: ergo. Confirm. Bonum quatenus bonum, est amabile: ergo quatenus bonum non est malum: sed ens quatenus ens, est quatenus bonum: ergo ens quatenus ens, non potest esse malum, & adhuc minus potest esse formalis malitia. Resp. dist. antec. Ens ut ens debet esse bonum physicum. conc. ant. bonum morale, neg. ant. & conf. Actus positivus malus est tamen bonum physicum, sive est ens, habens unam ex tribus bonitatibus, honestatis, utilitatis, delectabilitatis, scilicet ultimam.

Ad prob. dist. ma. ens quæ bonum physicum esset malum physicè, hoc est, esset distinctum ab omni bonitate etiam delectabili. neg. ma. quæ bonum physicum esset malum moraliter, hoc est, inhonestum, & prudenter non amabile. conc. ma. & dist. sic min. neg. conf. Ubi nota, per *malum physicum*, seu, ut alii loquuntur, *absolutum*, aut, ut Gonet loquitur, *simpliciter dictum*, hinc intelligi illud, quod est distinctum ab omni triplici bonitate, adeoque est pura negatio: quanquam alias non raro per *malum physicum* intelligatur id, quod moraliter est bonum, sed tamen affligit, vel dolorem causat: & sic poenæ inferni dicuntur sæpius malum physicum, quamvis sint honestæ, & à DEO intentæ.

Ad confirmationem dist. ant. bonum morale, quatenus moraliter bonum, est amabile, conc. ant. bonum physicum, quatenus physicè bonum. subdist. est amabile, semper prudenter. neg. ant. est amabile, vel prudenter, vel imprudenter. conc. antec. & neg. consequ. quia etiam, quod non est bonum moraliter, tamen est imprudenter amabile. Distinguo etiam subsumptum. ens quatenus ens, est quatenus bonum physicum. om. est quatenus bonum morale. neg. subsumptum, & consequentiam. Adde, quod, sicut bona physica, e.g. voluptas illicita, non sunt prudenter amabilia, ita mala physica, sive sint puræ negationes, sive entia positiva, sint sæpe prudenter amabilia, & in hoc sensu moralia bona negativa. Sic moraliter honestè amabilis est poena, ob delictum iuste inflicta, quæ est positivum malum physicum: item carentia peccati, quæ est physica negatio, & malum aliquo modo physicum.

42. Ob. 7. Ens morale etiam est bonum morale: sed juxta nos malitia peccati, si stat in actu positivo, est ens morale: ergo etiam est bonum morale: hoc est in terminis falsum: ergo. prob. maj. ex S. Thoma. 1. 2. q. 18. a. 1. in corp. dicente, *Omnis actio, in quantum habet aliquid de esse, in tantum habet de bonitate*. Similia habet. 1. p. q. 5. a. 3. ad 2. ergo. Confirm. Omne ens physicum est bonum physicum: ergo omne ens morale etiam est bonum morale.

Resp. neg. mai. ad prob. neg. conf. S. Thomas loquitur de ente physico, & bonitate physica, quam habet etiam ens morale, si simul sit ens physicum; nam aliquando, saltem ab aliquibus, dicuntur etiam ea, quæ non sunt, existere moraliter, & in hoc sensu esse entia moralia. Ad confirm. neg. conf. bonitas enim physica est proprietas omnis entis physici, & prædicatum transcendente: non item bonitas moralis, seu honestas, & laudabilitas; quia hæc est differ-

rentia entis moralis; nam aliqua sunt moraliter bona, alia moraliter mala.

43. Dices. Omne ens morale est bonum: non bonitate physica; hæc enim est propria enti physico: ergo bonitate morali. Confirm. 1. Omne ens morale est integrum integritate morali: sed in hac integritate stat bonitas moralis: ergo. Confirm. 2. Vel actus habet totum id, quod habere debet, vel non habet: si primum, est bonus: si secundum, est malus ob privationem: ergo, vel non datur malitia, vel ea stat in privatione. Resp. dist. maj. omne ens morale est bonum, si sit simul ens physicum. conc. ma. si non sit simul ens physicum. neg. ma. & dist. sic min. neg. conseq. Si enim ens morale simul est ens physicum, potest etiam habere proprietatem entis physici, scilicet bonitatem physicam: si autem non sit ens physicum, e. g. si sit pura omisso libera peccaminosa, non habet bonitatem physicam, nec etiam moralem, prout ista hic sumitur, nempe pro honestate, aut laudabilitate. Si autem tantum intelligeretur per bonitatem moralem delectabilitas objectiva imprudens, talis bonitas non repugnaret peccato. Sed de hac non est nunc quæstio.

Ad 1. confirm. dist. maj. omne ens morale est integrum integritate morali, hoc est, habet omnia, quæ ad suam essentiam sunt requisita, conc. ma. hoc est, habet omnia, quæ ad honestatem, laudabilitatem, aut conformitatem cum lege sunt requisita. neg. ma. & dist. sic min. neg. conseq. Ad 2. confirm. conc. maj. neg. primam partem minoris; nam, quamvis actus habeat omnia, quæ ad ejus essentiam requiruntur, si essentia ejus sit mala, ipse non est bonus, sed malus; neque enim actus tantum malus est; quia privat bono, sed etiam; quia subiecto se ipsum adjungit, tanquam aliquod malum.

44. Ob. 8. Si malitia peccati potest stare in entitate positiva, tunc malitia erit perfectio: hoc repugnat in terminis: ergo. Confirm. Malitia juxta nos erit participatio essentiae Divina: imò DEUS erit eminenter malitia; quia est eminenter omne ens creatum: hæc sunt profus absurda: ergo. Resp. 1. retorq. argumentum in ipso actu intrinsecè malo, qui juxta adversarios saltem est fundamentum, & exigentia malitiæ formalis: an DEUS est eminenter odium DEI? an odium illud est perfectio? an est participatio essentiae Divina? Rursus retorq. in cognitione erronea, qua intellectus gravissimè decipitur, seu in errore positivo: an enim DEUS eminenter est error? Resp. 2. dist. ma. malitia est perfectio moralis. neg. maj. est perfectio physica, & quidem non simplex, vel pura, sed mixta maxima imperfectione. conc. maj. & dist. sic min. neg. conseq.

45. Ad confirmationem adverto, quòd, quando dicitur creatura esse participatio DEI, non significetur, quòd creatura sit pars physica, quasi avulsa à Deitate; sed tantum, quòd DEO aliquo modo assimilatur in eo, quòd, sicut ipse existit, ita creatura etiam existat realiter, non quidem à se, ut DEUS, sed à DEO, & dependentem ab ejus concursu: & hoc totum est verum, etiam de actu peccaminoso: quare, si termini ritè intelligantur, non est absurdum, in hoc sensu admittere primam partem majo-

ris. Quia tamen alii horrent, has phrasas simpliciter admittere, potest distingui prima pars. ma. malitia erit participatio essentiae Divina, quatenus est ens physicum, actus vitalis, tendens in objectum &c. conc. ma. quatenus est imperfectio, & malitia. neg. ma. quia sub hac præcisè ratione, & formalitate non dicitur ens; nam etiam pura omisso est imperfectio, & malitia.

Ad alteram partem majoris, noto, quòd, esse eminenter aliud significet, habere omnem bonitatem istius, demptis imperfectionibus. sic DEUS est eminenter homo; quia continet omnes perfectiones hominis puras, e. g. potentiam intelligendi, volendi, &c. exclusis imperfectionibus animalitatis, mortalitatis &c. si jam prædicatum aliquod non continet ullam bonitatem (quale est malitia) non potest eminenter contineri, saltem in sensu formali acceptum; quia non potest bonitas ejus contineri, cum nulla addit: & hinc non potest dici, quòd DEUS eminenter sit malitia formaliter talis.

Si autem quæras, an DEUS saltem sit eminenter actus malus. Respondeo, hoc posse admitteri in sano sensu, intelligendo, DEUM habere omnem bonitatem, quam habet is actus, e. g. existentiam, vitalitatem, tendentiam in objectum, vel ejus representationem, demptis imperfectionibus malitiæ, seu difformitatis cum lege. Simpliciter tamen, & absque restrictione, propositiones similes non debent admitti; quia aliqui per eminenter continere videntur intelligere, continere aliquid in eo genere, vel specie majus, e. g. in objecta propositione, DEUM habere majorem malitiam, quam habeat actus, quod est blasphemum. In forma igitur nego absolute hanc 2. partem majoris, in confirmatione objectam, seu istam propositionem, prout jacet; quia, similitudo formaliter sumatur, est omnino falsa propositio. Si autem velis, poteris ita distinguere 2. p. maj. DEUS erit eminenter malitia formaliter sumpta, neg. realiter sumpta. subdist. erit quoad prædicata, vitalitatis, existentiae, & similia. conc. ma. quoad prædicatum malitiæ formaliter sumptum. neg. ma. & distincta sic minore. neg. conseq. Addenda etiam statim retorso in errore positivo intellectus, vel actu voluntatis intrinsecè malo.

46. Obj. 9. Juxta nos contineretur malitia in DEO, tanquam in idea omnium entium: hoc est absurdum: ergo. Confirm. 1. Juxta nos DEUS esset exemplar omnis malitiæ: hoc utique est falsum: ergo. Confirm. 2. DEUS esset auctor malitiæ: hoc est hæreticum: ergo. Confirm. 3. DEUS sibi necessariò complaceret in malitia, vel saltem ejus possibilitate: hoc iterum est turpe: ergo. Confirm. 4. Malitia esset forma simpliciter bona: ergo non esset subiecto simpliciter mala: hoc autem est falsum: ergo. Confirm. 5. Malitia esset aptum medium ad manifestandas perfectiones Divinas, & ad complendum ordinem universi, ac pulchritudinem ejus, adeoque esset per se intendibilis: hoc admitteri non potest: ergo.

Resp. dist. primam partem majoris. Malitia contineretur in DEO formaliter, vel eminenter. neg. ma. objective. conc. ma. & dist. sic min. neg. conf. Contineri objective aliud non dicitur, quam, quòd à DEO cognoscatur malitia in Divi-

na essentia; & quidem etiam ut factibilis, non quidem ex determinatione DEI, sed ex determinatione creaturæ, cum qua DEUS, tanquam causa per accidens, concurrat; qua de re plura inferens, ubi de auctore peccati.

Ad 1. confirm. neg. maj. sicut, esse exemplar virtutis, significat, in se habere formaliter virtutem, cui alii se assimilent, ita etiam, esse exemplar malitiæ, significat, habere formaliter in se malitiam: quod longissime abest ab optimo DEO. Ad 2. confirm. neg. interim maj. de qua fusi infra. Ad 3. confirm. neg. maj. nam, quidquid sit, an DEUS necessariò sibi complacet in quibusdam creaturis possibilibus, certè non complacet sibi in iis, quæ ei displicent, quæque ex ipsius determinatione fieri non possunt. Ad 4. confirm. neg. ant. Malitia est ad summum aliquo modo in genere physico bona, simpliciter autem est mala: intelligendo simpliciter malum non ita, ut excludat omnem bonitatem physicam, sed ut malitia multum pravaeat, sicut æthiops dicitur simpliciter niger, licet in oculis, & dentibus habeat quid album, & in labiis quid rubrum.

Ad 5. confirm. neg. maj. Non omne, sine quo alterum esse non potest, dicitur medium ad illud: sed illud tantum dicitur medium, ad quod ponendum aliquis potest moveri ab amore alterius tanquam finis. Sic non dicitur DEUS medium ad omnia; cum tamen sine ipso nihil esse possit: nec peccatum est medium ad poenitentiam; quia non potest intendi à salutariter poenitente: nec etiam est medium ad ostendendam justitiam vindicativam, vel misericordiam; quia non potest à DEO intendi.

Hoc tamen verum est, quòd sine peccato præsupposito, & sine eo, tanquam occasione aliunde data, non possint hæ perfectiones DEI ostendi. Unde DEUS non potest, antecederet ad peccatum, velle ostendere justitiam suam vindicativam, sed prius debet prævidere peccatum, aliunde ex determinatione creaturæ liberè futurum, si creatura sit ponenda in his, vel illis circumstantiis indifferentibus; tunc enim potest permittere peccatum, & pro posteriori rationis intendere ostensionem suæ justitiæ, vel clementiæ. Sed neque peccatum servit ad pulchritudinem universi; quia potius turbat ordinem, ac decorem illius: & debet dein à DEO per alia media reordinari; hinc minimè per se intendibilis malitia est: imò neque per accidens est prudenter intendibilis.

47. Ob. 10. Si malitia peccati commissio- nis est simpliciter mala, eo ipso stat in privatione physica: sed est simpliciter mala, ergo, major videtur esse S. Thomæ, qui q. 1. de malo. a. 1. ad 1. per simpliciter malum videtur intelligere id, quod nullam habet bonitatem: cujus exemplum adducit S. Doctor negationem, seu privationem boni temperamenti in animali, quæ est pura negatio, nullam habens bonitatem, nec physicam. Econtra per malum secundum quid videtur intelligere Angelicus illud, quod, licet sit alicui malum, habet tamen in se aliquam bonitatem, & est etiam bonum alteri. Sic (quòd est exemplum S. Thomæ) ignis, in se bonus, est malus aquæ, min. prob. peccatum ex genere suo

est maximum malum: ergo est simpliciter malum. Confirm. Quod omni naturæ est inconveniens, est simpliciter malum: sed peccatum est omni naturæ inconveniens: ergo est simpliciter malum.

Resp. dist. ma. Si malitia peccati est ita simpliciter mala, ut excludat, tam bonitatem physicam, quàm moralem, conc. ma. si tantum est simpliciter mala in genere moris, sive ita, ut excludat tantum omnem bonitatem moralem, neg. ma. & dist. sic min. neg. conseq. ad prob. minoris conc. antec. intelligendo malum maximum in consideratione morali, non verò in omni consideratione, etiam physica, & neg. conf. intelligendo simpliciter malum in sensu restricto D. Thomæ supra adducto; quia in hoc sensu, maximum, & simpliciter malum, est malum excludens omnem bonitatem, tam physicam, quàm moralem, seu excludens tam omnem entitatem, quàm omnem honestatem: quale malum maximum esset pura omisso libera peccaminosa. Et in hoc sensu videtur etiam S. Thomam intelligere Gonetus tom. 3. tract. 5. de vitiis & peccatis. disp. 3. n. 40. ubi ait, malum absolutum (seu simpliciter dictum) esse ex mente Angelici illud, quod ita est malum, ut nihil entitatis, & bonitatis in se includat: malum verò respectivum (seu secundum quid) quod aliquid entitatis, & bonitatis in se includit, intellige bonitatis physice. Sic autem etiam malitia peccati commissionis, e. g. furti, habet aliquam bonitatem physicam, quæ, licet non sit honestè bona, est tamen physice bona, e. g. homini ea bona injusta appetenti: adeoque tale peccatum, in hoc restricto sensu Angelici, non est simpliciter malum. Sic S. Thomam intelligit Gonetus tom. 3. tract. 5. disp. 3. n. 40.

Ad confirm. dist. ma. quod omni naturæ est inconveniens, in consideratione, tam morali, quàm physica, est simpliciter malum in sensu modò explicato, conc. ma. quod tantum est inconveniens, in consideratione morali, subdist. est maximum seu simpliciter malum, in genere morali, sive est ita malum, ut excludat omnem bonitatem moralem, conc. ma. est maximum, seu simpliciter malum, etiam in genere physico, sive ita malum, ut excludat etiam omnem bonitatem physicam, neg. ma. & dist. sic min. neg. conf. Et si autem malitia peccati, ratione inhonestatis, sit inconveniens omni creaturæ in genere morali, & sit simpliciter ineligibilis, in quibusvis circumstantiis, tamen ratione delectabilitatis, seu utilitatis, est in genere physico conveniens homini, voluptates quærenti.

Ob. 11. Malitia peccati non tantum sibi, sed etiam alteri est mala: ergo est mala simpliciter in omni genere. Confirm. DEUS potest esse causa omnis mali tantum respectivi: sed non potest esse causa peccati: ergo peccatum non est tantum malum respectivè, sed absolute tale: ergo in omni genere, Resp. conc. ant. neg. conf. nam tantum in genere moris, non autem in genere physico, adeoque non in omni genere est ita simpliciter mala, ut excludat omnem bonitatem.

Malitia peccati est non tantum sibi in genere moris mala, quatenus seipsam facit, per suam identitatem secum ipsa, inhonestam, sed etiam in

eodem genere moris est mala voluntati, quatenus etiam hanc facit inhonestam, tanquam radicem, à qua procedit, & tanquam subiectum, in quo recipitur ipsa malitia, tanquam forma. At non etiam malitia peccati est ita mala in genere physico; quia, nec à se, nec ab alio, excludit omnem entitatem: saltem non est in genere physico simpliciter mala, prout simpliciter malum videtur accipi à S. Thoma juxta interpretationem Gonetii, de qua paulò antè. Hic obiter noto, quòd etiam id, quod alteri est malum, possit esse bonum in se, & quòd malum purum physicum in se, possit esse bonum saltem morale alterius. Sic calor, in se bonus, est malus aquæ: & carentia strumæ vel sexti digiti, quæ in se est nihil, seu malum physicum, est bona homini.

Ad confirm. dist. maj. DEUS potest esse causa omnis mali tantum respectivi, si hoc sit malum morale. neg. ma. si non sit malum morale, sed tantum physicum, in secundo sensu, quem explicavimus n. 41. sive afflictivum, & causans dolorem. conc. maj. & concessa min. dist. primum consequens. peccatum est, non tantum respectivè, sed absolute malum, ita, ut neque habeat bonitatem physicam, neg. consequ. est in alio sensu absolute malum. om. consequentiam primam: nego autem iterum secundam, quatenus dicit, quòd malitia dicta sit mala in omni genere, sic, ut non habeat ullam bonitatem, etiam tantum physicam, seu entitatem.

QUÆSTIO II.

De Causa Peccati.

ARTICULUS I.

An DEUS sit Causa peccati.

48. **F**uit Hæresis, teste Vincentio Lirinensi in suo *Commonitorio* longè à medio, jam orta à Simone Mago, docens, DEUM esse auctorem peccati: quam postea amplexi sunt Marcion, Manichæi, & Priscillianistæ, ac tandem Lutherus, atque Calvinus, de quo vide Bellarminum *tomo 2. controv. 1. l. 4. c. 9.* Hanc refellere potius ad Polemicam, quam Speculativam Theologiam spectat: breviter tamen ex occasione hac eam refellemus, tum, ut sequens controversia de influxu DEI in actiones etiam peccaminosas, clariùs intelligatur, quæ sine solutione argumentorum pro hac hæresi specie tenus facientium, difficiliùs perciperetur: tum etiam, ut remota ab optimo DEO hac turpissima macula, manifestius pateat, causam peccati aliam non esse, quam demones, vel homines, qui, vel propria voluntate illud immediate perpetrant, vel suasionem, consilio, aut alia inductione, mediatè illud in alio efficiunt, seque etiam illius participes faciunt.

49. Dico itaque cum omnibus Catholicis. DEUS non est causa peccati. Conclusio est de fide. Prob. 1. ex Scripturis. *Sap. 11. v. 25.* dicitur de DEO: *Nihil odisti eorum, quæ fecisti:* atqui

odit DEUS peccatum: ergo. Item 1. *Joan. 3. v. 8.* *Qui facit peccatum, ex diabolo est:* sed DEUS non potest esse ex diabolo: ergo. Iterum *Psal. 5. v. 5.* *Non DEUS volens iniquitatem tu es.* Huc faciunt infinita loca Sacrae Scripturæ, in quibus dicitur, DEO displicere peccata, ea ipsum prohibere, & punire, homines ab iis monendo, increpando, &c. abstrahere. Plura vide apud Suarez in 1. 2. tract. 5. disp. 6. num. 2.

Accedunt definitiones Conciliorum, Araucanicæ, 25. & novissimè Tridentinæ sessione 6. can. 6. ubi sic statuitur: *Si quis dixerit, non esse in potestate hominis, vias suas malas facere, sed mala opera, ita ut bona, DEUM operari, non permittit solum, sed etiam propriè, & per se, adèd, ut sit proprium ejus opus, non minus proditio Judæ, quam vocatio Pauli, anathema sit.* Accedunt unanimiter SS. Patres, ex quibus S. Basiliius habet propriam homiliam: *quòd DEUS non est auctor malorum.* S. Aug. l. 3. de lib. arbitr. c. 13. docet, non posse DEO attribui peccatum, eoquòd vitium non sit à DEO, sed à nobis, qui in illo non manemus: & paulò inferius ait: *Quid ergo inveniri potest in nostris peccatis, unde ille vituperetur, quando vituperatio peccatorum nostrorum nulla est, nisi ille laudetur?* Rursus ep. 105. *multum post medium.* *Sicut enim voluntati ejus DEI tribuitur humana natura, nullo dubitante laudanda, sic hominis voluntati culpa tribuitur, nullo recusante damnanda.* Plura vide apud Suarez. loc. cit. Quin etiam ipsi Philosophi ethnici, hanc veritatem agnoverunt, ex quibus Plato lib. 2. de republica multis refellit eos, qui volunt, DEUM malum, vel vitiosum, aut causam malorum esse, ac tandem non valde longè à fine ait: *Malorum autem alicui causam esse ipsum DEUM, cum bonus sit, refellendum est omnino: neque permittendum, hoc quengquam dicere in sua civitate, si bonis institui legibus civitas debet: pergit dein multis refellere mendacia, & indecora figmenta Poëtarum.*

Prob. conclus. 2. ratione, Peccatum committere, evidenter repugnat summæ sanctitati, sapientiae, bonitati, perfectioni, primæque regulæ omnis honestatis: sed hæ perfectiones identificantur DEO: ergo eidem repugnat, peccatum committere. subsumo: atqui, si DEUS liberè causaret peccatum, tunc peccatum committeret: (quid enim est peccatum committere, nisi liberè illud causare?) ergo DEO repugnat causare peccatum. Si fortè quis veller tricare, & dicere, DEUM etiam causando peccatum non peccaturum; eoquòd non ageret contra aliquam legem superioris, cum talem non habeat, saltem admitti debet, DEUM inhonestè, & contra rectissimam regulam rationis Divinæ, acturum, quod non minùs sanctitati, sapientiae, & perfectioni infinitæ, ac regulæ omnis honestatis, repugnat. Et hinc, licet DEUS non ageret contra legem superioris, tamen ageret contra legem, quam ipsius perfectissima essentia ei indispensablem posuit. Vide etiam dicenda inferius ad objectionem ultimam.

Confirm. 1. DEUS, nec suadet peccatum, nec movet ad peccandum: sed potius ab illo dehortatur, quamvis, ne libertatem hominis liget, illud permittat: ergo non est causa peccati. Confirm. 2. Si DEUS esset causa peccati, non posset illud jure punire in homine, nec homini expromere

exprobrare, imò peccatum non posset DEO esse contrarium: hoc autem est certò falsum: ergo. Confirm. 3. In ea hypothese creatura non peccaret; quia se conformaret regulæ primæ omnis rectitudinis, & honestatis: dein DEO, causanti peccatum, & absolute illud volenti, creatura non posset resistere: ergo non peccaret, quod est ex terminis falsum.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

50. **O**B. 1. ab hæreticis. Scriptura DEO attribuit omnia opera nostra, sive bona, sive mala, tantum auctori: ergo ipse est auctor, & causa, etiam malorum, seu peccatorum. prob. ant. psal. 118. v. 36. dicitur *inclina cor meum in testimonia tua*, & non in avaritiam: ergo DEUS aliquos inclinat in avaritiam. psal. 43. v. 19. *Declinasti semitas nostras à via tua*: ergo à via recta in malam. ad Ephes. 1. v. 11. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*: ergo etiam mala. Confir. Prov. 16. v. 4. dicitur: *Universa propter semetipsum operatus est Dominus: impium quoque ad diem malum*: ergo DEUS fecit etiam propter se impios quæ tales. Resp. 1. Scripturas manifestissime à DEO remove omne peccatum. Denter. 32. v. 4. *DEUS fidelis, & absque ulla iniquitate*. psal. 144. v. 13. *Sandus in omnibus operibus suis*. 1. Joan. 3. v. 5. *Peccatum in eo non est*, ad Rom. 9. v. 14. *Nunquid iniquitas apud DEUM? Absit*, &c. plura passim occurrunt.

51. Resp. 2. in forma. neg. ant. ad prob. neg. conf. Textus illi omnes accipiendi sunt de permissione tantum, ut docent S. Augustinus de gratia lib. arb. c. 23. S. Damascenus lib. 4. de fide orthodoxa c. 20. ubi sic ait: *Scire illud attinet, in Scripturæ more positum esse, ut DEI permissionem actionem ipsius appellet*. Idem sentiant reliqui SS. PP. ac Theologi unanimiter. Scilicet DEUS negando auxilia specialia, quæ prævidit fore congrua, ex iustis causis permittit lapsum, e. g. in avaritiam, vel recessum à via virtutis. Ad textum ex ep. ad Ephes. dic, eum intelligendum esse de iis, in quæ DEUS non quomodocunque influit, sed quæ ex sua determinatione operatur, qualia non sunt peccata. Ad confirm. Resp. Chaldaicum textum, teste Sa, dicere *servat impium*. Unde non significatur, quòd DEUS ex intentione sua, faciat impium, aut voluntate antecedente eum velit, sed tantum significatur, quòd DEUS eum, qui sponte, & liberè, impius est, servet ad diem malum, seu poenam: vel faciat eum venire ad diem malum voluntate consequente ad scientiam de ejus peccato. ita Suarez, Sa, & Menochius.

52. Ob. 2. Scriptura attribuit DEO aliqua peccata hominum: ergo. prob. ant. psal. 104. v. 25. attribuitur DEO odium Ægyptiorum in Judæos. *Convertit cor eorum, ut odirent populum ejus*. Iterum. Gen. 45. v. 8. venditio Josephi. *Non vestro consilio sed DEI voluntate hoc missus sum*. Rursus Act. 2. v. 23. Crucifixio Christi. *Definito consilio, & præscientiâ DEI traditum* &c. ergo. Resp. iterum cum SS. Augustino, & Damasceno, quòd, quando DEUS aliquid tan-

tum permittit, tunc hanc permissionem saepe Scriptura, juxta suum loquendi modum, vocet actionem, imò etiam præceptum DEI. Sic quando DEUS Job. 1. v. 12. Sathan tantum permittit, Jobum affligere, & id Sathan ex ea permissione fecit, tamen dein c. 2. v. 3. ea afflictio vocatur actio DEI; nam sic dicit DEUS: *Tu autem commovisti me adversus eum, ut affligerem eum frustra*. Sic Matthæi 23. v. 32. Christus Judæis imperativo modo, seu quasi præcipiendo, loquitur: *Implete mensuram Patrum vestrorum*: & Joan. 13. v. 27. Judæ: *Quod facis, fac citius*: & tamen ea tantum permittit.

53. Bellarm. tom. 4. contro. 2. l. 2. c. 13. hanc rem explicat, valde apposita similitudine venatoris, qui, dum tantum solvit canem, jam dicitur, eum immisisse in leporem, quamvis tantum permittat jam sponte incitatum ad invasionem procurrare. Sic scilicet dicitur DEUS, immittere diabolos, vel malos homines, jam sponte, & liberè in malum ruentes, si impedimenta malæ voluntatis aufert, & peccatum permittit. Disparitas tamen est in intentione; quia venator ex intentione leporis capiendi, DEUS autem non ex intentione peccati ab homine patrandi, id facit.

Secundò. DEUS saepe aliquid dicitur facere, quando tantum aliquid aliud facit, ex quo alii vitio suo occasionem sumunt illud prius faciendi. Sic DEUS dicitur convertisse cor Ægyptiorum ad odium, quatenus, dum benefecit Judæis, Ægyptiis, ob suam malevolentiam, & invidiam, odium in illos ista prosperitate gaudentes, conceperunt. Tertio. DEUS dicitur saepe in Scripturis aliquid facere, quando rem illam non quidem facit, sed eam aliunde jam prævisam, conditionatè, vel absolute futuram, permittit, ac ordinat ad fines suos optimos. Sic DEUS non voluit peccatum fratrum Josephi, nec crucifixionem Christi, antecedenter, & absolute; sed, postquam per scientiam mediam vidit, quòd, si forent in his circumstantiis fratres Josephi, & crucifixoires Christi, illi liberè fratrem venderent, hi autem Christum liberè crucifigerent, tunc, non quidem ex intentione eorum peccatorum, sed ex iusto judicio suo, permittit, vel posuit eas circumstantias, & permittit peccatum: istud autem dein ordinavit ad extollendum Josephum, atque salvandos in Ægypto Israëlitas à fame: & hinc fratribus Joseph dicit. Gen. 50. v. 20. *Vos cogitastis de me malum, sed DEUS vertit illud in bonum*. Pariter DEUS crucifixionem Christi ordinavit ad salutem generis humani. Quarto. Bellarm. loc. cit. addit, DEUM dici, malum efficere; quia non quomodocunque permittit, sed tantum permittit istud, & non aliud, contra hoc subjectum, & non contra aliud: ex quibus facile patet responsio. In forma igitur neg. ant. seu nego, quòd DEO, tanquam causæ, attribuantur peccata; textus enim, in probatione adducti, tantum probant permissionem, vel ordinationem Divinam circa peccatum, ut ex jam dictis patet.

54. Ob. 3. Scriptura saepe tribuit DEO excacationem, & indurationem hominum: sed hæc sunt peccata: ergo. prob. maj. sic Exodi. 9. v. 12. induratio Pharaonis DEO tribuitur. Joan. 12. v. 40. induratio, & excacatio Judæorum. &

ad

ad Rom. 9. v. 18. ait S. Paulus de DEO : *Quem vult, indurat.* Confirm. DEUS dicitur in Scripturis alios decipere. Ezech. 14. v. 9. *Ego Dominus decepi prophetam illum.* Job. 12. v. 24. *Qui immutat cor principum populi terræ, & decipit eos:* sed decipere alios est peccatum : ergo. Resp. iterum, DEUM non operari positivè excacationem, & obdurationem, sed hominem positivè seipsum obdurare, vel excacare : unde psal. 94. v. 8. dicitur : *Nolite obdurare corda vestra;* hinc melius cum Suarez in 1. 2. tract. 5. disp. 6. n. 15, videtur dici, DEUM non esse causam excacationis; quia hæc dicit non tantum Divinam permissionem; sed malam quoque hominis dispositionem, cujus DEUS causa non est.

§ 5. Potest autem dici, DEUM obdurare, vel excacare permisivè 1. quando peccatores non corrigit pœnis; unde ipsi insolescunt, & obdurantur : sicut faciunt aliquando filii erga parentes, à quibus non castigantur. 2. Quando negat auxilia, quæ, licet non sint absolute necessaria (hæc enim nunquam deficiunt) tamen essent ferme moraliter necessaria, & sine quibus difficulter potest homo, & consequenter sæpè non vult, converti.

Nec objicias, S. Augustinum l. 5. contra Julianum c. 3. dicere, DEUM non tantum indurare homines, aut desideriiis suis tradere *per patientiam*, sed etiam *per potentiam*; hoc enim ipsum est per potentiam indurare, aut malis desideriiis tradere, quando omnipotentia Divina producit alia auxilia, sufficientia quidem, sed non illa specialia, quæ hic, & nunc, efficaciter impedirent, ne homines obstinati in malo perseverarent, aut mala desideria sua perficerent. Dein potest etiam dici, DEUM per potentiam indurare, quando producit aliquid, ex se bonum, & ex bono fine, sed homo inde occasionem malitiosè accipit ad peccandum, vel in peccato perseverandum, sicut n. 53. suprà diximus, DEUM convertisse corda Ægyptiorum ad odium : imò S. Augustinus. l. 1. ad Simplic. q. 2. post medium expresse dicit, DEUM obdurare, esse idem, ac nolle misereri; sic enim ait : *Ut obduratio DEI sit nolle misereri, ut non ab illo irrogetur aliquid, quo sit homo deterior, sed tantum, quo sit melior, non erodetur.* in forma dist. ma. Scriptura excacationem DEO tribuit ut causæ. neg. ma. ut permittenti tantum. conc. ma. & conc. min. neg. consequ.

Ad confirm. DEUS non propriè positivè decipit, sed, vel tantum permittit, quosdam decipi, ut explicat Augustinus, quem citabimus n. 61. vel tantum consilia prava intervertit, vel exitum desideratum impedit, ut spe sua frustrantur principes, & sic decepti dicantur. Potest etiam hoc explicari, sicut S. Augustinus l. 2. questionum super exodum (qui est. l. 2. ex 7. in Heptateuchum) q. 18. explicat illud : *Ego indurabo cor ejus Pharaonis Exod. 7. v. 3.* his verbis : *Ego indurabo : tanquam diceret : quàm durum sit, demonstrabo.* Sic etiam DEUS dicitur decipere, dum demonstrat, deceptos esse principes illos, qui, nescio quam spem, ex consiliis suis conceperant, qua DEUS eos frustratos ostendit.

§ 6. Obj. 4. In Scripturis aliquando dicuntur mali homines, vel dæmones, facere aliqua mala, ex præcepto DEI, & tanquam ejus instru-

menta : ergo DEUS est causa illorum malorum. antec. prob. sic 2. Reg. 16. v. 10. *Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David.* Rursus 3. Reg. 22. v. 22. dicit DEUS ad spiritum, volentem mendaces reddere prophetas : *Egrede, & fac, ita :* & infra v. 23. *Dedit Dominus spiritum mendacii in ore omnium prophetarum.* item 2. Reg. 24. v. 1. dicitur : *Et addidit furor Domini irasci contra Israël, commovitque David in eis dicentem : vade, numera Israël, & Judam :* quæ enumeratio tunc fuit peccaminosa, & postea gravissima peste punita : ergo. Resp. has quoque phrales Scripturæ plus non significare, quàm puram permissionem, juxta aliquem modum ex iis, quos explicavimus n. 52. & seq. Et inprimis, ut observat Cornelius in præmio ad Genesin (quod est encomium S. Scripturæ) sec. 2. vox Hebræa *tsava*, pro qua Latinus interpres posuit vocem *præcepit*, significat ex se ordinare, providere, disponere : adeoque significat omnem DEI providentiam, tam positivam, quàm negativam; unde sensus est : *DEUS permisivè ordinavit, ut Semri malediceret Davidi, ad excercendam bujus patientiam :* in quo nihil est mali. Illud, *egredere*, accipiendum est, quasi diceret : *Mea pace : fac ita : non impedio :* sicut etiam dictum ad Judæos. Matth. 23. & ad Judam Joan. 13. de quibus n. 52. in forma nego consequentiam.

§ 7. Ad ultimum textum Abulenensis in hunc locum, quæst. 4. itémque Menochius in hunc eundem locum per furorem Domini intelligunt diabolum, qui est minister furoris DEI, sicut Assur seu Assyrius Rex Isa. c. 10. v. 5. dicitur à DEO *Virga furoris mei.* Favet etiam Scriptura, nam 1. Paralipp. c. 21. v. 1. ubi hæc eadem enumeratio populi refertur, dicitur : *Consurrexerunt autem Sathan contra Israël, & concitavit David, ut numeraret Israël :* ergo, qui hic dicitur Sathan, priùs dictus est *furor domini :* & hoc suppositio explicatio est facilis. Si autem per furorem Domini intelligi debeat DEUS iratus, tunc vox *commovit* significat permittit commoveri à dæmone, ut suprà n. 53. diximus in simili de venatore. ita Theodoretus & alii apud Gasparem Sanctium in l. 2. Reg. c. 24. quem erit operæ precium inspicere. Quamcunque autem expositionem elegeris, in forma nega consequentiam.

§ 8. Obj. 5. S. Augustinus lib. 5. contra Julianum c. 3. tractans illud : ad Rom. 1. v. 26. *Tradidit illos DEUS in passionem ignominie* &c. reprehendit Julianum, quod dicat, DEUM tradere deferendo, seu permisivè. 2. Ibidem S. Doctor ait, *non tantum esse relictos, per patientiam, sed per potentiam in peccata compulsos.* 3. Idem S. August. l. de gratia & lib. arbit. c. 20. ait, voluntates etiam malas ita esse in DEI potestate, ut eas, quod voluerit, quando voluerit, faciat inclinari, vel ad beneficia quibusdam præstanda, vel ad pœnas quibusdam ingerendas. 4. Iterum eod. c. 20. inferius ita ait : *Voluntatem, proprio vitio suo malam, in hoc peccatum, judicio suo justo, & occulto, inclinavit.* 5. Rursus eod. l. de grat. & lib. arbit. c. 21. sub finem ait : *His, & talibus testimoniis Divinorum eloquiorum, quæ omnia commemorare nimis longum est, satis, quantum existimo, manifestatur, operari DEUM in cordibus hominum, ad inclinandas eorum voluntates, quocunque voluerit, sive ad bona pro sua misericordia, sive ad mala pro meritis eorum,*

eorum, iudicio utique suo, aliquando aperto, aliquando occulto, semper autem iusto. 6. Denique de corrupt. & gratia. c. 7. ait: Christum ele-
gisse Judam ad fundendum sanguinem suum: hæc indicant, S. Doctorem velle, quod DEUS non tantum permittat peccata, sed ea positivè velit ergo.

Resp. Si S. Augustinus doceret, DEUM velle, & causare positivè peccatum, utique esset deferendus, post definitiones tot Concilio-
rum; damnata enim est ab Alexandro VIII. hæc propositio 30. Ubi quis invenerit doctrinam in Au-
gustino clare fundatam, illam absolute potest tene-
re, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam. Sed longissime remotus est Sanctissimus Doctor ab hac impietate.

59. Resp. itaque ad 1. textum: à S. Doctore reprehendi Julianum, non, quod simpliciter dicat, DEUM tradere deferendo, sed, quod negaverit, unum peccatum esse poenam alterius, idque se probare putaverit ex eo, quod DEUS tradat tantum deferendo; nam, quamvis DEUS tantum tradat deferendo, tamen hæc ipsa desertio, & consequens peccatum, potest esse poena peccati præcedentis, ut S. Pater ostendit cit. l. 5. contra Julian. c. 3. his verbis: Sed quomodo libet tradat, propter hoc tradidit, propter hoc deseruit: & vides, ejus traditionem, qualem libet, & quomodo libet intelligas, qua consecuta sint.

Imò (ut est manifestum legenti totum illud longum caput) S. Doctor non facit vim in eo, quid intelligatur per traditionem, & aliquoties saltem omittit, quod sit sola desertio. Sic sub finem: An & hic dicturus es, quod ait: Ego Dominus seduxi prophetam illum: (Ezech. 14. v. 9.) intelligendum esse: deserui, ut pro ejus meritis seductus erraret? Age, ut vis, tamen eo modo punitus est pro peccato. Sed S. Doctor in eo vim facit, ut monstret, unum peccatum esse poenam alterius, quando nempe DEUS in poenam prioris privat gratias congruis. Nec juxta S. Doctorem peccatum dicitur poena peccati, in hoc sensu, quasi DEUS in poenam prioris impellat in alterum: sed quod deferendo, seu non dando gratiam majorem, sinat in aliud labi.

Dein reprehendit S. Augustinus Julianum, quod non rectè intellexerit vocem tradere, sed putaverit, eam significare præcisè, DEUM patientiam habere, relinquere hominem in desideriis malis, quæ jam antè habuit, & non significare, deferere per negationem auxiliorum specialium, atque productionem tantum sufficientium, seu eorum, quæ prævisa sunt conjungenda cum dissensu, ita ut dein sequatur lapsus, seu consensus in desideria, non quidem ex positiva causalitate DEI, sed ex vitio hominis, nolentis bene uti mediis sufficientibus. Sumitur hoc ex verbis S. Doctoris, eodem capite dicentis: Aliud est, habere mala desideria cordis, aliud, tradi eis, utique, ut consentiendo eis possideatur ab eis, quod sit, cum Divino iudicio traditur eis.

60. Ad alterum textum jam responsum est. n. 54. Addo tantum, falsum esse, quod S. Doctor dicat, quosdam à DEO in peccatum compulsos; nam sic habet: Quid est autem, quod dicit: Cum desideriis suis traditi dicuntur, relinqui per Divinam patientiam intelligendi sunt, non per potentiam in peccata compulsi: verba itaque ista

B. P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I

sunt Juliani objicientis: nec refellit dein S. Doctor id, quod Julianus dixit, non esse compulsos, sed tantum id, quod ait solum per patientiam, non per potentiam traditos: esse autem traditos per potentiam, explicari potest, ut jam fecimus, sine eo, quod dicantur in peccata compulsi.

61. Ad 3. textum. S. Augustinus se explicat eodem c. 20. de grat. & lib. arb. nam, dum ibi agit de Semei, cujus voluntatem dicit à DEO inclinari tantum intelligit permittere, scilicet ejus malæ voluntatis cursum, vel inclinationem; sic enim post pauca habet: Nec causa tacita est, cur ei Dominus isto modo dixerit maledicere David, hoc est, cor ejus malum in hoc peccatum miserit, vel dimiserit. & eod. lib. c. 23. Quando ergo auditis dicentem Dominum: Ego Dominus seduxi prophetam illum: & quod ait Apostolus: Cujus vult, miseretur, & quem vult, obdurat: in eo, quem seduci permittit, vel obdurari, mala ejus merita credite: in eo verò, cujus miseretur, gratiam DEI, non reddentis mala pro malis, sed bona pro malis, fideliter, & indubitanter agnoscite. Ecce seducere, & indurare à S. Augustino exponuntur: permittere seduci, vel obdurari: atque adeo à DEO ista fiunt tantum permissivè: & par prorsus est ratio de inclinatione ad malum. Bellarmin. autem Tom. 4. contr. 2. l. 2. c. 16. ait, DEUM juxta S. August. inclinare ad hoc malum, quatenus impedit alia, & hoc solum permittit, atque sic permissivè facit, ut hoc potius malum, quàm aliud fiat: quod inde colligitur, quod S. Doctor dicat, DEUM inclinare voluntatem, proprio vitio suo malam, hoc est, jam volentem malum. Hæc responsio servit etiam ad quartum, & quintum textum explicandum.

62. Ad ultimum de Juda, dicendum, Christum non voluntate antecedenti elegisse Judam, ad fundendum sanguinem: sed consequenti; postquam scilicet prævidit, Judam avarum in his circumstantiis de sua morte contracturum cum Judæis, permisit ex iusto iudicio eas circumstantias, ex quibus dein secuta est sua passio per malitiam Judæ: atque hanc ipsam dein ordinavit ad maximum bonum, scilicet ad mundi salutem. Ut autem Christus dici possit, elegisse Judam, responderi potest, quod ex multis, quos præviderat, in his circumstantiis sui sanguinis traditores, vel venditores futuros, potius permiserit, talem esse Judam, quàm alios, adeoque istum negativè elegerit: sive elegerit potius permittere in Juda, quàm in alio, eam venditionem, ita Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 6. num. 16. quem, uti & Bellarminum loc. cit. vi-
de hæc fusius pertractantes.

63. Objicitur. 6. Etsi DEUS esset causa peccati, tamen non peccaret: ergo nostra ratio est nulla. prob. ant. DEUS non ageret contra legem Divinam, nec contra voluntatem DEI: nec se ipsum offenderet: ergo non peccaret. Confirm. DEUS influit physicè, & producit omnes actiones, tam malas, quàm bonas, & quidem scienter, ac liberè, & tamen non peccat: ergo. Resp. cum Suarez. in 1. 2. tr. 5. disp. 6. num. 6. Hæretici, qui ita loquuntur, negant quidem de DEO nomen peccati, attamen ei attribuant turpitudinem illius. Cerrè sic DEUS posset etiam mentiri, se ipsum odisse &c. In

formæ

forma. neg. ant. ad prob. dist. ant. hoc est, non ageret contra legem superioris. conc. ant. non ageret moraliter inhonestè contra regulam omnium honestatis, & legem sibi ipsi indispensabiliter latam. neg. ant. & conf. Ageret enim Deus contra legem, quam sibi necessariò statuit, scilicet legem nihil agendi dedecens, nihil destrutivum supremæ suæ sanctitatis, & auctoritatis; hoc enim necessariò Deus, & essentialiter odit, & essentialiter non vult. Ad summum in eo casu Deus ageret, & non ageret, contra suam voluntatem, adeoque fieret Chimæra, ex qua mea pace potest sequi altera. Ad confirm. conc. antec. neg. conf. sed de hac plura articulo sequenti.

64. Dices 1. DEUS non peccat causando peccatum; quia causat illud ex bono fine. Resp. neg. illatum. Non sunt facienda mala, ut eveniant bona, nec finis bonus excusat actionem ex se malam: quin imò juxta adversarios homo in eo casu non peccaret; cum se conformaret DEO ultimo fini, & nec contra, nec præter illum ageret. Dices 2. Homo potest ex prava intentione velle, quod DEUS vult ex bona. Resp. redire argumentum de illa ipsa intentione prava; an enim etiam hanc causavit DEUS, an non? si primum: illa intentio non fuit mala; quia conformis est ultimo fini: si secundum, tunc ruunt argumenta adversariorum, quibus scilicet probare volunt, DEUM causare omnes actiones, bonas, & malas.

ARTICULUS III.

Quomodo DEUS ad peccatum concurrat.

65. SUPpono, quòd DEUS influat immediatè in omnes effectus creaturarum; ita enim contra Durandum, Ludovicum à Dola, & adhuc unum, aut alterum apud Haunoldum, l. 2. tr. 2. num. 439. communissima Theologorum, & Philosophorum, imò & SS. Patrum assertio, adeò, ut sententia opposita, quæ Durandissimus vocatur, à quibusdam malè vapulet, & à S. Thoma in 2. dist. 37. q. 2. a. 2. in corp. dicatur duplici errori proxima. videatur hac de re Comptonus disp. 28. phys. sec. 1. Sed & hic influxus DEI ab omnibus auctoribus probatur ex Scripturis; nam 1. Cor. 12. v. 6. dicitur: *DEUS, qui operatur omnia in omnibus.* Joan. 1. v. 3. *Omnia per ipsum facta sunt.* Joan. 5. v. 17. *Pater meus usque modò operatur, & ego operor:* ergo DEUS operatur immediatè omnia; dicere enim, quòd tantum mediatè operetur, scilicet eatenus, quatenus produxit creaturas alias, quæ nunc immediatè operantur, esset valde improprie loqui: sicut si quis diceret: *Adam usque nunc generat homines.*

Dein SS. Patres (ad quorum mentem Scriptura exponi debet, ut definit Tridentinum sess. 4. decreto de editione, & usu sacrorum librorum) ista dicta intelligunt de immediato influxu. Sic S. August. epist. 146. sub finem: *Quomodo enim negare poterimus, DEUM etiam nunc operari cun-*

cta, quæ creantur; cum Dominus dicat: Pater meus usque nunc operatur? Quòd autem intelligat, DEUM immediatè operari, patet ex ejus dictis in Genes. ad liter. l. 5. c. 20. ubi ait: *Sunt, qui arbitrantur, tantummodo mundum ipsum factum à DEO, cetera jam fieri ab ipso mundo, sicut ille ordinavit, & jussit: DEUM autem ipsum nihil operari: contra quos profertur illa sententia Domini: Pater meus usque nunc operatur.*

S. Hieronymus adversus Pelagium ad Cresiphontem c. 3. graviter reprehendit Pelagium, tanquam ingratum, & sacrilegum, quòd negaverit, esse semper necessarium auxilium DEI, etiam ad actiones naturales, ad curvandam digitum, movendam manum, sedendum, ambulandum; cum tamen Pelagiani mediatum auxilium minimè negaverint. S. Anselm. l. de concord. præscientiæ, prædestinat. & liber arb. c. 1. sub finem. *Nulla res habet ullam potentiam volendi, aut faciendi, nisi illo dante ipsum quoque velle, quod aliquando justum est, aliquando injustum.* Videri de hac re plura possunt apud Suarez in Metaphys. disp. 22. num. 14. (ubi affert etiam antiquos Philosophos, idem asserentes) Bellarminum l. 4. de gratia & lib. arb. c. 4. & alios.

66. Prob. 2. idem suppositum ratione. Esse ens summè necessarium, à quo omnia alia immediatè dependere debeant, est aliqua perfectio simpliciter simplex: ergo DEO est attribuenda. consequ. est certa; antec. patet ex eo, quòd non possit ostendi ulla imperfectio mixta, ipsaque hæc perfectio sit melior, quam omnis cum ipsa impossibilis. subsumo: dependentia ista immediata aliud non est, quam dependentia à causa immediata: ergo omnia debent dependere à DEO, tanquam causa immediata, seu immediatè influente.

Nec dicas, esse ens, à quo omnia adæquatè dependent, etiam esse perfectionem simpliciter simplicem, adeoque DEO tribuendam: consequenter DEUM se solo omnia, & creaturas nihil, agere; negatur enim illatum; nam opponitur illud prædicatum majestati DEI, & juri Divino, ad cultum à creaturis exigendum: quod jus, vel quæ majestas, est æquè bona, nec tamen composibilis cum adæquata dependentia omnium creatorum à DEO; sic enim homines nihil possent agere, adeoque nec DEUM colere, nec amare. Plures rationes videre poteris apud Haunoldum l. 2. tr. 2. num. 446. & præsertim aliquam Doctoris mirabilis ingeniosam, quam ibi Haunoldus illustrat: an tamen solida sit, ipse examina: ego non fido. Quæ contrahunc influxum DEI universalem, præcindendo ab influxu in peccata, objici solent, suppono soluta in physica, ubi hæc quæstio solet agitari: nobis ad magis Theologica, & primum hujus articuli scopum properandum. Supposito igitur hoc influxu DEI universali.

67. Dico. DEUS, licet physicè influat in actionem peccaminosam, cui identificata est malitia formalis peccati commissionis, tamen non est causa peccati. ita omnes ii, qui nobiscum tenent conclusionem n. 27. statutam, & insuper Lugo, ac alii, qui nostram sententiam non putant ex hoc capite impugnandam. Per causam autem hic intelligimus non id, quod tantum quomodocunque influit in effectum, sed

sed id, cui in genere morali, tanquam auctori, effectus attribuitur, & quod dici potest auctor effectus: sive intelligimus causam per se, & simpliciter dictam: non tantum causam per accidens, quæ non dicitur simpliciter causa, sed tantum ut ait Haunold. l. 2. tr. 2. n. 459. cum addito, per accidens sensum alienante.

68. Prob. conclusi. Si quis dat alteri potentiam proximam, & sufficientem ad bonum usum, atque hunc ipsum intendit, ac suadet, vel præcipit: e contra verò ab usum, quem absolute impedire non tenetur, serio prohibet, quamvis interim illi alteri libertatem, ac determinationem relinquat, atque, cum determinante ad ab usum prohibitum, concurrat contra suam inclinationem, talis nec est auctor, nec simpliciter causa illius ab usus, sed ad summum est causa physica per accidens: atqui DEUS ita se habet, quoad influxum cum creatura rationali, in peccatum: ergo.

Prob. 2a. exemplis 1. Si sacerdos, privatus sciens, hominem indigne ad communionem accedere, tamen, ne eum infamet, ei sacramentum hostiam cum aversione à sacrilegio dat, non est causa sacrilegii. 2. Si superior dat pecunias subdito, cum mandato, ut bene expendat, licet prævideat, ab usum illicitum, si hunc gravibus de causis non tenetur impedire, non est causa illius. 3. Si puella, accedens ad sacrum, prævidet suo accessu scandalum accipiendum à juvene, quod ei quidem displicet, sed certe non semper impedire tenetur, si in tali casu juvenis labatur, puella non est causa ruinæ. Similia passim occurrunt apud auctores. Imò, ut rectè Haunoldus l. 2. tr. 2. n. 459. si quis contra suam intentionem, concursu in actu primo indifferente, ad aliquem effectum concurrat, & postea sibi, tanquam causæ, gloriam ejus arrogare velit, solemus eum reprimere, dicendo, quod se habuerit per accidens. Et sic sæpe hostis, dum alteri voluit nocere, profuit. Sic aliquando incarceratus liberatus est podagræ: non tamen propterea inimico incarceranti debuit grates, tanquam medico suo.

Confirm. eadem 2a. S. August. l. 5. de civ. DEI. c. 9. prope finem. ita loquitur: *Male quippe voluntates ab illo DEO non sunt; quoniam contra naturam sunt, quæ ab illo est.* & c. 8. dixerat: *A quo DEO sunt omnes potestates, quamvis ab illo non sint omnium voluntates.* & l. de spir. & liter. c. 31. *Nusquam autem legimus in Sanctis Scripturis: Non est voluntas nisi à DEO: & rectè non scriptum est, quia verum non est; alioquin etiam peccatorum, quod absit, auctor est DEUS.* Plura habet Suarez in Opusculis Opusc. 1. de concursu DEI, l. 2. c. 2. à n. 24. sublimo: sed voluntates sunt aliquid positivum, & omnis positiva entitas, à DEO producitur: ergo etiam voluntates: & tamen S. August. dicit, eas non esse à DEO, sive, hunc non esse causam: quod non est verum, nisi in hoc sensu, quod DEUS non concurrat, tanquam causa determinans, & cum inclinatione: sed tanquam causa determinata, & contra suam inclinationem, adeoque tantum, tanquam causa per accidens: ergo ab eo, qui ita concurrat, non est dicenda res esse, nec ipse dicendus est causa simpliciter dicta rei illius.

69. Prob. jam etiam min. prioris syllogismi. n. 68. positi. DEUS 1. dat homini libertatem in actu primo, & auxilia, saltem sufficientia, ad vitandum peccatum, & faciendum bonum. 2. Desiderat, & jubet, promissis, & penis incitat, ut homo bene, certè non malè agat. 3. Aversatur omne malum, atque peccatum odio essentiali. 4. Relinquit tamen homini liberam determinationem, ut possit pro libitu, bene, vel malè agere. 5. Hinc offert ei concursum indifferenter, quæ creatura uti possit pro libitu, ad malum, & bonum: non tamen eum offert animo indifferenti, ita, ut DEO perinde sit, sive homo bene, sive malè operetur: sed, ut inclinet ad bonum, malum autem duntaxat permittat: unde nec disjunctivè vult malum, quod tantum permittit.

Ulterius 6. DEUS non tenetur impedire actum liberum malum, etsi prævideat secutura; aliàs enim nemo præcepta Divina transgredi posset: nec esset beatus, qui potuit transgredi, & non est transgressus. Eccles. 31. v. 10. repugnaret justitia DEI vindicativa, & omnes perfectiones Divinæ, quarum exercitium peccatum præsupponit: tolleretur etiam libertas humana ad peccandum; nam hæc ipsa necessitas in DEO, impediendi omne peccatum, esset necessitas antecedens, & tolleretur omnem indifferentiam actus primi, respectu creaturarum; esset enim metaphysica necessitas, excludens omnem actum malum, & inimpedibilis, non tantum ab homine, sed etiam à DEO. 7. Tandem DEUS quidem cum creatura, ad malum se liberè determinante, etiam ipse concurrat physicè; quia sine ipsius concursu creatura nihil posset facere: non tamen concurrat, ut determinans, seu liberè immediate actum eliciens, sed ut determinatus à creatura, sicut explicatum est in tract. de DEO, quando actum de prædeterminatione.

70. Confirm. conclusio. Etiam si dicatur, malitiam peccati stare in pura negatione, tamen necessariò debet dici, malitiam radicalem stare in ipso actu libero malo, cum quo est connexa, vel quem sequitur privatio debitæ rectitudinis: insuper debet admitti, quod DEUS physicè causet illum actum: ergo, nisi recurratur ad nostram responsionem, etiam adversarii non possunt explicare, quare DEUS non sit causa peccati, antec. non negatur, consequ. probatur. Privatio ipsa, seu negatio, in se non est capax physici influxus, & propriè non producitur, nec à DEO, nec à creatura: & creatura ideo est culpabilis; quia producit actum liberum, quem necessariò sequitur privatio: ergo, nisi dicatur, DEUM aliter, ac creaturam, influere in illum actum, tunc vel DEUS etiam erit auctor peccati, vel neque creatura erit auctor illius: quod utrumque est falsum. Nec dicas, DEUM non teneri impedire privationem; nam posito actu libero malo, nec creatura tenetur illam impedire; quia est aliquid impossibile, ad quod nemo tenetur: adeoque creatura tantum eatenus tenetur impedire privationem, quatenus tenetur impedire actum.

71. Si dicas, DEUM non teneri impedire actum. Resp. Tenetur eum impedire, saltem ita, ut non fiat ex ejus determinatione, vel inclinatione: sicut etiam creatura debet talem actum

actum impedire, ne fiat ex propria determinatione; si enim fieret necessarium à creatura, e. g. si ab alio determinaretur, vel necessitaretur, non esset ei imputabilis ad culpam: ergo tandem debet recurri ad diversum modum influendi inter DEUM, & creaturam: qui diversus modus etiam excusaret creaturam, si scilicet ipsa quoque, non ut determinans influeret. Hoc tamen magnum discrimen adhuc est inter DEUM, & creaturam, quod DEUS possit liberè permittere, se determinari ad influendum; quia non tenetur impedire hanc determinationem, ut probatum n. *preced.* contra creaturam rarissimè potest liberè permittere, se determinari ad influendum, vel concurrendum ad actum malum. Ex quibus omnibus tandem collige, DEUM, etsi physicè in actum peccaminosum (qui est realiter malitia formalis peccati) influat, tamen non esse causam illius simpliciter dictam, nec in eum actum, vel in eam malitiam, moraliter, aut imputabiliter influere, sed actum illum, & malitiam, in sensu morali purè permittere.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

72. **O**B. 1. DEUS praevidet actum malum, ex sua cooperatione secuturum, & insuper potest eum impedire, si velit: ergo non tantum se habet per accidens. Resp. neg. conseq. Sæpe potest quis praevidere aliquid mali, ex sua actione secuturum, & tamen non est causa per se illius, ut patet in exemplo sacerdotis, indigno præbentis sacram Eucharistiam, & puellæ accedentis ad sacrum &c. de quibus n. 68. Dummodo scilicet quis non possit, vel non teneatur actum, vel effectum impedire, non est causa effectus, si actionem suam ponat ex alio fine, & cum aversione ab eo effectum: DEUS autem, licet possit impedire peccatum, tamen non tenetur id impedire ex n. 69.

Nec Dicas, DEUM esse causam necessariam, adeoque causam per se; nam causa necessaria potest dupliciter sumi. Primò dicitur causa necessaria illa, quæ necessarium ex natura sua agit, v. g. sol, dum lucem producit: & hæc est in genere physico causa per se: sed talis non est DEUS, qui liberè dat saltem actum primum proximum, & libertatem mediatam exercet. Secundò, causa necessaria etiam dicitur illa, sine cuius influxu effectus non potest dari, quæque ex conditione causæ universalis, debet in omnes effectus influere: & talis causa quidem est DEUS: verum hæc causa necessaria non est necessarium causa per se, sed, si non aliter influit, quam DEUS, est causa tantum per accidens.

73. Ob. 2. DEUS liberè determinat ad individuum peccati: ergo etiam ad speciem actus mali, sive ad ipsum actum: ergo non tantum agit per accidens, sed per se. prob. antec. species, & individuum sunt realiter idem: ergo cum DEUS determinet ad unum, determinat etiam ad alterum. Confirm. Si DEUS non determinaret ad actum in specie, tunc ideo; quia est causa universalis: hæc ratio nil probat: ergo.

prob. mi. sol etiam est causa universalis, & tamen non tantum determinat ad effectum, secundum gradum genericum, sed etiam secundum gradum specificum: ergo. Resp. om. ant. quod posse negari ostendi tr. de DEO num. 604. dist. conf. DEUS determinat ad speciem eodem modo, quo ad individuum. conc. conf. diverso modo. neg. conseq. ad prob. dist. ant. species adæquatè sumpta, & individuum, sunt realiter idem. neg. antec. species inadæquatè sumpta, sive hic gradus specificus. conc. ant. & sub priori distinctione conc. vel neg. conseq.

74. Hæc obiectio solet solvi in Logica, agendo de distinctione Scotistica, ad quam me possem remittere: ut tamen rem aliquantum explicem, noto, gradum genericum, adæquatè sumptum, esse realiter inadæquatè distinctum à specifico, & specificum ab individuali; nam gradus e. g. animalis, adæquatè, sive secundum totam latitudinem sumptus, convenit pluribus realiter distinctis, quam gradus hominis, & gradus hominis specificus convenit pluribus, quam predicatum individuale Petri: at verò gradus genericus, vel specificus, inadæquatè sumptus, sive restrictus ad hoc individuum Petri, non convenit pluribus; nec enim hæc animalitas, aut humanitas, quæ est Petri, realiter convenit alteri, quam Petro, sed sunt realiter idem: unde, quicquid realiter verificatur de uno, verificatur etiam de altero.

Attamen in sensu formali, qui ordinariè tenet in gradum adæquatè sumptum, non dicitur DEUS determinare ad speciem, e. g. DEUS non determinat, ut ignis potius producat ignem, quam aquam; quia ad hoc determinat ignis, qui per naturalem suam exigentiam petit, potius producere ignem, quam aquam: at verò dicitur DEUS determinare ad individuum; quia determinat, ut ex multis individuis igneis, hoc potius producat, quam aliud producat. Nulla autem est in his contradictio: non determinare, ut potius producat ignis, quam aqua (& par est ratio de actu bono, vel malo) & determinare, ut, supposito, quod aliquis ignis debeat produci, hic potius producat, quam alius: sicut nulla est contradictio in hoc, quod e. g. senatus determinet tres, ex quibus eligatur aliquis ad certum officium: non autem determinet unum in individuo, sed ad hunc determinet totus populus, per pluralitatem votorum.

Quod si autem etiam aliqua contradictio foret, ea caderet super duo realiter distincta, hoc est, super duos actus voluntatis diversos, quorum unus ad speciem, alter ad individuum determinat: sicut, si formaliter cognoscitur animal, non autem rationale, dantur etiam duæ cognitiones, realiter distinctæ. Unde, etiam si DEUS dicatur determinare ad individuum, & non ad speciem, nulla est contradictio, aut distinctio in obiecto, sed tantum in determinationibus, quarum una competit DEO, non altera: verbo: per hoc, quod DEUS dicatur, non determinare ad speciem, sed tantum ad individuum, tantum significatur, quod DEUS non quidem determinet absolute, & efficaciter, ut potius actus in hac specie, quam in alia producat, sed hanc determinationem relinquat creaturæ: at verò, ex suppositione, quod creatura determinet, ut potius

ius aliquis actus in hac specie, quam in alia producatur, tunc DEUS determinet, ut potius hoc individuum, quam aliud producatur: cum autem huic individuo identificatus sit gradus specificus, inadæquatè sumptus, ideo DEUS eodem etiam modo ad hunc gradum determinat.

75. Citius fortè, & expeditius objectio paulò aliter solvitur, scilicet dist. antec. DEUS determinat ad individuum positivè, neg. ant. negativè. conc. ant. & dist. etiam conseq. DEUS determinat ad speciem adæquatè sumptam, neg. conseq. inadæquatè sumptam, subdist. determinat positivè, neg. negativè conc. conf. hoc est, DEUS, etiam supposito, quòd creatura determinet ad speciem, tamen non positivè exigit hoc individuum, sed, cum alia omnia impediatur, hoc unum permittit, & sic negativè determinat, quatenus hoc unum non impedit. Hac ratione ostenditur, quomodo DEUS, etiam determinando negativè ad speciem inadæquatè sumptam, nihil inhonesti faciat; nam indecorum non est, malum purè permittere. Ad confirm. neg. ma. Non ideo DEUS non determinat ad speciem quia est causa universalis: sed quia ipse circa hunc actum non exercet immediatam libertatem, nec influit cum inclinatione, sed cum aversione: nec tamen tenetur hic & nunc impedire actum, vide, quæ diximus à num. 68. & 69.

Quidam dicunt, DEUM ideo non esse causam per se actus mali; quia non immediatè liberè in illum influit. sed, quamvis verum sit, quòd DEUS non immediatè liberè in actum malum influat, & econtra falsum, quòd (ut quidam volunt) DEUS immediatè libertate in omnia ad extra influat: tamen hæc ratio sola non sufficit ad excludendum DEUM à ratione causæ per se; nam DEUS est causa per se actus boni, & tamen in illum immediatè liberè non influit; unde recurrendum ad nostram responsionem.

76. Ob. 3. Juxta nos DEUS offerret creaturæ suum concursum, indifferentem ad bonum, vel malum: ergo deberet concursus DEI determinari à creatura: sed, nec DEUS, nec concursus DEI, potest determinari à creatura: ergo, prob. min. qui determinat alterum, habet aliquam prioritatem respectu determinati: ergo debet prius operari: sed creatura non potest prius DEO operari; cum nullam actionem possit elicere sine DEO: ergo non potest DEUS determinare. Resp. conc. antec. in sensu explicato n. 69. & conc. etiam conseq. neg. autem min. subsumptam cum ultima consequentia, ad prob. dist. antec. qui determinat, habet prioritatem naturæ, neg. antec. prioritatem eligibilitatis, conc. antec. & neg. conseq.

Concursus DEI alius dicitur *concursum in actu primo*, & consistit in omnibus iis principiis, quæ se tenent ex parte DEI, quæque DEUS impendit ad cooperandum homini, qualia sunt omnipotentia, auxilia gratiæ ad actum bonum &c. & hæc possunt determinari ab homine liberè agente, ut potius influant, quam non influant; item ut potius influant ea, quæ ad actum bonum, quam quæ ad actum malum, prærequiruntur, vel vicissim; quia hominis liberi est eligere potius hanc, quam illam speciem actus. Alius dicitur *concursum in actu secundo*, & est ipsa actio, procedens simul à DEO, & à creatura:

& hæc determinatur à creatura, ut potius existat, quam non existat; est enim in potestate creaturæ, ut à DEO, & ipsa, potius producat actio bona, quam mala, vel vicissim. Ad hanc autem determinationem non requiritur, ut creatura prius agat, quam DEUS, vel, ut determinatio creaturæ sit prior naturâ ad concursum DEI, five, ut determinatio creaturæ pro priori naturâ DEUM determinet, ut ipse pro posteriori ponat suum concursum: sed tantum ipsa creatura debet esse prior naturâ ad concursum in actu secundo, seu ad ipsam actionem.

77. Dices 1. DEUS etiam est prior naturâ ad concursum in actu secundo: quare ergo potius dicitur voluntas creata determinare, quam DEUS? Resp. Ad hoc, ut aliquid dicatur, determinare potentiam indifferentem ad actum, debet non quomodocunque esse prius naturâ, nec quomodocunque influere: sed debet influere certo modo, hoc est, cum jure eligendi, & exercendo hoc jus. Exemplum habes in voluntate, & habitu, quando influunt in eundem actum, e. g. temperantiæ, tunc non determinat habitus, licet sit prior naturâ, & influat in actum; quia scilicet non influit cum jure eligendi.

78. Dices 2. DEUS etiam est liber: quare ergo non influit cum jure eligendi? Resp. DEUS nolle exercere libertatem immediatam in actu secundo; alias enim tolleret libertatem creaturæ, vide dicta tr. de DEO, à n. 490. ubi actum de prædeterminatione. Unde non influit DEUS in actum liberum, libertate immediatè, sed immediatè liberè influit sola creatura: DEUS autem exercet suam libertatem circa actum primum, quatenus liberè offert concursum in actu primo, quem posset negare. Hinc DEUS semper est primum liberum; quia debet exercere suam libertatem in ordine ad actum primum, antequam possit creatura exercere suam in ordine ad actum secundum: non tamen DEUS est semper immediatè liberum; quia non in omnia immediatè liberè influit.

Neque propterea DEUS subijcit nobis suam omnipotentiam, quod dicere prohibitum est, & damnatum ab Innocentio XI. quia ex nostris dictis nec à longè sequitur, quòd nos habeamus aliquam superioritatem in omnipotentiam Divinam; neque enim possumus eam uti pro libitu, ad quasunque actiones: imò pro libitu DEI possumus ab omnibus impediri; non enim potest creatura uti omnipotentia ex jure, vel dominio, sed tantum titulo gratiæ promissionis: unde DEUS nec se, nec omnipotentiam suam subijcit nobis: sicut dominus creatus non subijcit se, vel potentiam suam servo, etsi huic liberè promittat, quòd, si velit aliquid facere, ei sit auxilio suo adfuturus.

79. Dices 3. DEUS, posito actu primo, adhuc est indifferens ad influxum: ergo immediatè liberè influit, prob. antec. alias enim non totus actus primus proximus esset indifferens: ergo. Confir. 1. DEUS, stante actu primo, adhuc potest impedire effectum: ergo est liber, & indifferens. Confir. 2. DEUS, stante actu primo, vult liberè permittere peccatum: ergo juxta nos vult permissionem peccati; sed hæc permissio est

est actio mala: ergo. Resp. neg. antec. quia actus primus proximus totus, vel involvit decretum DEI, offerens concursum indifferentem, quem explicavimus n. 69. vel juxta meam sententiam *tr. de DEO* involvit potius negationem decreti impediens; unde DEUS tantum est liber ad ponendum decretum indifferens, vel ponendam suo modo illam negationem, ut detur totus actus primus proximus: quando autem liberè posuit decretum, vel negationem illam, non est amplius liber, libertate consequenti; quia non potest mutari, nec suo decreto contrarium facere. ad probationem neg. illatum. tamen adhuc totus actus primus proximus est indifferens respectu creaturæ; quia ipsam non necessitat, sed relinquit ei plenam indifferentiam.

Ad 1. confir. Resp. neg. ant. quia DEUS impediendo effectum, faceret aliquid contrarium suo decreto, vel simul poneret negationem decreti impediens, & ipsum decretum impediens, quæ sunt contradictoria. Intelligi autem, Deum non posse amplius impedire effectum ex sua determinatione, quamvis id possit ex determinatione creaturæ, & cum ista: nec hæc necessitas consequens obest libertati Divinæ, ut omnes norunt. Ad 2. confir. Resp. om. 1. enthymemate, neg. subsumptum. Permissio peccati est decretum DEI, quod est distinctum à peccato: sicut permissio superioris est distincta ab actu subditi permissio.

80. Ob. 4. Juxta nos DEUS vult actum primum indifferentem: ergo vult carentem omni impedimento: sed maximum impedimentum hujus indifferentiæ esset negatio concursus Divini: ergo vult negationem hujus negationis: hæc autem nihil est aliud, quam ipse concursus: ergo vult ipsum suum concursum, seu ipsam actionem. Resp. om. 1. enthymemate dist. subsumptum. Maximum impedimentum indifferentiæ esset negatio concursus in actu primo. conc. negatio concursus in actu secundo neg. subsumptum. & sub eadem distinctione conc. vel neg. 2. conseq. itémque 2. subsumptum: ultimam autem consequentiam absolute neg. Indifferentia actus primi tantum constituitur per concursum in actu primo, quem explicavimus n. 76. & hujus tantum impedimenta debent abesse, saltem, si non possint à voluntate creata pro libitu tolli; nam, si possint ita auferri, etiam ipsa non impediunt libertatem, e.g. licet janua clausa non possis exire, si tamen pro libitu januam potes aperire, utique non censeris impeditus ab ambulatione. At non constituitur indifferentia actus primi per concursum in actu secundo (aliàs constitueretur actus primus per secundum) sed præscindit ab eo concursu, estque compossibilis cum eo concursu, & cum negatione ejus: unde DEUS, tantum volens concursum indifferentem in actu primo, non debet velle, adesse negationem negationis concursus in actu secundo, sed potest eam inefficaciter saltem nolle, sive in ea sibi displicere: quamquam etiam non debeat, eam efficaciter, & impedibiliter nolle; aliàs enim eo ipso poneret decretum, impediens indifferentiam, & apponeret inauferibile impedimentum libertatis, redderetque omnipotentiam determinatam ad non concurrendum ad actum malum.

81. Ob. 5. DEUS potest velle actum pec-

caminosum, saltem ut bonum utile, vel delectabile: ergo potest in actionem influere cum inclinatione. Confir. 1. DEUS potest velle peccatum, tanquam medium utile, ad ostendendam suam justitiam vindicativam, vel misericordiam: sed velle aliquid, ut medium, est simpliciter illud velle: ergo. Confir. 2. Est non solum fidei, sed etiam rationi contrarium, dicere, aliquid ens, in quantum est ens, non esse à DEO: ergo DEUS vult etiam actum malum, saltem, ut est ens. Resp. neg. antec. non enim potest Deus velle aliquid bonum, nisi sit simul honestum. Ad 1. confirm. neg. ma. peccatum enim non est medium, ut dictum n. 48. Ad 2. confirm. dist. ant. Est fidei, & rationi contrarium, dicere, aliquid ens, in quantum est ens, non esse à Deo, tanquam causa physica, & per accidens, ac contra suam inclinationem influente. conc. antec. tanquam à causa morali, per se, & juxta suam inclinationem influente. neg. ant. & conseq. Nota tamen, quando dicitur, Deum contra suam inclinationem influere, per inclinationem non intelligi voluntatem absolute efficacem, cui resisti non possit, sed intelligi voluntatem inefficacem, seu beneplacitum DEI, quod non impedit, quo minus Deus oppositum permittat.

82. Ob. 6. DEUS est causa causæ, seu actus primi indifferentis: ergo etiam est causa causati, seu ipsius peccati. Confir. Vel concurrere ad actum malum, est bonum, vel est malum: juxta nos neutrum potest dici: ergo. prob. mi. si dicatur primum, DEUS potest illud velle: si secundum, nullo modo potest concurrere: ergo. Resp. neg. conseq. quia tunc tantum causa causæ est etiam causa causati, quando causa non est indifferens ad eum effectum; aliàs faber esset causa omnium homicidiorum, quæ gladio committuntur: & tamen nemo somniat, hunc esse reum omnium cadum, aut causam per se istarum: de causa per accidens non est curandum. Ad confirm. neg. mi. ad prob. neg. 2. partem. Si sermo sit, ut esse debet, de concursu in actu secundo, est quidem iste realiter malus, potest tamen à DEO physice, per accidens, & contra suam inclinationem fieri; nec enim actus malus denominat omnem suam causam malam; sed tantum causam per se, ac liberè influentem; aliàs, si quis tuum brachium violenter arriperet, eoque percuteret graviter clericum, tu graviter peccares, & esses excommunicatus.

83. Ob. 7. Voluntas DEI non est sanctior, quam omnipotentia: ergo, si omnipotentia potest producere actum peccaminosum, etiam potest voluntas eum velle. Resp. retorq. argum. Intellectus Divinus est æquè sanctus, ac voluntas: ergo, si intellectus (ut est innegabile) potest cognoscere malitiam formalem peccati, etiam posito, quod stet in privativo, poterit voluntas eam malitiam formalem amare: quod nemo sanus potest admittere. In forma. neg. conseq. Disparitas, ab omnibus danda, est hæc, quod versari circa peccatum, non est malum, nisi respectu illius potentie, quæ illud liberè eligit: quod etiam patet in creatura, quæ potest honestè scire peccata, non tamen eligere. Ad do tandem, non esse oppositum nobis Tridentinum citatum n. 48. quia ibi non damnatur is, qui

qui dicit, DEUM operari physice tantum malum, sed, qui dicit eum operari malum, ita ut bonum, hoc est, tanquam causam per se &c.

QUÆSTIO III.

De Differentia Peccati Mortalis, & Venialis.

ARTICULUS I.

Quid sit Peccatum Mortale?

84. **H**abetur ex fide, quædam peccata esse graviora aliis. Sic Christus dixit Pilato: *Joan. 19. v. 11, Propterea, qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.* Est eadem fide certum, ex Trident. *sess. 14. c. 5. & can. 7.* non omnia peccata esse mortalia. Idem definiunt Pius V. & Greg. XIII. contra Baium, damnantes propositionem 20. *nam Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur penam æternam.* Certè Ecclesiastici 19. v. 1. dicitur: *Qui spernit modica, paulatim decidet.* & Jacobi 3. v. 2. *In multis offendimus omnes.* Videtur etiam ex ratione clarum, quod non omne peccatum minimum, quod moraliter vitari non potest, statim destruat amicitiam cum DEO, & mereatur poenas æternas; lex enim tam gravis redderet homini moraliter impossibilem suam salutem: & non sat bene esset constituta humana natura in ordine ad eam assequendam; unde falsissima est hæresis Calvinii, dicentis, omnia quidem peccata esse ex se mortalia, fieri tamen venialia ex eo, quod à DEO non imputentur.

85. Certum etiam est contra Wicleffum, non omnia peccata reproborum esse mortalia; nam peccata complura in seipsis, absque facta comparatione cum iis, qui ea admittunt, sunt venialia: & hinc comparantur à Scriptura festu- *cz. Luc. 6. v. 41. novissimo minuto. Luc. 12. v. 59. culici. Matth. 23. v. 24.* cum alia graviora comparantur camelo *apud eundem S. Mattheum ibidem:* nec est, unde fiant mortalia in reprobis: certè reprobatio sequitur peccata gravia, non talia facit. Equè certum est, peccata infidelium non omnia esse mortalia; possunt enim omnes non justificati, adeoque etiam infideles, facere opera moraliter bona, certè non mala, ut expresse tradit Trident. *sess. 6. can. 7.* & cur non possint facere etiam venialiter mala? aut quis dicat, omne verbum oriosum in infideli esse mortale peccatum? Econtra etiam certum est, non omnia peccata electorum esse venialia; nam Adæ, Davidis, & aliorum prædestinatorum, atque modò Sanctorum, peccata, fuere gravia, seu mortalia. Queritur jam, quomodo ergo inter se differant peccatum mortale, & veniale, vel quibus definitionibus, aut descriptionibus discriminentur.

86. Varias descriptiones peccati mortalis, & venialis, itémque differentias inter hæc duo, videre potes apud Tannerum *tom. 2. disp. 4. q. 5. dub. 2.* Oviedo *in 1. 2. tr. 6. contr. 3. punct. 2.* & alios. Mihi non vacat omnes examinare: conformiter ad definitionem peccati in genere,

datam *n. 3.* quod sit libera transgressio legis Divine, potest hic, & nunc, convenienter defini peccatum mortale, libera transgressio legis Divine graviter obligantis, ita Arriaga *tom. 1. in 1. 2. tr. de vitiis, & peccatis. disp. 48. sect. 5. n. 18.* & telic quodam doctissimo recentiore in manuscriptis, alii recentiores complures. Particula graviter significat sub amissione ultimi finis, quod mihi videtur optimè dici: vel, ut habet Arriaga *cit. sec. n. 19. sub reatu incurrere inimicitie Divine*, quod non rejicio. Nec contrarius est S. Thomas, aut Suarez *in 1. 2. tr. 5. disp. 2. sec. 1. n. 3. & seq. vel alii*, dum dicunt, quod peccatum mortale sit *aversio ab ultimo fine, & implicita, seu interpretativa, & virtualis prælatio creature DEO*; nam re ipsa nobiscum coincidunt; actus enim graviter malus est talis aversio; quia graviter prohibitus est: unde has, aut similes definitiones, non impugno.

87. Per liberam autem transgressionem intellige deliberatam, seu factam cum plena advertentia, ita auctores communiter; quia poena tam gravis supponit culpam, ex pleno rationis usu, clara gravitatis cognitione, & plena voluntatis determinatione, profectam; delictum enim, ex imperfecta cognitione, ac semiplena deliberatione, proveniens, commiserationem aliquam, & poenæ mitigationem postulare videtur: atque adeo veniale, non mortale reputatur. ita communissimus auctorum omnium sensus: quæ ipsa auctoritas est maximi hac in re ponderis. Ratio ulterior etiam est; quia, cum peccatum mortale constituat DEI inimicum, & æternis poenis dignum, non est credendum, hominem reum fieri tantæ poenæ, atque miseriæ, per eam actionem, in quam incidunt sæpe etiam ii, qui timoratiſsimæ conscientie sunt, imò, quæ naturæ fragilitati vix evitabilis est: certè opposita sententia nimium gravaret fidelium conscientias peccatis innumeris.

Quanta autem claritas in cognitione, aut quanta deliberatio in voluntate, prærequiratur, DEUS optimus, & æquissimus iudex, solus optimè novit: & fatentur communiter auctores, hanc rem difficulter posse decidi. Quidam recentior censet, verosimilius tantam salutem requiri cognitionem, & deliberationem, quantam ad contractus, & negotia magni momenti, afferre solemus. Hinc communiter dicunt, semisopitos, & semiebríos, non habere sufficientem deliberationem in suis actibus, ad hoc, ut sint mortales. Ita Vasquez, & Cajetanus apud Tannerum *tom. 2. disp. 4. q. 5. dub. 5. num. 10.* quibus videtur ipse consentire. Idem tradit Layman *l. 1. tr. 3. c. 5. n. 12.* citans insuper Navarrum, & Medinam: additque, sobrios quoque, & vigilantes, posse subita passione, ira, timoris &c. vel etiam alienis cogitationibus ita implicari, aut distrahi, ut non sint capaces majoris deliberationis, quam semisopiti, aut semiebríos, hoc est, tantum imperfectæ.

88. Oviedo *in 1. 2. tr. 4. contr. 1. punct. 2. n. 27.* addit sequentes conjecturas, ex quibus prudenter possit inferri, non adfuisse, nisi, imperfectam deliberationem. 1. Si ætas sit imbecillis; hinc ante septennium, ait, in dubio præsumi imperfectam deliberationem. 2. Si quis sæpe firmiter statuit, non peccare mortaliter,

ter, habet in dubio juxta hunc auctorem præsumptionem pro se, quod non consenserit. 3. Si quis facile possit exequi peccatum, & tamen nolit, ait idem, talem præsumere posse, quod non consenserit. 4. Addit, ex communiter contingentibus sumi vehementem præsumptionem: unde diu assuetus resistere, potest præsumere, etiam hac vice se restitisse: at assuetus cedere, & labi, potest sibi persuadere, se quoque hac vice lapsum.

Has tamen conjecturas Palao *tom. 1. tract. 2. disp. 2. p. 6. num. 5.* vult, non semper dubium tollere, nec à confessione excusare. Et potest utique contingere, ut quis habeat conjecturas æquales, etiam in oppositum. e. g. aliquis hucusque quidem non consensit mortaliter, sed tamen semper magis peccavit venialiter, & negligentior fuit in tentatione repellenda, talis utique non potest statim præsumere, se etiam hac vice non peccasse graviter. Interim illæ conjecturæ saepe juvant ad prudens formandum iudicium de non consensu.

89. Reliqua, in definitione posita, sunt satis clara: scilicet debet lex, cujus transgressio fit, graviter obligare, & hoc aliquo modo agnosci; cui enim prorsus nihil incidit de malitia actionis, etsi multum deliberet ob alias rationes, an sit facienda, an non, si dein eam faciat, non peccat. e. g. si quis nescit diem festum, & deliberat, an velit laborare, an ob recreationem velit à labore cessare, etiam si ad laborandum se determinet, non peccat: imò probabiliter potest bene agere, & mereri, si ex motivo virtutis tunc laboret. Per amissionem ultimi finis intelligitur amissio DEI, seu visionis beatificæ ejusdem, & felicitatis æternæ, cum qua etiam semper connexus est reatus indignationis, ac odii Divini, & poenæ æternæ.

90. Jam bonitas definitionis probatur ex eo, quod sit clarior definito, & absolute in se cuique facile perceptibilis: conveniat etiam omni, & soli definito &c. Quod si exptas, ut fiat per prædicatum primum, in hoc quoque non deficit, ut constat ex *num. 7.* saltem quoad considerationem Theologicam. Dein esse talem transgressionem, est prædicatum differentiale negativè primum; quia posita ea lege, & actu primo indifferente, nihil est prius, quam deliberata determinatio voluntatis, ad volendum, vel nolendum, se submittere legi: & casu quo se non submittat, adeoque peccet, nihil est prius, quam transgressio legis. Uterius etiam est primum prædicatum positivè; quia ex hoc alia prædicata, quasi proprietates emanant, ut virtualis, vel interpretativa averio ab ultimo fine, & conversio ad creaturam; quia, dum quis agit contra legem, cujus observationi scit annexam consecutionem ultimi finis, eo ipso virtualiter, & interpretativè, se abdicat ultimo fine, & suo modo illi præfert creaturam. Insuper ex hac transgressione sequitur reatus inimicitiae Divinæ, & poenæ æternæ; quia peccans reddit sibi DEUM iratum, & offensum. Sequitur etiam privatio gratiæ sanctificantis, ac filiationis adoptivæ DEI, atque hæreditatis cœlestis, si hæc prius aderant &c. quæ consequenter non sunt prædicata primaria peccati, sed proprietates: adeoque

quæ prædicatum liberæ transgressionis legis Divinæ, graviter obligantis, est primum.

91. Quanam autem lex graviter, quam leviter obliget, optimè desumitur, inprimis ex communi doctorum, & hominum proborum sensu; aut consuetudine, quæ est optima legum interpres: vel ex Pontificum declaratione, aut Ecclesiæ sensu &c. Accedunt alia signa: & inprimis, ut ait Suarez in *1. 2. tract. 5. de peccatis disp. 2. sec. 4. num. 19.* si lex continetur in Sacris Scripturis, & actio prohibita vocatur morte digna, ut *ad Rom. 1. v. 32.* vel excludere à regno DEI, ut *ad Galat. 5. v. 21.* vel si DEUS ob illam minetur cœli privationem, vel poenas inferni, vel aliud grave malum per vocem *væ*: vel si Scriptura actionem, aut omissionem aliquam detestetur, vocet abominationem, nefas &c, censetur lex obligare sub gravi.

Cum verò utitur Scriptura mitioribus verbis, ait Suarez, *loc. cit.* signum esse, quod censenda sit obligatio venialis, e. g. S. Jacobus, dum in sua epistola *c. 1. v. 15.* docet, quod peccatum consummatum generet mortem, indicat, non consummatum, hoc est, non pleno consensu admissum, non generare mortem, adeoque non esse mortale, aut grave: quando S. Paulus *ad Ephef. 5. v. 4.* dicit de scurrilitate, & stultiloquio: *Quod ad rem non pertinet*, non videtur gravem culpam in ea per se agnoscere. Sæpe autem res ipsa, aut materia, affert secum gravem obligationem; quia est in se gravis, ut blasphemia, odium DEI &c. de qua re inferius.

92. In legibus humanis, attendendum ad verba, quibus obligatio exprimitur. Sic, si Pontifices aliquid prohibent sub poena peccati mortalis, sub gravi censura, ipso facto incurrenda &c. gravis obligatio merito adstruitur, quæ etiam merito asseritur, si obligatio levis non sufficeret, ad obtinendum finem legis. Quod si nulla lex positiva extet, sed ea potius naturalis sit, tunc naturali etiam ratione utendum; sicut enim hac discernimus malum à bono, ita etiam debemus discernere majus malum à minore.

Sed in his omnibus utique attendendum ad sensum SS. Patrum, atque Doctorum, juxta quem exponendæ sunt Sacre Scripturæ. Sic putat Bellarm. *tom. 3. contro. 1. l. 2. de effectibus Sacramentorum c. 17.* quando Scriptura dicit, aliquem ob aliquam actionem *perituro de populo suo*, non semper indicari reatum culpæ mortalis; cum etiam ob tactum cadaveris, & lotionem postea non adhibitam, hæc poena statuatur. Addit, per hanc poenam intelligi, vel mortem corporalem, vel etiam tantum aliquam exclusionem, seu quasi excommunicationem, aut separationem à populo reliquo. Pariter etiam sensus Canonum, & legum positivarum, multum pender ab interpretatione, usu, & sensu doctorum.

93. Quares, quam peccata dicantur, ex genere suo mortalia, quam venialia. Resp. Illa censentur ex genere suo mortalia, quæ intra genus, vel speciem suam, aut semper sunt mortalia, aut, si non semper sint talia, tamen ita posunt crescere, ut non addita alia specie fiant mortalia. Venialia autem ex genere suo dicuntur illa, quæ, nisi accedat alia species peccati, nunquam fiunt mortalia. Prioris classis sunt, odium, vel contemptus DEI; ista enim, si for-

maliter talia sint, semper sunt mortalia : item furtum, quod, licet in modica quantitate non sit mortale, tamen intra speciem suam potest esse mortale, e. g. furtum centum florenorum est certo mortale: sic etiam se habent odium proximi, sic gula &c. Secundæ classis sunt e. g. mendacium, quod quamdiu est contra solam veracitatem, manet semper veniale: nec fit mortale, nisi, ratione detractionis, vel alterius circumstantiæ specificæ, fiat contra iustitiam, fidem, charitatem &c. Putant autem Tannerus tom. 2. disp. 4. q. 5. dab. 5. n. 90. & Oviedo tr. 6. contr. 3. punct. 4. n. 41. ex genere suo venialia esse, quæ sunt contra virtutes liberalitatis, magnificentiæ, eutrapeliæ, veracitatis. Addit Tannerus n. 91. avaritiam duplicem esse, unam contra iustitiam, quæ committitur, iniuste acquirendo, vel retinendo: & hanc ex genere suo esse mortalem; nec præcisè contrariam esse liberalitati: alteram verò esse, quæ præcisè stat in amore inordinato divitiarum, & purè opposita est liberalitati: & hanc ex genere suo esse tantum venialem: estque etiam hæc doctrina clara S. Thomæ 2. 2. q. 118. a. 4. in corp.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

94. **O**B. 1. contra dicta n. 84. quod non omnia peccata sint mortalia. Matth. 5. v. 19. dicitur: Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno celorum. Rursus Jacobi 2. v. 10. dicitur: Quiunque autem totam legem servaverit: offendat autem in uno, factus est omnium reus. Item. Ezechielis 18. v. 20. Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur: ergo omne peccatum, quantumvis minimum, est mortale. Resp. neg. conseq. Textus primus, ut censet Maldonatus, loquitur de mandatis, non absolute, sed respectivè ad opinionem Phariseorum, minimis, qualia erant peccata etiam graviora interna cogitationum, seu concupiscentiæ internæ; hæc enim peccata Pharisei non putabant graviora, & hinc facile committebant: in quo errore etiam fuit Iosephus Hebræus l. 12. antiquitatum, de quo vide Cornelium à Lapide in hunc locum. Roboratur explicatio sequentibus verbis à Christo subjunctis. Matth. 5. v. 20. Nisi abundaverit iustitia vestra plus quam scribarum, ac Phariseorum, non intrabitis in regnum celorum: quasi diceret, nisi magis observaveritis legem, quam Pharisei, qui hæc minima vocant, non admittemini in celum. Bellarm. tom. 4. contr. 2. l. 1. c. 12. putat, per minima intelligi mandata veteris testamenti, quæ, quia minus perficiebant hominem, ideo minima sint dicta. Conzen in hunc textum, & alii dicunt, non vocari minimum, qui tantum fecerit, sed qui etiam docuerit; nam e. g. licet mendacium facere, vel dicere, sit veniale, tamen docere, mendacium esse licitum, est mortale, & hæreticum.

95. Ad 2. textum Resp. S. Jacobus non ait, qui tantum in uno peccato levi offendit, factus est omnium reus; nam leve peccatum non est simpliciter transgressio legis, nec contra, sed

R. P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I

præter legem, ut ait S. Thomas 1. 2. q. 88. a. 1. ad 1. qui autem legem simpliciter non transgreditur, non potest dici reus transgressionis omnium legum; unde subintelligitur: qui offendit in uno gravi; talis enim reus est non observatæ totius legis: quæ tamen observatio necessaria est ad salutem, contra quam olim sentiebant Rabbini, qui putabant, observationem legis, aut legum, quoad maiorem partem, sufficere ad salutem. Verbo: talis reus est non observatæ totius legis collectivè sumptæ, cujus observationem, si quis non exhibuerit, reus erit poenæ æternæ, & punietur æquè poenâ æternâ (quoniam mitiori) quam, si omnes leges violasset. Tertius textus non venit ad rem; nam propheta tantum vult dicere, eum ipsum, qui peccaverit (intellige graviter) moriturum, & non alium loco ipsius, e. g. non moriturum filium pro parente: nunquam autem propheta dicit, omnem, etiam leviter tantum peccantem, moriturum. Alii respondent, eum textum intelligendum de peccato simpliciter dicto, hoc est, mortali: & certè ibi propheta gravissima enarrat peccata.

96. Ob. 2. DEUS est ens perfectissimus: ergo non potest, nisi graviter offendi: atqui omne peccatum, quantumvis videatur leve, est offensa DEI: ergo graviter DEUM offendit. Confirm. Omnis offensa DEI est infinitæ malitiæ: ergo est gravis. prob. antec. omnis offensa est contemptus DEI, & inhonoratio ipsius præsentis: ergo est infinitæ malitiæ. Resp. neg. conf. nec enim spectat ad dignitatem DEI, ut non possit, nisi graviter offendi: sed potius congruit ejus bonitati, ut cum creatura ineat amicitiam, non ob quascunque causas minimas, & moraliter inevitabiles, dissolvendam: ita respondent ii, qui dicunt, peccatum veniale esse offensam DEI. Qui verò id negant, possunt transmittere totum primum enthymema, & negare mi. subsumptam; nam saltem propriè, & strictè loquendo, peccatum veniale non est offensa DEI. Sed de hoc redibit sermo inferius, num. 111. § 123. quando de peccato veniali.

97. Ad confirm. neg. antec. Nullum peccatum mortale, etiam quantumcunque grave, est simpliciter infinitæ malitiæ, ut fuse dicemus tr. de incarn. ad prob. neg. ant. sive nego, quod quodlibet minimum veniale sit contemptus DEI formalis: imò nullum peccatum veniale est contemptus DEI virtualis; cum homo, venialiter peccans, semper adhuc virtualiter præferat DEUM omnibus aliis; non enim est verum, quod peccans venialiter, e. g. levi gula, præferat eam voluptatem DEO; cum semper paratus sit, & hanc voluptatem, & omnia prius relinquere, quam DEUM graviter offendere.

Unde non est contemptus DEI, sed ad summum contemptus aliquis interpretativus alicujus medii, vel boni conducentis ad DEUM, ut loquitur S. Thomas 1. 2. q. 88. a. 1. ad 1. Quamvis autem DEUS per omnem legem, sicut per omnia alia, ultimò intendat gloriam suam, non tamen eam intendit semper graviter obligando, sive sub interminatione odii sui, & inimicitiae: consequenter nec per omnem actionem contrariam propriè contemnitur: nec peccatum veniale displicet DEO, ut oppositum ejus dignitati, sed tantum ut alicui bono ab eo intento.

D

98.

98. Ob. 3. Omne peccatum adversatur primo mandato, diligendi DEUM super omnia: ergo adversatur fini legis, seu dilectioni, & amicitiae Divinae: ergo est eo ipso grave. *Confir.* Peccans quicumque, etiam tantum in minimo gradu, tendit in alium finem ultimum, quam DEUM: ergo avertitur à DEO ad creaturam. *Resp. neg. antec.* Mandatum illud vult tantum, ut nihil DEO praeferatur, aut adaequetur, sed ipse toto corde, hoc est, super omnia ametur: quod totum stare potest cum peccato veniali; quia etiam venialiter peccans, ut dictum *num. preced.* praefert adhuc DEUM omnibus aliis.

Illa autem actualis semper dilectio DEI, tam perfecta, ut excludat omnem, etiam culpam venialem, non praecipitur ea lege, sed tantum indicatur, ut ait Bellarm. *tom. 4. controv. 2. l. 1. c. 12. §. Respondeo.* Dilectio, cum sit propria statui Beatorum potius, quam mortalium: certe ea dilectio non praecipitur sub gravi; potest enim lex aliquid praecipere sub gravi, aliud sub levi, ut patet in praecepto prohibente furtum. Addit Bellarm. *ibidem*, multos in Sacra Scriptura laudari, quod toto corde secuti sint Dominum, vel ambularent in omnibus justificationibus ejus, ut Davidem, Josiam &c. cum tamen Jacobi 3. v. 2. dicatur: *In multis enim offendimus omnes, & r. Joan. 1. v. 8. Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus.*

Ad confirm. neg. antec. cum enim venialiter peccans nihil praeferat DEO, ut dictum, nihil etiam sibi constituit finem ultimum extra DEUM. Nec dicas, saltem non posse peccando venialiter DEUM habere pro ultimo fine; cum peccatum hoc ad DEUM referri non possit. *Resp. enim cum Suarez in 1. 2. tract. 5. sec. 4. n. 12.* ultimum finem sub gravi non exigere, ut omnia ad ipsum referantur (quanquam utique levis inordinatio sit, aliquid facere, quod ad eum referri non possit) sed tantum exigere, ut nihil ei praeferatur: qui autem venialiter peccat, nihil illi praefert, nec in creatura, tanquam fine quiescit, sed tantum, ut ait hic auctor, vult circa creaturam nonnihil immorari. Unde talis actus non tendit in ultimum finem, nisi fors in aliquo sensu negativè talem, qualem saepe quis potest statuere creaturam, saltem fine gravi peccato, quandoque fine ullo, maxime, quando de fine positivè ultimo non cogitat.

99. Ob. 4. Nulla pura creatura potest satisfacere etiam pro minimo peccato: ergo quodvis est malitiae infinitae, adeoque saltem mortale. *Confirm.* Quodvis malum culpae est majus quovis malo poenae: ergo est infinitum, adeoque saltem mortale. *Resp. 1. neg. ant. de quo fufius agemus tr. de incarnat. Resp. 2. om. antec. neg. conseq.* quia nec mortalia sunt infinitae malitiae, ut iterum fufius dicemus *tractat. de incarnat.* Qui antec. admittunt, dicunt, creaturam satisfacere non posse pro veniali ideo; quia hoc, utpote offensa strictè dicta, est in superiori ordine ad omne meritum purè creatum: non autem ideo; quia est malitiae infinitae.

Ad confirm. Resp. cum Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 2. sect. 5. conc. antec. neg. conseq. Ex eo, quod malum culpae sit majus malo poenae, non sequitur, quod sit malitiae simpliciter infinitae, sed ad summum, ut ait Suarez, aliquo

modo secundum quid, si per hoc aliud non intelligatur, quam, quod peccatum sit altioris ordinis, sicut equus respectu pecuniae est altioris ordinis: de qua re plura *tract. de incarn.* Pariter ex eo, quod malum culpae sit majus malo poenae, non rectè inferitur, posse pro veniali peccato exigi poenam aeternam; nam, ut rectè Bellarm. *tom. 4. controv. 2. l. 1. c. 14.* culpae ex ratione iustitiae debetur poena, non aequalis (cum omnino aequalis esse non possit) sed proportionata, ut scilicet majori delicto respondeat major poena, & minori delicto minor poena, & levissimo levissima, juxta aequissimum DEI judicium. Unde, quamvis potius sit oppetenda mors, quam proferendum verbum otiosum, non tamen ideo potest verbum otiosum aeterna morte puniri.

Esparza l. 5. q. 7. a. 2. ad 9. negat, quod peccatum veniale sit simpliciter majus malum, quam poena inferni, ex eo, quod haec sit formalis, & aeterna separatio à DEO, & privatio ultimi finis, nec etiam, secluso saltem errore, eligibilis sit, sed creaturae rationali maxime noxia: itemque secum ferat moralem necessitatem gravissimorum peccatorum: quae de veniali peccato dici non possunt, quamvis hoc ex alio capite secundum quid majus malum sit; quia scilicet simpliciter ineligibile est, nec à DEO, qui tamen eligere potest infernum, tanquam poenam, quam graviter peccantibus infligat. Prior responsio mihi sufficit, hanc secundam omitto.

100. Ob. 5. DEUS potest etiam innocentem damnare ad poenas aeternas: ergo multo magis potest ad eas damnare reum peccati, quamvis minimi. *Confir.* DEUS praemiatur minimum quodvis meritum praemio aeterno: ergo etiam potest quodvis peccatum punire poena aeterna. *Resp. neg. antec.* Damnare innocentem DEUS certo non potest; quia damnari convenit tantum reis, quales non sunt innocentes. Sed neque DEUS potest (ut mihi saltem longè probabilius videtur) aeternum torquere innocentes, non tantum in hac providentia (in qua promittit innocentibus non solum immunitatem ab omni poena aeterna, sed etiam aeternum gaudium) sed nec in alia.

Quamvis enim ista tormenta non essent contra iustitiam, eoquod DEUS suam creaturam, jure domini, tractare possit secundum placitum suum, tamen essent contra ejus misericordiam, ut rectè docet Arriaga *in 1. 2. de vitiis, & peccatis disp. 55. sec. 3. num. 10.* Certè, si quis homo suam ovem timeret vivam, & ita quidem, ut illam sapiens removeret ab igne, ne citò moreretur, ac iterum applicaret igni, quamvis non injustus esset, esset tamen barbarus. Et quid esset hic cruciatus respectu aeterni cruciatus inferni, creaturae rationali infligti. *Ad confir. neg. conseq.* Maxima praemia etiam parvis meritis rependere, indicat magnam liberalitatem, quae est virtus: at maximas poenas inferre minimis delictis, indicat crudelitatem, quae est vitium, longè à DEO remotum.

101. Ob. 6. Minimum peccatum probabiliter aeternum punitur in inferno: ergo est mortale. *antec. prob. antec.* tamdiu peccatum punitur, quamdiu manet: sed minimum peccatum saepe manet in aeternum: ergo. *prob. mi. si quis moriatur cum gravi peccato, nondum expiato, &c.*

& cum alio levissimo, tunc etiam istud semper manet; quia non potest in inferno deleri: ergo. Resp. Antecedens deberet verificari in eo casu, quo quis habens mortale simul cum veniali, moreretur ante actam poenitentiam.

Et in hoc quidem casu Suarez, Vasquez, & alii plures, dicunt, tale peccatum veniale æternum puniri per accidens; quia pro eo in illo statu satisfieri nequit. At verò Scotus, Gabriel, Major, Medina, Navarrus, Vega, & Arriaga, quibus videtur consentire Haunoldus l. 2. tr. 2. n. 185. dicunt oppositum. Et Arriaga quidem citat pro se S. Thomam: sed, ut fateatur Haunoldus, est dubium, cui parti accesserit. Certe textus Angelici. q. 7. de malo, quæ est de peccato veniali. a. 10. in corp. favet Suarezio; sic enim habet: *Veniale autem peccatum, cum non sit contra charitatem, non meretur poenam æternam, ex specie peccati, nec ex parte inherentiæ ad subiectum, per se loquendo; quia non privatur gratiâ: sed per accidens sit irremissibile, peccato mortali conjunctum, in quantum est in subiecto privato gratiâ, & sic per accidens punitur poenâ æternâ.* Rationes pro utraque parte vide apud Haunoldum loc. modo cit.

In forma dist. antec. minimum peccatum punitur æternum per accidens, om. antec. per se, neg. antec. & conseq. ad prob. Scotus & alii, qui negant, peccatum veniale puniri æternum, distinguunt ma. tamdiu peccatum punitur, quamdiu manet, si nondum sit condigne punitum, conc. ma. secus. negant ma. & om. min. neg. conseq. dicuntque, peccatum, seu reatum culpæ, manere posse sine reatu poenæ; neque in moralibus esse impossibile, ut maneat essentia sine proprietatibus: sicut potest manere sacramentum matrimonii sine proprietatibus, e.g. cessante debito ob adulterium &c. Ad id autem, quod dicitur, in inferno nullam esse redemptionem, respondent, non esse redemptionem in hoc casu, sed solutionem.

Nec dicas, ad solutionem requiri satisfactionem, quæ dari non possit sine gratiâ. Respondetur enim, ad solutionem sufficere satisfactionem, quæ potest haberi etiam ab invito; consequenter etiam à damnatis, & furentibus; quorum furor, licet sit novum peccatum; cum tamen non amplius spectet ad viam, sed jam ad terminum, non imputatur ad augmentum poenæ: & sic etiam Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 2. sec. 1. n. 1. ait, demones committere peccata mortalia, quæ non puniantur novis poenis. Alii totam probationem concedunt: sed ajunt, non antecedens, sed consequentiam fuisse probandam; quia non omne id, quod tantum per accidens, sed, quod per se punitur poenâ æternâ, est mortale. Quidquid de hoc sit, facile etiam ad probationem respondemus, omitendo totum; quia plus non probatur, quam, quod per accidens æternum puniatur peccatum veniale; hoc autem non probat, id esse mortale.

102. Ob. 7. Peccatum juxta nos veniale sæpe parum distat à mortali, e.g. in materia furti, ubi modica differentia potest ex veniali facere mortale, vel vicissim: ergo vel non potest mortale supplicio æterno affici; quia infinitum distaret una poena ab altera: vel utrumque debet supplicio æterno affici, adeoque etiam veniale

esse mortale. Resp. dist. antec. Peccatum veniale parum distat à mortali, secundum objectum materiale, seu materialiter sumptum. conc. antec. secundum objectum formale, seu formaliter sumptum, neg. antec. & conseq.

Si genus peccati capax est parvitas materiæ, & materia adhuc parva est, nondum est graviter prohibita; esset enim intolerabile, si quavis minima materia in furto, vel minimus excessus in potu, graviter jam prohibitus esset: formalis autem malitia peccati mortalis, stat in oppositione cum lege graviter obligante: ergo, ubi non datur talis lex, nondum datur gravis malitia formalis, etsi materiæ sint valde propinquæ. Sic, si desint adhuc modicæ guttæ, nondum navis submergitur, etsi multum jam aquæ sit in sentina, & propter depressionem navigium jam sit propinquum submergioni.

103. Nec dicas, posse materiam gravem prohiberi sub levi: & consequenter etiam materiam levem sub gravi; respondet enim Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 2. sec. 4. n. 9. licet non possit dubitari, quod DEUS, ut absolutus dominus, materiam levem sub gravi prohibere posset: attamen hic præcipiendi modus non esset consentaneus ejus sapientiæ, ac suavi providentiæ: Ex quo tamen videtur sequi, quod DEUS absolute non possit ita præcipere; cum non possit aliquid contra suam sapientiam facere; hinc Suarez tantum videtur velle dicere, quod DEUS, si hoc per impossibile faceret, nihil facturus esset, quod excederet jus suum in creaturas: Quidquid autem de hoc sit, quod alibi disputandum est, saltem DEUS de facto non ita prohibuit omnem materiam levem sub gravi, & si quam ita prohibuit, ea, licet in se sola fuerit levis, spectatis tamen circumstantiis fuit gravis, ut e.g. usus pomi, prohibitus Adamo, res gravis fuit ratione additi pacti. Sic etiam gravis est comestio minima ante sumptam Eucharistiam, ratione finis ab Ecclesia in eo præcepto intenti.

104. Ob. 8. S. Augustinus variis locis videtur innuere, quodvis minimum peccatum mereri infernum, vel saltem plura venialia æquivalere uni mortali: ergo. Resp. hac de re videndus est Bellarm. tom. 4. contr. 2. l. 1. c. 13. ubi fuse ostendit, S. Augustinum nunquam docere; quod unum veniale peccatum mereatur infernum, sed, dum de uno loquitur, sermonem esse ipsi de peccato mortali, quod etiam homini potest esse incognitum, quamvis verè admissum, & necdum expiatum. Quando autem S. Doctor de multis venialibus loquitur, pie exponendus est cum eodem Bellarmino loc. cit. scilicet, quod velit dicere, peccata venialia disponere ad mortalia, & sic aliquo modo iis æquivalere. Etsi autem verba aliqua fortè difficulter ita intelligi queant, tamen ita intelligenda sunt, nec rigorosè accipienda, ne S. Augustinus dissentiat à communi doctrina Ecclesiæ, & Conciliorum.

105. Ob. 9. S. Basilus in Regulis, seu questionibus brevius disputatis. q. 293. dicit, differentiam hanc majorum, & minorum peccatorum nusquam in novo testamento reperiri: ergo juxta S. Basilium omnia peccata sunt æqualia, adeoque omnia mortalia. Resp. cum Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 1. sec. 2. n. 8. ait ab hæreticis verba illa fuisse addita: aut librum illum omnino non esse

S. Basilii : aut eum tantum velle , Christianis omnia omnino peccata , esse sine distinctione vitanda. Et hoc ultimum præsertim videtur velle S. Pater ; quia interrogatio ibi fit : *Quomodo agi par est cum iis , qui cum majora peccata declinent , minora , ac si nihil referrent , committunt.* Quasi diceret , iis dicendum , quod omnia sint magna , & vitanda : inter alia ait , *magnum unicuique esse illud , à quo quisque superatur : contrarium exiguum , quod unusquisque ipse superat.* Cæterum alibi differentiam peccatorum statuit , vid. Suarez loc. cit.

ARTICULUS III.

Quid sit Peccatum Veniale.

106. **D**ico. Peccatum veniale est libera transgressio legis , non graviter obligantis. ita Arriaga tom. 1. in 1. 2. tr. de vitiis , & peccat. disp. 48. sec. 5. n. 18. & recentiores complures. Definitio hæc convenit omni , & soli : insuper est clarior definito ; quia cuilibet rationis capaci statim patet , quid sit libera transgressio legis , & in confuso etiam , quid sit lex , non graviter , hoc est , non sub amissione ultimi finis , obligans. Addi tamen debet explicatio aliquot terminorum , ut vindicetur à nonnullis objectionibus. Dicitur primò libera ; quamvis enim ad veniale peccatum , juxta communem , non requiratur plena libertas , aut deliberatio , sed sufficiat semiplena (quia etiam ista est aliqua libertas indifferentiæ) tamen aliqua imperfecta libertas debet adesse ; ubi enim est plena necessitas , absque ulla libertate , peccatum nullum esse potest.

Dicitur secundò transgressio legis. Intelligenda autem hic lex , & transgressio , live contrarietas , si non simpliciter talis , certè lex , & contrarietas , aut transgressio secundum quid , si ve latius dicta ; nam S. Thomas 1. 2. q. 88. a. 1. ad 1. expresse docet , peccatum veniale non esse contra , sed præter legem , quem plures alii sequuntur. Unde nolim absolute defendere , peccatum veniale esse strictè contrarium legi strictè dictæ. Bellarm. tom. 4. contr. 2. l. 1. c. 11. ait , peccatum veniale non esse propriè , & simpliciter , contra legem , sed tantum secundum quid. Oviedo in 1. 2. tr. 6. contr. 3. punct. 3. n. 38. ait , venialia quidem lege prohiberi , & legem , quæ tantum venialiter obligat , habere quidem essentiam metaphysicam legis : communi tamen modo loquendi non venire nomine legis , seu mandati.

107. Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 2. sec. 5. n. 10. meo judicio prudenter ait , peccatum veniale esse aliquo modo contra præceptum ; quia est contra dictamen rationis , nobis dictans , id esse prohibitum , vel culpabile : item quia Levitic. 19. v. 11. prohibetur mendacium etiam leve : *Non mentiemini.* & rursus , Ecclesiastici 7. v. 14. *Noli velle mentiri :* at verò moraliter loquendo , ait idem Eximius num. 11. peccatum leve non esse contra legem , nisi secundum quid ; qui enim non graviter peccat , simpliciter dicitur servare legem.

Nam is servat legem , seu mandata , qui po-

test ad vitam ingredi. Matth. 19. v. 17. atqui potest ingredi ad vitam , etiam venialiter peccans ; quamvis enim peccatum veniale differat illum ingressum , non tamen simpliciter à regno cœli excludit. Rursus , taliter peccans , adhuc diligit DEUM : ergo servat mandata , seu legem , simpliciter loquendo , ut ait Christus Joan. 14. v. 15. Nec dicas , per veniale peccatum non diligit DEUM ; nam Christus non loquitur de dilectione actuali , sed habituali (aliàs , qui non actu diligeret , actu non servaret mandatum , & peccaret , quod est falsum ; cum præceptum positivum amandi DEUM non obliget pro semper) habitualis autem dilectio stat cum veniali peccato. Accedit , quod charitas sit adimpletio legis Matth. 22. v. 40. & ad Rom. 13. v. 18 & tamen stet cum levi culpa.

108. Addit Bellarm. tom. 4. contr. 2. l. 1. c. 11. de SS. Zacharia & Elisabeth Luc. 1. v. 6. dici , quod fuerint *incedentes in omnibus mandatis* ; cum tamen non caruerint venialibus peccatis , eoquod 1. Joan. 1. v. 8. dicatur : *Si dixerimus , quoniam peccatum non habemus , ipsi nos seducimus.* Tandem iterum ait Suarez loc. cit. num. 12. alia præcepta , distincta à præcepto charitatis , in tantum habere rationem præcepti , in quantum nituntur illo præcepto charitatis , juxta illud Matth. 22. v. 40. *In his duobus mandatis universa lex pendet , & propheta :* ex quo infert , quod illud quod charitati contrarium non est , non censetur ulli præcepto perfectè contrarium. Hæc pro sententia S. Thomæ , & ad eruditionem. Quodsi tamen quis contendat , peccatum veniale esse contrarium legi strictè dictæ , poterit id , salva nostra conclusione , admitti , modò omnia explicantur juxta ultimam responsionem num. 8. datam.

Tandem in definitione dicitur , *legis non graviter obligantis :* intellige , hic & nunc , si ve in his circumstantiis , non graviter obligantis ; nam potest peccatum veniale committi contra legem , quæ quidem per se , & absolute graviter obligat : autamen non ita obligat hic & nunc . e. g. prohibet lex per se graviter actus internos contra castitatem , sed , si desit libertas , & deliberatio plena , non peccatur graviter ; quia protunc , seu in illis circumstantiis , lex non graviter obligat , sicut quando omnino tolleretur libertas , omnino non obligaret sub peccato.

109. Jam tria genera peccatorum venialium communiter assignantur 1. *Venialia ex objecto.* 2. *Venialia ex parvitate materiae.* 3. *Venialia ex defectu deliberationis , seu libertatis.* Prima etiam possunt dici venialia ex genere suo ; quia scilicet objectum , quod attingunt , intra genus , vel speciem suam , si nempe non jungatur alia species , est semper quid parvum : & de his dictum n. 93. Secunda sunt illa , quorum quidem objectum , vel materia ex genere suo mortalis est , ita , ut sine addita nova specie sit peccatum grave : at hic & nunc in tam modica quantitate attingitur , ut grave non censetur : tale est furtum crucigeri diviti factum ; quam enim furtum in suo genere possit esse grave , tamen tam parvum furtum non est grave. Tertia sunt , quorum objectum per se est grave , & , si plenè deliberatè ea peccata fierent , mortalia essent ; hic & nunc autem exculantur à mor-

mortali ob imperfectam deliberationem, de qua n. 87. Talia sunt desideria impudica in semilopis &c.

110. Ex his collige, quomodo peccatum per se, seu ex genere suo, mortale, possit per accidens fieri veniale, scilicet, si non fiat cum plena deliberatione, vel in materia tam parva, ut gravis culpa non sit, cujus exemplum est furtum crucigeri paulò antè allatum: & par est ratio de aliis, in quibus parvitas materiæ dari potest: quæ tamen non potest dari in omni genere peccati; quia aliqua peccata dantur, in quibus admitti non potest parvitas materiæ: sed de his dicemus inferius à n. 140. Adde ignorantiam, qua quis inculpabiliter, saltem sine gravi culpa vel omnino invincibiliter iudicatur, esse tantum veniale, quod est ex se mortale; hæc enim circumstantia etiam ex mortali facit veniale.

Contra autem, peccatum ex genere suo veniale, nunquam potest fieri mortale, nisi addatur circumstantia speciem mutans; quia, si ex genere suo veniale est, quantumvis deliberatissime fiat, grave non fit. Sic, licet reflexè, & attentè, mentiaris, tamen tantum jocose, non peccas mortaliter: siverò e.g. mentiundo alterum infamans, aut aliter ei noceres, peccatum posset esse grave: at in eo casu peccatum non esset præcisè in genere mendacii, sive contra veracitatem: sed esset in genere iniuriæ, vel odii, contra iustitiam, vel charitatem, pro diversitate casuum.

Idem dicendum esset, si accederet conscientia erronea, dictans, esse mortale, quod in se est tantum veniale, quo casu esset saltem species gravis inobedienciæ, virtualiter talis: vel si accederet formalis contemptus superioris quæ talis: vel intentio finis, graviter prohibiti: vel periculum proximum, alia ratione graviter peccandi: vel scandalum &c. Peccata autem venialia ratione imperfectæ deliberationis, vel parvitas materiæ, sunt mortalia, si, aut crescat materia, ut gravis summa sit, aut grave objectum: vel plena consideratio succedat.

111. Quæres 1. An peccatum veniale sit offensa DEI. Resp. cum S. Bonaventura in 2. disp. 42. a. 2. q. 2. ad 6. seu ultimum. Gormaz de incarnatione n. 315. & 332. Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 2. sec. 5. num. 15. & aliis. Peccatum veniale non est offensa DEI, strictè, aut simpliciter dicta, sed tantum secundum quid, & analogicè dicta. Noto autem, Vasquezium tom. 1. in 1. 2. disp. 100. c. 6. n. 16. dicere, offensam posse dupliciter intelligi: primò, ut significet actionem, quæ sit aversio à DEO, & tollat amicitiam: secundò, ut significet actionem, quæ quocumque modo sit contra voluntatem DEI, etique displiceat, tanquam factum contra rationem. Et quamvis ipse putet, etiam offensam, secundo modo acceptam, esse propriè talem, tamen, ut ipse ibidem videtur fateri, alii plures Theologi rationem offensæ constituunt in aversione à DEO, vi cujus amicitia tollitur.

Sanè, ut rectè Gormaz loco modò citato ait, ubi amicitia manet, nec DEI offensa gratia amittitur, strictè, & simpliciter dicta offensa non est; nam, neque in humanis, censetur statim aliquis simpliciter offensus, si modicum quid contrarium ejus voluntati, aut ei displicens fiat, e.g.

non censetur præceptor simpliciter offensus, vel injuriæ affectus, si discipulus modicam negligentiam contra ipsius voluntatem admittat, quamvis id ei displiceat, & quandoque eum propterea vituperet, aut etiam poenas exigat: sed, ut sit offensa, debet esse aliquid gravius, & ad solvendam amicitiam aptum (nisi juberet DEUS inimicis ignoscere) unde peccata venialia sunt offensionculæ duntaxat, & secundum quid, aut, ut ait Suarez, analogicè tantum dictæ offensa.

Confirm. ex Suarez loc. modò cit. Peccatum veniale, ratione deliberationis minus perfectæ, non est actus simpliciter, & perfectè humanus; hic enim non datur sine plena libertate: ergo neque est simpliciter injuria, sive offensa. Quod si etiam peccatum sit deliberatum, sed ratione materiæ veniale, nec directè tendens in DEUM, e. g. furtum crucigeri, non videtur propterea DEUS simpliciter esse offensus, sed tantum secundum quid: imò, quando veniale etiam proximè versatur circa DEUM, e. g. modicissima aliqua irreverentia coram SS. Eucharistia, tamen, ut ait idem auctor loc. cit. res adeò levis est, ut moraliter non censeatur pertinere ad honorem DEI offendendum, vel injuriæ afficiendum.

112. Quæres 2. An multa peccata venialia non adæquant unum mortale. Resp. nullo modo, quantumvis multipliciter. ita est communis doctrina, non tantum Theologorum, sed etiam Ecclesiæ, & Conciliorum. Certe, si aliquando venialia mortali æquivalerent, deberent exponi in confessione, contra definitionem Tridentini sess. 14. c. 5. Rursus deberent excludere habitum charitatis, contra communem Theologorum. Accederet, quòd piorum conscientia multis ambiguitatibus redderetur perplexa; cum nullibi exstet, quot venialia uni mortali æquivalent. Tandem poena venialium est temporalis: mortalium verò æterna: nunquam autem poenæ temporales, quantumvis multiplicatæ adæquant æternam; quia finita non possunt adæquare infinitum: ergo nec venialia possunt æquare mortale, quantumvis multiplicentur.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

113. **O**B. 1. contra id, quod diximus n. 106, scilicet ad peccatum veniale sufficere semiplenam deliberationem. Dormiens sæpe habet usum rationis imperfectum: ergo juxta nos venialiter peccaret, si somnio turpi, durante somno, consentiret: sed hoc est contra communem: ergo. Confirm. 1. Christi jugum suave est, & onus leve: non autem foret tale, si etiam actiones semideliberatæ, ad graves purgatorii poenas damnerentur: ergo. Confirm. 2. Ad meritum requiritur plena libertas: ergo etiam ad demeritum, seu peccatum. Resp. si antecedens est verum, etiam verum erit consequens: falsa autem minor subsumpta: ordinariè tamen antecedens est falsum; nec enim durante somno homo elicit ratiocinationes, sed apprehensiones phantasæ. Si

accedat aliquis usus rationis, aut iudicii, non est somnus perfectus, sed semisomnium, & homo tantum semisopitus.

Ad 1. confir. neg. mi. Tamen est suave jugum Christi, & mandata ejus gravia non sunt; quia probabilis venialia deliberata, & multo magis mortalia, cum gratia Divina (si eam imploremus, eaque dignos nos reddamus,) possumus vitare. Quamvis autem cum gratia ordinaria non possumus moraliter vitare omnia venialia, tantum semideliberata, possumus tamen probabiliter vitare singula, & physice saltem omnia. Adde, quod valde suavis sit Dominus erga semideliberate tantum venialiter errantes; cum facile iterum placetur, & modica satisfactione posita, culpam, & poenam remittat. Licet autem poena purgatorii sit valde gravis, puto tamen, eum, qui tantum ex fragilitate humana semideliberate peccaret, facile à bono DEO impetraturum gratiam, ut ante mortem ea deleteret per indulgentiam plenariam: vel certe, respectivè saltem, parum pateretur.

Ad secundam confir. om. antec. neg. conf. Meritum supernaturale debet mereri primum æternum: non autem peccatum veniale poenam æternam. Negabunt alii antec. dicentque, suppositis cæteris, sufficere ad meritum etiam actum semideliberatum, & assignabunt inter peccatum semideliberatum, ac talem actum meritorium, hoc discrimen, quod meritum possit excedi à premio, non verò peccatum à poena, de quo vide Gormaz de merito num. 46. § 47. Saltem negari non potest, meritum semideliberatum mereri primum temporale: cur non etiam peccatum semideliberatum poenam temporalem? Nec dicas, DEUM non ferre leges semihominibus. Resp. enim, semideliberate operantes non esse semihomines; cum sint rationales, & actu ratione utantur, quamvis imperfectè: hoc tamen admittendum est, DEUM istos non obligare graviter.

114. Ob. 2. Si Princeps obligaret aliquem sub gravissima poena ad hoc, ut semper tangeret sagittà jactà centrum minimum orbitæ longè distantis, censeretur tyrannus; quia obligaret ad aliquid moraliter impossibile: ergo etiam DEUS esset nimis severus, si obligaret nos, ad vitanda peccata venialia semideliberata; quia hoc nobis est moraliter impossibile. Confir. Votum de vitandis omnibus peccatis, etiam tantum semideliberatis, est nullum: ergo etiam nulla est lex, ad ea vitanda obligans. Resp. in primis non esse paritatem, inter illum casum, & nostrum. Jaculator ille, nec physice habet in sua potestate, singulis etiam vicibus tangere metam; quia non omnia pendent ab ipso solo, sed à variis circumstantiis, quæ non sunt semper in ejus physica potestate: dicitur tamen, non esse physice impossibile, attingere semper metam; quia sine miraculo circumstantiæ illæ possunt concurrere.

At verò homo, habet in primis in potestate physica, vitare omnia peccata venialia; dein habet in potestate non tantum physica, sed etiam morali, vitare saltem singula distributivè sumpta peccata venialia, etiam semideliberata, quamvis non omnia collectivè; unde longè majorem habet potestatem, in ordine ad peccata vitanda, quam alter, ad tangendam metam.

DEUS etiam in particulari tantum obligat ad vitanda singula, quæ si vitentur, vitabuntur omnia. In forma potest distingui antec. Talis princeps censeretur tyrannus, præcisè, quia obligat ad aliquid moraliter impossibile. neg. antec. quia obligaret ad aliquid etiam physice impossibile solis subditi obligati viribus, & quidem antecederet ad omnem illius culpam. om. antec. & neg. conseq.

115. Responderi potest 2. om. antec. neg. conseq. Princeps humanus non est supremus Dominus, ut possit subdito suo talem obligationem imponere: at DEUS est supremus Dominus, atque potest creaturæ sibi subiectissimæ obligationem imponere aliquid faciendi, modò ad illud habeat potentiam physicam: & præsertim id potest, supposito originali peccato. Quamvis autem DEUS per scientiam mediam videat, se ex culpa creaturæ non obtenturum finem sui præcepti, tamen prudenter præcipit; quia videt se obtenturum alium finem, e. g. ostensionem suæ justitiæ, vel misericordiæ: sicut præcipit prudenter evitacionem aliorum peccatorum, etiam gravium deliberatorum, etsi prævideat, se non esse obtenturum, quod præcipit. Quomodo autem homo sit necessitatus, ad venialiter, saltem semideliberate, peccandum cum gratia ordinaria, & quomodo hæc necessitas stet cum libertate, explicatum fuit tract. de DEO an. 643.

Ad confirm. om. antec. (nam videntur Religiosi, dum vota nuncupant, se obligare, non tantum, ad vitandas plenè deliberatas, sed etiam semideliberatas transgressiones) neg. conseq. non enim habet homo tantam in seipsum potestatem, quantam DEUS: unde, licet ipse sibi non possit hanc obligationem imponere, potest eam imponere DEUS, qui etiam potest dare media sufficientia, quæ sibi ipsi non potest dare homo. Addo tandem, quod hæc obligatio, à DEO posita, levis sit, non gravis: insuper, quod DEUS suavis sit tantum semideliberate errantibus.

116. Ob. 3. contra dicta n. 106. Prohibitio peccati venialis est vera ordinatio rationis, in commodum subditorum promulgata: ergo est vera lex: ergo peccatum istud est contra legem strictè dictam. Confir. Peccata venialia dicuntur absolute peccata: ergo debent esse contra legem strictè dictam, ut conveniat ipsis definitio à nobis posita n. 3. Responderi potest, conc. antec. dist. 1. conseq. est lex strictè talis in sensu physico. om. vel. conc. conseq. in sensu morali, in quo solet hic sumi lex Divina. neg. primam, atque etiam secundam conf. vid. n. 106. § 107. Potest etiam juxta nos transmitti totum; nam nihil est nobis contrarium, ut patet ex n. 8. § 11. 108.

Ad confirm. Respondet Bellarminus tom. 4. contr. 2. l. 1. c. 11. § 12. neg. conf. Etsi enim peccata venialia vocentur peccata, exinde non inferitur, ea esse simpliciter, & perfecte peccata; cum sæpe id, quod tantum analogicè alicui convenit, absolute ei tribuatur: sic prædicatum entis tribuitur DEO, substantiæ, & accidentibus, quibus tamen, ut multi volunt, non convenit univoce, de quo plura Logici. Videtur autem Bellarmino loco modò citato ex Jacobi 1. posse probari, peccatum veniale non esse peccatum simpliciter, seu perfectum; quia hoc esset peccatum consummatum, quod prædicatum soli

mortali, five, quod generat mortem, ibi v. 15. S. Jacobus tribuit. Nec dici potest, per peccatum consummatum intelligi opere completum; nam, ut Bellarm. lib. cit. c. 9. rectè adverte, etiam peccata quævis interna, pleno consensu facta, circa materiam gravem, generant mortem. Resp. ego facilius. om. totum; quia nihil est nobis contrarium, modò omnia intelligentur juxta responsum ultimam n. 8. datam.

117. Ob. 4. contra dicta n. 109. nempe, quòd ratione imperfectæ deliberationis, in materia etiam gravi, tantum peccetur venialiter. Non potest explicari, in quo stet illa imperfecta deliberatio, vel semideliberatio: ergo. prob. antec. vel enim confisteret in cognitione remissa malitiæ: vel in morali necessitate ad peccandum: vel in cognitione obscura, qua tantum apprehenditur malum ut sic: nihil horum potest dici: ergo. prob. min. Non potest dici primum; quia quantumvis remissa cognitio sufficit ad peccandum graviter, modò gravem malitiam repræsentet, sicut à pari, quivis actus remissus contritionis, modò sit actus amoris DEI super omnia, sufficit ad delendum peccatum. Non potest dici secundum; quia moralis necessitas neminem excusat à peccato mortali: sic non excusat à mortali damnatos, nec etiam malis habitibus, tanquam altera natura ad malum maximè inclinat. Non potest dici tertium; quia, qui cognoscit malitiam in genere, & tamen eam amplectitur, videtur gravius peccare; nam liberè se exponit periculo patrandi peccati, non tantum mortalis, sed gravissimi, & virtualiter in hoc confentit.

118. Resp. Et si non posset illa semideliberatio clarè explicari, tamen non sequeretur, falsum esse nostrum assertum; sæpe enim effectus, talis, vel talis futurus, asseri potest, quamvis causa non possit clarè ostendi, imò sæpius omnino nescitur. Secundò, et si semideliberatio non possit ostendi à priori, sufficienter ostenditur à pari: e. g. à paritate cum semisopitis &c. item à concomitanti, vel posteriori, seu ex signis quibusdam, de quibus num. 87. & 88. Dein hæc difficultas debet ab omnibus explicari; nam est innegabile, quòd sæpe aliquid agamus cum tenui quadam libertate, ex præcipitantia, somnolentia, imperfecta consideratione &c. Unde hæc res est ab experientia satis nota.

Sed, ut sim liberalior, in forma. neg. ant. ad prob. neg. ma, videtur enim illa semideliberatio potius consistere in obscura quadam, & nebulosa, aut obfusca cognitione, non qua apprehendimus tantum malum ut sic, sed qua non dispicimus, neque consideramus totam rei gravitatem, seu quando, ut habet Illung tr. 2. disp. 2. num. 5. cognitio valde confusè repræsentat obligationem legis gravem, circumstantias, motiva allicientia, vel retrahentia, inhonestatem actus &c. quòd contingere potest ex variis causis. Quanta autem requiratur, aut sufficiat consideratio, dictum aliquatenus est num. 87. & sequentibus.

119. Quod autem ad probationem mi. attinet, haud opus esset respondere; quia negata est major. Interim propter utilitatem doctrinæ respondeo conc. 1. part. ant. ob rationem à pari ibi adductam: & quia remissa cogitatio potest

esse sat clara repræsentatio malitiæ etiam in specie. Ad 2. dam partem autem respondeo, necessitatem moralem duplicem esse. Una est, quæ tollit plenam deliberationem: & hæc excusat à peccato mortali, nisi quis culpabiliter se in eam necessitatem conjecisset; tunc enim daretur plenè voluntarium, & liberum in causa. Altera necessitas moralis non tollit plenam deliberationem; quia stat cum perfecta cognitione malitiæ: & sic se habent malè habituat, e. g. in genere luxuriæ, qui quàm optimè agnoscunt, se graviter peccare: attamen vehementiâ passionis, aut consuetudinis, impelluntur, ut moraliter quandoque necessitentur: & hi utique non excusantur à gravitate peccati. Eadem est ratio de damnatis, qui etiam satis clarè agnoscunt malitiam e. g. odii injusti, aut blasphemiarum contra DEUM.

Accedit, quòd necessitas moralis in damnatis, & malè habituat, proveniat ex causa ipsis particulari, scilicet ex propriis peccatis, quæ physice ab ipsismet patrata sunt: at verò necessitas moralis, proveniens ex semideliberatione, oritur ex causa omnibus communi, scilicet naturæ fragilitate, ita, ut Sancti quoque homines sæpe semideliberatè, circa materias etiam graves, labantur: & probabiliter in statu puræ naturæ quoque eandem, saltem ferme, fragilitatem omnes communiter passi fuissent. Unde, si hæc non excusaret à gravi crimine, certè natura humana moraliter vix posset attingere finem ultimum, ad quem tamen creata est.

120. Dices. Semideliberatio, vel imperfecta libertas ad peccatum veniale, non excusat à veniali: ergo nec semideliberatio ad mortale, excusat à mortali. Resp. neg. conf. Quamvis imperfecta libertas non omnino liberet à peccato veniali, tamen hoc longè minus reddit; nam utique minus est ex venialibus illud, quod tantum semideliberatè fit, quàm, quod omnino deliberatè patrat: non potest autem semideliberatio omnino excusare à peccato veniali; quia alias omnino non daretur peccatum semideliberatum; cum non detur genus peccatorum inferius, seu minus, quàm veniale. Ratio ulterior est. Imperfecta deliberatio non omnino tollit rationem peccati; quia cum ea datur saltem aliqua libertas indifferentiæ, adeoque homo adhuc liberè amplectitur malum, quod utique culpabile est. Accedit, quòd moralis necessitas ad veniale non impedit simpliciter à consecutione ultimi finis, consequenter nec à longè tam mala sit humanæ naturæ, quàm moralis necessitas ad mortale.

121. Ad 3. partem ant. de cognitione repræsentante tantum malum ut sic, respondeo, neque hanc necessariò tollere plenam libertatem; potest enim talis cognitio esse valde clara, & sufficiens ad plenam libertatem. e. g. si quis clarè cognoscat, hanc rem quidem esse malam, sed simul dubitet, an graviter, an verò tantum leviter mala sit: quo casu, si non ex prudenti consilio, vel, si hoc haberi non possit, ex prudenti motivo, se resolvat, peccat cum dubio practico, in re gravi graviter: nec puto, hac in re controversiam esse.

Questio ulterius institui potest, an, qui agnoscit rem, tantum in genere, seu in communi

ni malam, five præscindendo, an graviter, an leviter, mala sit, & tamen hic & nunc, nec formaliter, nec virtualiter dubitat, an venialem, an mortalem, malitiam involvat, an, inquam, talis, eam rem faciendo, graviter peccet. Resp. cum Tannero *tom. 2. disp. 4. q. 5. n. 109.* Illiung. *tract. 2. disp. 2. n. 7.* Oviedo *in 1. 2. tract. 4. controvers. 1. punct. 3.* & pluribus ab eo citatis. Qui tantum apprehendit dicto modo in communem malam (esto etiam cognoscat speciem malitiae e. g. contra iustitiam, vel religionem) sed non, an gravis, an levis sit, nec etiam ei incidat de hoc dubium, si illam rem facit, vel amplectitur, tantum leviter peccat. Ratio est; quia nihil voluit, quin præcognitum: atqui in hoc casu non est ullo modo præcognita malitia mortalis: ergo nec voluta. mai. est communis, & complectitur non tantum volita in se, sed etiam in alio, ut patet. min. est suppositum huius castis: conf. est clara. Nec dicas, talem hominem se exponere periculo mortaliter peccandi; quia non se exponit liberè illi, quod non cognoscit: nec etiam debet rem magis examinare; cum nullum dubium, aut scrupulus ei incidat, ut ponitur in casu; si enim ei incideret tale quid, utique deberet in rem indagare: quod si facere noller, graviter peccaret: at tunc essemus extra casum.

122. Dices 1. Talis amplectitur objectum, indifferens ad mortalem, & venialem malitiam: ergo se exponit periculo peccati mortalis. Resp. dist. ant. amplectitur objectum indifferens, ita, ut cognoscat eam indifferentiam. neg. ant. ita, ut eam non cognoscat. conc. antec. & neg. conf. Dices 2. Talis neque cognoscit malitiam venialem: ergo neque peccaret venialiter juxta nos. Resp. neg. conf. cum enim aliquo modo peccet, ut est innegabile, debet saltem venialiter peccare: nec potest conqueri, si, quod in ratione peccati est minimum, ei imputetur. Neque ex hoc sequitur, quod rustici, & rudes nunquam graviter peccent; quia, licet sæpe non apprehendant malitiam mortalem sub hoc formali conceptu, apprehendunt eam sub æquivalenti. e. g. hoc esse magnum peccatum, hoc grave nocumentum inferre, non autem illud: vel aliquid simile. Et planè non est ullo modo verisimile, quod rudes non apprehendant maiorem malitiam in uno, quam in altero peccato. vid. Oviedo *in 1. 2. tr. 4. controvers. 1. punct. 3. n. 46.*

123. Ob. 5. Homo cum semiplena deliberatione, & advertentia, operans, vel potuit habere plenam advertentiam, vel non potuit habere: neutrum potest dici: ergo. prob. min. si primum, peccat mortaliter; quia culpabiliter omittit, eam advertentiam sibi procurare. Si secundum, ita urgetur argumentum: vel cum illa semiplena deliberatione absolute non potuit vincere eam tentationem ad grave peccatum, vel potuit eam vincere: si primum, nullo modo peccat, ne quidem venialiter: si secundum, peccat mortaliter; nec enim à peccato excusat difficultas, ut patet in malè habituat, & damnatis, de quibus *n. 119.*

Nec est ratio, quare excuset potius moralis necessitas, aut difficultas, orta ex defectu plenæ deliberationis, quam orta ex mala con-

suetudine, vel simili causa ad malum impellente. Hæc obiectio, ut observat Oviedo *in 1. 2. tr. 4. controvers. 1. punct. 2. n. 23.* utique difficilis est: sed quia communissima autoritas omnium nostræ sententiæ favet, & rationes adductæ. *n. 87.* planè efficaces sunt, idè, non obstante hac obiectione, tenenda est firmiter illa nostra, & omnium doctrina.

124. Resp. nego min. & dico, supponi, quod non potuerit habere plenam advertentiam; si enim habere potuisset, utique eam procurare debuisset. ad probat. secundi membri, dico, absolute quidem potuisse vitari peccatum cum semiplena advertentia: nego tamen, quod non vincendo mortaliter peccet; nam debilitas potentiae excusat à mortali. Ubi nota, aliud esse, dari difficultatem, aliud potentiam esse imperfectam, seu debilem: illud non excusat à mortali, si potentia est ex sua parte perfecta, & plenè libera, ut docent omnes: & sic non excusat e. g. difficultas mortis subeunda ob professionem fidei coram tyranno: nec malus habitus difficilem reddens victoriam tentationis impuræ, si libertas sit plena, hoc est, si potentia sit perfecta, five, si ex constitutivis intrinsicis plenæ libertatis omnia adsint, quanquam conjuncta ipsis sit aliqua difficultas, vel impedimentum facilioris operationis, quale est habitus vitiosus. At verò, si potentia ipsa in se, five quoad sua constitutiva, sit imperfecta, sicuti, si tantum adest semiplena advertentia ad rei gravitatem, vel semideliberatio (utique enim plena cognitio malitiae, vel deliberatio, liberam potentiam, seu actum primum proximum liberum, intrinsicè constituit) tunc excusat, ut iterum docent omnes; nam potentia, in se debilis, à Philosopho vocatur impotens.

125. Quare autem potius defectus potentiae, quam alia difficultas, aut moralis necessitas, excuset à mortali, ratio est ipse sensus communis Doctorum, & impressa omnibus opinio, qua judicamus, ob defectum libertatis minui culpam, neque hominem, semideliberatè operantem, esse ita culpabilem, sicut est, qui cum plena deliberatione agit: & hinc censemus, non quidem plenè veniā, attamen mitiori poena esse dignum eum, qui minùs advertenter, vel minùs liberè peccavit. Et quidem doctores omnes, in hoc casu deliberationis tantum semiplenæ, tantam imminutionem culpæ adstruunt, ut loco mortalis peccati fiat duntaxat veniale: quæ tamen communis Doctorum opinio non idem asserit, de aliis difficultatibus: neque de istis etiam nobis impressa est par existimatio, quasi etiam istæ pariter culpam imminuant.

Ex hoc habes etiam responsum ad ultimum, quod objiciebatur, scilicet, non esse rationem potius pro una, quam pro altera difficultate: est enim ratio potius pro defectu libertatis, quam pro aliis difficultatibus, illa ipsa, quam modò assignavimus: quæ tamen ratio, ut verum fatear, potissimum reducitur ad sensum communem doctorum: qui tamen, cum in moralibus magnam vim habeat, sæpe ultimata ratio alicujus assertionis esse debet, quando alia non habetur: imò sæpe multis ratiunculis prævalet; cum concors tot doctorum, alias tam diversa sentire solitorum, sententia, videatur ferme quidam esse

tacitus Numinis instinctus, qui ideo videtur Doctores in eandem sententiam inclinare, ut aliis veritas innotescat de iis, quæ apertè revelata non sunt, & maxime pendent à voluntate DEI, volentis ita, vel ita obligare, inter quæ etiam est obligatio vitandi aliquid cum semiplena libertate. Et certè, etiam alia multa hinc inde, probari non possunt, nisi auctoritate communi.

126. Dices 1. Major est distantia peccati mortalis à veniali, quàm huius à nullo peccato: & tamen semideliberatio circa peccatum, ex se veniale, non excusat ab omni veniali peccato: ergo etiam semideliberatio circa peccatum, ex se mortale, non excusat à mortali. prob. conf. aliàs semideliberatio magis faveret peccanti mortaliter, quàm venialiter. Resp. neg. conseq. ex num. 121. Non tamen propterea semideliberatio magis faveret peccanti mortaliter, quàm venialiter: sed tantum DEUS, & ratio, magis favent homini semideliberatè agenti, quantenus taliter agens non incurrit reatum æternæ poenæ: quanquam autem propter veniale semideliberatum aliquis incurrat poenam temporalem, hæc tamen poena pro veniali semideliberato longè minor est, quàm, quæ incurritur propter culpam venialem plenè deliberatam: quamvis utique tantò minor non sit, quantò minor est poena temporalis, respondens veniali, ex semideliberatione circa materiam gravem commissio, minor est poenà æternà, respondente peccato plenè deliberato circa eandem materiam gravem, adeoque mortali, ut faciliè patet consideranti.

Dices 2. Ista imperfecta advertentia, fragilitas, semideliberatio &c. oritur ex peccato originali: ergo oritur ex culpa, adeoque non excusat. Resp. om. ant. quia in statu puræ naturæ (id est, non lapsæ, sed nec elevatæ) probabiliter fuisset eadem necessitas semideliberatè peccandi: quamvis defecto post elevationem hominis, ad iustitiam originalem, oriatur hæc imperfectio, & fragilitas, ex peccato originali; si enim Adam non peccasset, tam fragiles non essemus, neg. conf. Peccatum originale non amplius imputatur ad culpam post baptismum: nec etiam, quæ fiunt propter defectus, ortos ex peccato originali, imputantur ad culpam; aliàs etiam peccaretur cum ignorantia invincibili, quod suprà negatum. Et sicut non sufficit ad peccandum libertas habita in Adamo, vel peccato originali, ut patet ex 1. propositione damnatà ab Alexandro VIII. ita nec sufficit plena deliberatio, quam habuit Adamus, ad peccandum mortaliter, cum nostra tantum semiplena deliberatione.

ARTICULUS V.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

127. **O**B. 7. contra dicta n. 110. quòd nempe ex peccato veniali, ob accedentem aliquam circumstantiam specificam gravem, fiat quandoque mortale. Accidens non mutat speciem: sed circumstantia peccati est accidens: ergo non mutat speciem peccati; ergo nunquam facit ex veniali

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

mortale: vel debet admitti, quòd sine mutatione speciei possit peccatum ex genere suo veniale, fieri mortale. Resp. dist. maj. Accidens physicum non mutat speciem. conc. vel om. maj. accidens metaphysicum, vel morale. neg. maj. & distin. min. circumstantia est accidens tantum physicum. neg. min. metaphysicum, vel morale. conc. min. & neg. conseq.

Accidens physicum est, quod tantum est unitum: metaphysicum, quod est identificatum: Sic voluntas mentiendi ut sic, sistendo in puro mendacio, est veniale peccatum: at, si simul sit voluntas mentiendi cum damno gravi alterius, hæc circumstantia reddit eam mortale peccatum; quia facit eam esse alterius speciei. Neque hæc circumstantia est tantum physicum accidens istius volitionis, sed est accidens metaphysicum, sive realiter identificatum: estque tantum accidentale respectu volitionis ut sic, non verò respectu huius in specie: sicut scilicet, respectu animalis ut sic, est accidens metaphysicum esse rationale, non verò respectu animalis in specie humana. Idem docet S. Thom. 1. 2. q. 88. a. 5. in corp. dum asserit, circumstantiam non posse ex peccato veniali facere mortale, nisi illud ad aliam speciem transferat. Sed & Tridentinum sess. 14. c. 5. dum ait, explicandas esse in confessione circumstantias, quæ speciem mutant, satis insinuat, quòd aliquæ circumstantiæ speciem mutare debeant.

128. Si velles uberius opponere, quòd saltem juxta sententiam eorum, qui libertatem volunt esse extrinsecam actui (quam etiam nos amplexi sumus tract. de actib. human.) tale accidens non sit metaphysicum, seu identificatum. Resp. etiam eà sententiā suppositā, accidens ex veniali faciens mortale, ordinariè saltem esse metaphysicum; cum ordinariè tendentia sit diversa, quæ est intrinseca actui: e. g. tendentia volitionis in mendacium, cognitum ut nocivum proximo, est alia, quàm tendentia in idem, non cognitum ut nocivum; voluntas enim fertur in rem, non, ut est à parte rei, sed, ut proponitur ab intellectu. Quod si tamen hoc ipsum velles negare, vel, si quacunq; de causa, accidens faciens ex veniali mortale, non esset metaphysicum, e. g. si esset plenior deliberatio, responderi potest, etiam tunc non fore accidens tantum physicum, sed morale, quod saltem intrinsecum est toti actui concretivè sumpto, & eum constituit in alia specie morali: quæ diversitas speciei moralis maxime attenditur, & plurimum facit in ordine ad imputabilitatem actuum, sive ad culpam venialem, sive ad mortalem.

129. Ob. 8. Si mendacium e. g. potest fieri mortale peccatum, tunc debet in confessione exponi: sed hoc est nimis durum: ergo, prob. min. si aliquis e. g. utatur jocosò mendacio, ad inducendam puellam ad fornicationem, tale mendacium non debet in confessione exponi; aliàs talis non sufficienter se accusaret, dicendo: *Induxi puellam ad fornicationem*: sed deberet addere, jocosò mendacio se usum: ergo. Confir. Si aliquis, ut inordinatè diutius ludere, vel ambulare, vel dormire possit, ex amore hoc inordinato statuatur, non audire sacrum die festo, talis amor, aliàs per se levis, fieret juxta nos, ob pravam intentionem additam gravis: atqui non fit,

fit; aliàs deberet exponi in confessione, & non tufficeret, si hic se accusaret, dicendo: *Neglexi sacrum*: sed deberet exponere inordinatum amorem ludendi, ambulandi, vel dormiendi, quæ sunt nimis dura: ergo. Resp. dist. maj. si mendacium sit mortale, malitiâ distinctâ ab illa, quam habet addita circumstantia, conc. mai. si tantum malitiâ eadem, seu indistinctâ, neg. mai. & dist. sic min. conseq. ad prob. conc. antec. (supposito, quod illud mendacium non habeat aliam malitiam mortalem, quam illius inductionis ad fornicationem) & neg. conseq. Ad confir. neg. ma. nam, si etiam inordinatus ille amor ludi, vel somni, non habeat aliam malitiam, quam sacri neglecti, sufficit, si quis dicat: *Neglexi sacrum*: ut est sententia satis communis, de qua videatur Lugo de penitentia. disp. 16. sec. II. n. 493. & Dicastillo de penit. disp. 9. n. 669. 672. & 693. qui fusè hoc tractant.

130. Videtur autem mihi in hoc casu intentio mentiendi, ut inducatur puella ad fornicationem, realiter quidem esse unum peccatum; quia est unus actus, sed habens duplicem speciem, unam mortalem, scilicet inducendi ad peccatum grave: alteram venialem mendacii; cum ergo non teneamur confiteri species, seu circumstantias específicas tantum veniales, etiam non tenemur confiteri in hoc actu formalitatem mendacii. Quando autem dicimus, ex veniali fieri mortale, ratione circumstantiæ specificæ, non volumus dicere, quod formalitas mendacii fiat mortalis, sive, quod ille actus sit mortale peccatum sub ratione formali mendacii: sed tantum, quod hoc mendacium, vel intentio mentiendi, in hoc casu realiter sit mortale peccatum. Idem dicendum de ambulatione, lusu, vel somno, si non aliunde sint mortaliter mala. Addunt alii, debere talem ambulationem e. g. exponi in confessione, si tam inordinatus sit amor illius, ut in ea constituatur ratio ultimi finis: sed Lugo eodem loco n. 487. putat, hanc observationem esse scrupulosam; quia non solent homines ita peccare, ut omnia ordinent ad ambulationem, tanquam ad finem simpliciter ultimum.

131. Ob. 9. contra dicta n. 110. quod nempe crescente materia possit ex veniali fieri mortale peccatum. Qui singulis diebus jejunii, extra tempora licita, comedit aliquid modicum, tandem per totam quadragesimam comedit sat magnam materiam, & tamen non peccat mortaliter: ergo. Confirmatur 1. Sacerdos, qui per longum tempus, omittit singulis diebus aliquam orationem in Breviario, omittit valde multa: & tamen non peccat graviter: ergo. Confir. 2. Qui eodem die festo constituit plures operas, e. g. viginti, ut simul laborent dimidiâ horâ, facit, ut æquivalenter laboretur per plures, e. g. decem horas, quæ est per se materia absque dubio gravis hujus præcepti: & tamen non peccat graviter: ergo. Resp. dist. ma. Talis comedit magnam materiam, si ea materia moraliter coalescat in unam. conc. mai. si non coalescat. neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Cum præceptum jejunii sit affixum diei, comestio, uno die facta, non coalescit cum comestione, alio die facta. Si quis tamen eodem die, interpolatis vicibus,

sæpius modicum quid comederet, ita, ut omnes comestiones simul sumptæ, gravem materiam conficerent, graviter peccaret: quod definitum habetur ab Alexandro VII. qui damnavit hanc propositionem 29. *In die jejunii, qui sæpius modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium*. Eadem responsio servit ad 1. confirmationem; quia etiam recitatio Breviarii est onus affixum diei: & pariter, qui eodem die ex pluribus horis canonicis aliquid leve omitteret, e. g. psalmum, ita, ut simul gravem materiam constituerent, etiam graviter peccaret; quia istæ materiæ quodque coalescerent.

132. Ad 2. confirm. conc. ant. cum Sanchez, Palao, Tamburino, Bonacina, Illung, tract. 5. disp. 2. q. 1. a. 2. n. 166. neg. conseq. quia nec isti labores coalescunt, ad faciendam quasi extensionem, quod tamen requireretur ad violandum graviter hoc præceptum. Nec est paritas cum furtis minutis, si quis ea juberet fieri, vel esset causa eorum; quia hæc coalescunt, & faciunt unum magnum damnum, vel eidem personæ, vel communitati, aut reipublicæ humanæ: quod damnum in violatione septimi præcepti maxime attenditur. Hinc etiam damnata est ab Innocentio XI. hæc propositio 38. *Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per parva furtiva, quantumcumque sit magna summa totalis*. Sed & Sacra Scriptura Proverb. 11. v. 1. & Deuter. 25. v. 13. abominatur stateram dolosam, diversa pondera, & modium majorem, & minorem: quibus scilicet, parvæ quidem, sed successivè graves, fiant deceptiones. At verò labor plurium non coalescit, nec facit longius tempus, sive diuturniorem eundem laborem (quæ tamen diuturnitas maxime attenditur, non autem utilitas domini, vel magnitudo operis facti) quamvis fors faciat laborem moraliter intensiorem, quæ tamen intensio non attenditur in violatione festorum.

Alii casus plures hic afferri possent ex morali Theologia: sed omnes resolvere non est hujus operis. Universaliter dico, semper attendendum esse, an materiæ seorsim parvæ coalescant, an non: quod sæpe colligendum, vel ex communi sensu auctorum, aut hominum: vel ex intentione agentis, & plura per modum unius volentis: vel ex aliis principiis, quæ hinc inde ab auctoribus, præsertim moralibus, assignantur.

133. Ob. 10. contra dicta n. 111. quod veniale peccatum non sit offensæ DEI strictè dicta. Jacobi 3. v. 2, dicitur: *In multis offendimus omnes: si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir*: quod communiter exponitur de peccatis venialibus: ergo ista sunt offensæ. Confirmatur. Qui præbet alteri jus ad displicentiam, vituperationem, aut pœnam, hic eum strictè loquendo offendit: atqui hoc jus DEO præbet venialiter peccans: ergo. Resp. neg. conseq. Verbum offendere potest habere saltem duplicem significationem, scilicet 1. ut significet, offensam strictè dictam facere. 2. ut significet impingere, vel incurrere, e. g. in lapidem, vel alium obicem, atque sic labi: & hanc significationem habet loco obiecto; nam in græco habetur, teste Cornelio in hunc locum, *πρώγου*, quod derivatur à *πρω*, quod significat cado vel, ut habet Lexicon Gyrtileri, significat, impingo.

Quod

Quod etiam videtur probare Cornelius. *s. Ratio est.* ubi explicans moralem necessitatem peccandi venialiter, ait: sicut inter crebras rupes per aliquot dies ambulans, moraliter aliquoties impingit, ita homo inter pericula mundi, moraliter aliquando impingit, & offendit: adeoque videtur eo loco tantum significari, quod in multis venialiter erremus, cadamus, impingamus: non autem, quod strictè DEO offensam irrogemus. Ad confirm. neg. mai. Ad offensam strictè dictam non sufficit, tantum dare jus ad aliquam displicentiam: sed debet quis dare jus ad aversionem, & sublationem amicitiae, ut diximus *n. 111.* ubi rem hanc explicavimus exemplo discipuli modicè negligentis. Plura hac de re dabimus *tract. de Incarnat.* quando quaeremus, an pura creatura possit condignè satisfacere pro peccato veniali.

134. Ob. 11. contra dicta *n. 112.* Lex humana, licet sub levi tantum prohibeat unum actum, tamen aliquando sub gravi prohibet multiplicationem, vel consuetudinem: e. g. in Religiosa familia, quamvis una, aut altera transgressio regularum, non sit gravis; si quis tamen absque cura, ex consuetudine, frequenter regulas violaret, graviter peccare posset: ergo etiam lex Divina potest unum actum prohibere sub levi, simul autem multiplicationem ejus sub gravi: imò Divina lex reflexa, & vim conferens praeceptis humanis, id actu facit.

Resp. conc. totum; si lex Divina sit positiva, quod id possit facere: at nego, quod id fecerit: & multò magis nego, quod id fecerit lex naturalis: nisi sermo sit de lege illa reflexa. Ceterum etiam in casu illo legis humanae, prohibentis sub gravi frequentiam actuum, si in se singulariter spectentur, tantum levium, non sit ex peccato veniali mortale, praecise ratione multiplicationis, sed ratione additi specialis praecepti, prohibentis ulteriorem actum sub gravi: vel ratione advenientis gravis circumstantiae: e. g. in allato casu Religiosi, ratione gravis scandali, vel nimiae laxitatis in disciplina. Quot autem debeant esse veniales transgressiones, ut ulterior transgressio sit mortalis, vel debet esse statutum à tali lege, vel debet colligi ex auctoritate, vel ex eo, quod censeatur, ratione additi actus advenire aliqua circumstantia gravis, de quibus supra.

135. Ob. 12. Singula peccata venialia minuunt charitatem: ergo multiplicata tandem eam omnino tollunt. Confirm. Peccatum mortale est finitæ malitiæ: ergo potest tandem adæquari per malitiam venialium. Resp. distin. ant. Singula venialia minuunt charitatem actualem. om. antec. habitualement. neg. antec. & conf. Quando dicuntur venialia minuire charitatem, non intelligitur, quod aliquam partem auferant ex habitu charitatis, vel gratia sanctificante, in quibus stat amicitia DEI: sed tantum, quod impossibilia sint cum tam intensis, vel tam perfectis actibus charitatis, quales quis elicere posset, si non venialiter peccaret: adeoque non tam minuunt, quam impediunt charitatem majorem actualem; minuere enim strictè loquendo significat, aliquid ex jam datis auferre. Ex hoc quidem etiam sequitur, quod charitas habitualis non ita crescat, sicut crevisset per actus

perfectiores: at hoc non est strictè minui, sed tantum minus crescere.

Ad confirm. neg. conseq. cum enim mortale sit in linea, vel ordine superiori, non potest adæquari ab inferiore, quantumvis multiplicato. Sic, quantumvis multiplicetur equus, nunquam adæquat hominem. Quod autem poena venialium peccatorum aliquando possit in purgatorio esse tanta, vel major, quam sit peccati mortalis per poenitentiam deleti, nihil probat; quia eo ipso, maxima jam poena, scilicet aeternitas ejus, est remissa, & per poenitentiam deleta.

136. Ob. 13. Qui semper leviter mentitur, gravius opponitur virtuti, quam, qui tantum semel perfecte se inebriat: ergo peccata venialia æquant mortale. Confirm. Propositum committendi omnia, & quaecunque venialia, est mortale peccatum: ergo etiam actualis patratio, vel commissio plurimorum venialium. Resp. neg. antec. quod non probatur; quamvis enim talis mentiens opponatur virtuti sapius, non tamen opponitur gravius; quia praeceptum veracitatis est leve: praeceptum verò temperantiæ, in ordine ad vitandam ebrietatem perfectam, est grave. Ad confirm. Plures cum Salas, Palao, Granado & Oviedo in *1. 2. tract. 6. contr. 3. punct. 6. num. 81.* docent, tale propositum, per se non esse mortale, quanquam per accidens, ratione periculi proximi, incidendi in mortale, vel ratione scandali, aut contemptus formalis, possit esse mortale. Et in praxi fateor, tale propositum facile posse esse mortale. Interim, si grave est, tale non est praecise ratione objectorum multorum venialium, sed ratione periculi, scandali, vel alterius accidentaliter circumstantiae.

137. Ob. 14. Qui committit plura venialia, se exponit periculo proximo incidendi in mortale: atqui se exponere tali periculo est peccatum mortale: ergo. Resp. Hoc argumentum non probat quidquam contra nos; non enim hac ratione fieret peccatum mortale ex multiplicatione venialibus; sed actus aliquis, qui alias, ratione objecti sui, per se esset venialis, ratione annexi talis periculi, fieret mortalis, quod absolute possibile esse, nullo modo negamus. Quod autem hoc fiat semper, quando quis committit plura peccata venialia, non est verum. Certè, qui diu vivit, etiam in religione austera, & cum ædificatione, tamen successivè valde multa committit peccata venialia, saltem semideliberata: nec propterea dicendum est, eum exponi periculo proximo graviter peccandi.

Dein hoc periculum peccandi graviter (casu quo quis non proponat patrare omnia venialia, aut non curare ulla vitare, sed tantum frequenter in ea labatur) non est omnino certum, nec determinatum, & difficultas vitandi illud est nimia: imò ex obligatione gravi, hoc periculum indeterminatum vitandi, sequeretur fortè æquale periculum novorum peccatorum; unde non videtur adstruenda tam gravis obligatio illud vitandi. Fufius hac de re loquemur *tract. de poeniten.* ubi de obligatione statim agendi poenitentiam post commissum grave peccatum.

138. Dices. Peccatum veniale est dispositio ad mortale, juxta illud Ecclesiastici 19. v. 1. Qui spernit modica, paulatim decidet: & insuper

sape est ejusdem speciei cum mortali, e. g. parvum, & magnum furtum. Resp. Peccatum veniale tantum est moralis dispositio, non vero physica ad mortale: & tantum physicam, non vero moralem dispositionem, sequitur necessario effectus, ad quem disponit. Sed neque peccatum veniale est proprie loquendo ejusdem speciei cum mortali; nam, etsi materia, e. g. in genere furti, sint ejusdem speciei, & tantum detur excessus majoris, & minoris, tamen formalis malitia est toto genere diversa; nam peccatum mortale est deliberata aversio à DEO, tanquam fine ultimo, qualis nullo modo est peccatum veniale. Sed nefurta parva generant per se habitum furandi majora; quia actus repetiti inclinant tantum ad actus similes. Quod si autem aliquis tandem in mortale peccatum labatur, id fit non necessario, sed ex libera mala voluntate: ad quam quidem veniale peccatum indirecte disponit, at non tanquam dispositio physica, sed tantum tanquam dispositio moralis, quemadmodum jam explicatum est.

139. Dicitur autem à S. Thoma 1. 2. q. 88. a. 3. in corp. & communi aliorum, peccatum veniale disponere ad mortale, vel directe, quatenus veniale, ob similitudinem materiae, aniam, & inclinationem praeberet ad mortale similis, sed majoris materiae. e. g. parvum furtum ad magnum: vel indirecte, quatenus impedit, ne DEUS det gratias majores, quibus deficientibus, homo ex sua culpa labitur in peccatum mortale: neutro tamen modo disponit physice, seu ut calor ad ignem; nam, si iste sit in debita intensione, necessario sequitur ignis: non vero peccatum mortale sequitur necessario unquam veniale. Ad textum Ecclesiastici 19. Resp. illum loqui de eo, qui contemnit peccata venialia, & ex contemptu peccat, qui utique est in magno periculo peccati mortalis: non vero de quocunque, qui venialiter peccat. e. g. ex fragilitate, & post lapsum venialem iterum se erigit, ac damnum, quod passus est, per bona opera reparare satagit; hic enim modica non spernit.

ARTICULUS VI.

Quid sit parvitas materiae, & in quibus peccatis non detur.

140. Sape diximus, maximè n. 110. aliqua peccata, ex genere suo mortalia, fieri venialia, ratione parvitas materiae: quaeritur hic, quanam sit regula, ex qua colligatur, quanam materia censenda sit parva. Resp. cum Illung tract. 2. disp. 2. n. 13. (ubi etiam citat Palao P. 1. tract. 2. disp. 2. punct. 7. n. 4. Vasquez. Sanchez. Suarez. Layman. & alios) non attendendam praecise physicam gravitatem, vel quantitatem rei: sed attendendum ad hoc, an materia graviter praedjudicet fini legis, sub gravi obligatione intento; si enim materia tali fini graviter praedjudicet, peccatum erit mortale, ratione gravitatis materiae: sin autem tantum leviter praedjudicet fini sub gravi obligatione intento, vel, si ipse finis tantum sub levi obligatione intendatur, erit peccatum veniale. Sic, cum legis, prohibentis furta, finis sub gravi obligatione inten-

tus, sit, ut cuique fervetur illatum jus suum, ne domino detur causa, ut sit rationabiliter graviter invitatus, aegre ferat, ac tristetur: & huic fini leviter tantum repugnet furtum unius, aut alterius crucigeri, istud est leve peccatum; quia autem eidem fini graviter praedjudicat furtum aliquot florenorum, est grave peccatum.

Nec dicas, non praedjudicare fini legis, furtum graviter prohibentis, ablationem aurei respectu regis, cum tamen aureus communiter statuatur materia gravis, etiam respectu regis; nam respondeo, utique talem ablationem praedjudicare graviter fini illius legis; tum; quia rex habet plurimas expensas; tum; quia finis legis etiam est, ne homines nimium alliciantur ad furta, quod fieret, si magna quantitas respectu regum non esset graviter prohibita. Idem proportionaliter dicendum in materia detractionis jejunii, laboris die festo &c.

141. Ex hoc facile colligitur, aliquando materiam, physice in se spectatam, esse parvam: at ratione finis adjuncti fieri magnam, e. g. comedere pomum est physice res levis: at, quia abstinencia ab illo fuit à DEO praecepta Adamo, in finem contestandi suam obedientiam erga Creatorem, qui finis, praesertim accedente pacto, de gratia, vel culpa, transfundenda in posteros, fuit gravissimus: cumque comestio illa graviter huic fini praedjudicaverit, fuit ipsa quoque gravis.

Sic, ut recte ajunt Illung. tract. 2. disp. 2. num. 12. & Lugo de SS. Eucharistia disp. 15. sec. 2. num. 22. comestio buccellae in se est levis, etsi contra temperantiam fiat: at si fiat ante communionem, & sequatur communio, est gravis; quia finis non comedendi ante communionem (ut habet S. Augustinus relatus in Decreto de consecratione. distinctione 2. C. liquido. 54. & Concilium Matisconense II. canone 6.) est, ne cibis corporalis spirituali praepositionatur: qui finis utique ob reverentiam, debitum sacramento summo, gravis est: cumque haec praepositio fiat, sive parum, sive multum comedatur, qualibet etiam minima comestio illi fini graviter repugnat.

Certum saltem hoc est, esse grave peccatum, post minimum etiam cibum, aut potum, per comestionem, aut potationem acceptum, sumere SS. Eucharistiam, si eam sumat sanus, ut docent de facto omnes ex traditione Apostolica, & sensu Ecclesiae, ut videre est apud Suarez tom. 3. in 3. part. disp. 68. sec. 3. & opposita sententia, ut ait Eximius eadem disp. 68. sec. 4. est erronea. Concilium certe Toletanum VII. Cap. 2. ait: Nullus post cibi, potusve, quamlibet minimum sumptum, Missas facere. praesumat: subjungit etiam poenam excommunicationis in transgredientes hanc ordinationem. Sic etiam, etsi in se quid parvum sit tempus modicum, si quis tamen modico tempore ante completam legitimam aetatem, susciperet sacros Ordines, aut faceret professionem Religiosam, graviter peccaret, & professio esset irrita.

142. Sed iam ulterius quaeritur, quanam peccata sint talia, ut non admittant parvitatem materiae, vi cuius fieri possint venialia, aut, quae tantum venialia esse possint, ratione imperfectae deliberationis. Advertit circa hoc quaesitum sapienter Haunoldus. l. 2. tract. 2. n. 411. non posse

QUÆSTIO IV.

De Differentia Specifica Peccatorum.

ARTICULUS I.

Quenam peccata differant specie.

posse regulas hujus rei tam explicatè tradi, ut earum applicatio pro omnibus casibus, & omni materia sit evidens: imò Palao apud eundem *part. 1. tract. 2. disp. 2. punct. 7. n. 2.* putat, hanc rem desumendam esse, ex communi sensu Ecclesiæ, & fidelium, qui aliquas culpas reputat in omni materia graves. Potest tamen cum Illung *tr. 2. disp. 2. n. 9.* dici, illa peccata non recipere parvitatem materiæ, per quæ vel immèdiatè DEO attribuitur aliqua imperfectio, vel per quæ, si levitatem materiæ reciperent, humano generi gravissimum præjudicium crearetur, vel denique, quæ in omni materia æqualiter præjudicant fini à legè sub gravi culpa intentio.

143. Per primum membrum habetur, quòd (prout communiter omnes sentiunt) non recipiat parvitatem materiæ odium, & contemptus DEI formalis, infidelitas, idololatria, desperatio, blasphemia, periurium, saltem quatenus est assertorium, & DEUM in testem mendacii assumit: item commercium cum dæmone, Sacramentorum frustratio, vel indigna susceptio, simonia, saltem contrà jus naturale, seu rei sacræ; aut supernaturalis, venditio pro pretio temporali &c. nam ista, & similia in quavis, minimà etiàm materia, affingunt DEO imperfectiõem mendacis, aut non summè veri, non infinitè misericordis, non infinitè æstimabilis, quasi dignitas, à DEO in res sacras transfusa, prudenter commutari possit pretio temporali.

144. Ratione secundi membri, non recipit parvitatem materiæ delectatio venerea extra legitimum conjugium; cùm enim peccatorum venialium horror modicus sit apud communem hominum sortem: cùmque etiàm difficillimè statueretur limes, ubi peccatum veniale; & mortale, in hoc genere separarentur, & quousque se veniale extenderet: cùm insuper sit nimia naturæ corruptæ proclivitas in has voluptates, sequeretur maximum humano generi præjudicium, si non essent in quavis minima materia graviter prohibita, tum quia homines ut plurimum laberentur mortaliter; tum quia generationi humanæ sic minimè consultum foret, maximè, cùm matrimonium, quod voluptates illas cohercet, gravissima secum onera asserat. Hinc, ut habet Illung, *tract. 2. disp. 2. a. 2. n. 11.* Claudius Aquaviva anno 1612. 24. Aprilis oppositam sententiam sub præcepto obedientiæ, & gravi censura nostris prohibuit, vetuitque, eam etiàm tantum tolerabilem dicere.

145. Ratione tertii membri non recipiunt parvitatem materiæ violatio jejunii naturalis ante communionem: non observatio legitimæ ætatis ante professionem: item violatio sigilli confessionis; quia huius finis est, ut certissimi sint poenitentes, de omnibus secretissimè habendis, & sic alleviatur utcumque onus confitendi. Si forte hæ regulæ, in casu aliquo excogitabili, non sufficerent, recurri poterit cum Palao *cit. n. 142.* ad communem Ecclesiæ sensum.



146. Dico. Illa peccata differunt specie; quæ opponuntur diversis præceptis, sub diversa ratione formali obligantibus, adeoque *Differentia specifica peccatorum est oppositio, vel difformitas cum legibus, seu præceptis, sub diversa ratione formali obligantibus.* ita Layman l. 1. tract. 3. c. 2. Vasquez in 1. 2. disp. 98. c. 2. Sanchez, Palao, & complures alii. Consentit etiàm Oviedo in 1. 2. tract. 6. contr. 5. puncto 2. n. 7. & apud hunc alii, maximè quoad illa peccata, seu actiones, quæ sunt malæ; quia prohibita. In hanc quoque sententiam, ut paulò post videbimus, ferme conveniunt illi, qui dicunt, peccata specie differre; quia tendunt in objecta specie diversa; quæ est sententia S. Thomæ 1. 2. q. 72. a. 1. Nota autem; hic non agitari quæstionem de differentia specifica peccatorum in consideratione physica, in qua differt furtum auri à furto argenti: sed de differentia morali, seu ad mores dirigendos pertinente, & de qua loquitur Tridentinum, dum sess. 14. c. 5. definit, exponendas esse in confessione species peccatorum.

147. Prob. conclusio 1. Malitia peccati ut sic, stat in ipsa oppositione, vel difformitate actus cum lege obligante, præcipiente, vel prohibente; ut sic accepta: ergo malitia specialis, sive in certa determinata specie, stat in difformitate actus cum lege speciali, sive in certa specie obligante: ergo peccata speciem suam, & consequenter differentiam specificam, desumunt à legibus specie diversis: ex autem leges specie diversæ sunt, quæ sub rationibus formalibus specie diversis obligant, ut nemo negat: ergo, antecedens probatum est à n. 27. consequentia prima videtur patere; nam si principium sentiendi ut sic, est animal ut sic, tunc principium sentiendi in certa determinata specie sensationum, e.g. rugiendi, hinniendi, est animal in certa determinata specie. Item, si medicina ut sic, est remedium contra morbum ut sic, medicina in specie est medicina contra morbum in specie. Par autem est ratio de peccatis, ut patet consideranti. Nec dicas, eandem medicinam in specie, posse esse remedium plurium morborum; nam etiàm idem actus potest esse contra plures leges specie diversas, quo casu habebit plures species peccatorum, exponendas in confessione: ergo adhuc est paritas. Altera consequentia, supposita veritate primæ, est clara; nam quodlibet ens per suam speciem, per quam constituitur, etiàm ab aliis specie distinguitur, aut differt. Sic leo per rugibilitatem, per quam constituitur, etiàm ab aliis animalibus distinguitur.

148. Prob. conclusio 2. refutatione aliarum sententiarum. Itaque primò aliqui dicunt, ea peccata differre specie, quæ opponuntur diversis specie virtutibus. Sed contra est. Eidem virtuti opponuntur peccata specie diversa, e.g. castitati opponitur fornicatio, & molles; &c. eidem liberalitati avaritia, & prodigalitas: ei-

dem iustitiæ homicidium, & detractio &c. Si dicas, ista opponi quidem eidem virtuti, sed diverso modo, debes explicare, quis ergo sit ille diversus modus, qui inferat differentiam specificam: quem modum vix explicabis, nisi recurras ad nostrum modum, seu ad motivum formale diversum, intra lineam ejusdem virtutis, sub quo actus ille præcipitur, vel prohibetur: vel certè, nisi recurras ad objectum formale diversum, seu honestatem diversam objecti formalis illius virtutis (quia scilicet eadem virtus, sicut fugit diversas inhonestates diversorum actuum malorum, ita amplectitur diversas honestates actuum bonorum) sed hoc idem est, ac recurrere ad objectum formale actûs, ut pluribus inferius dicemus.

149. Secundò aliqui dicunt, peccata differre specie ideo; quia opponuntur diversis legibus: quam tamen diversitatem non volunt desumere ex diversa ratione obligandi, sed vel ex diversitate legislatorum, e. g. quia una lex est Divina, altera humana: vel ex diversitate juris, e. g. quia una lex est juris naturalis, altera positivi: vel ex diversitate finis, quatenus una lex intendit alium finem, quam alia. Sed contra, est, Longè communior est sententia, quòd diversitas legislatorum, sub eadem ratione formali obligantium, non inferat differentiam specificam in peccatis. Certè furtum simplex, quamvis sit contra legem naturalem, & positivam Divinam, itemque humanam, canonicam, & civilem, adeoque contra legislatorem Divinum, & creatum, atque hunc Ecclesiasticum, & civilem, tamen non censetur in se plures malitias specie diversas includere. Ex quo etiam patet, quòd neque diversitas juris inferat diversitatem specificam violationum ejusdem.

Quod attinet ad diversitatem finis: vel sermo est de fine immediato præcepti: & hic est ipse actus, consequenter committitur circulus vitiosus; explicatur enim diversitas specifica actuum per diversitatem legum, & diversitas legum per diversitatem actuum: vel sermo est de fine extrinseco præcepti, quem intendit sæpè legislator: & hic nihil refundit in actum, potestque ignorari ab eo, cui præceptum impositum est. Sed neque per finem intelligi potest objectum materiale; hoc enim non specificat actum: ergo tandem debet per finem intelligi objectum formale actûs: at sic tenetur nostra sententia; quia hoc objectum formale diversum, est diversa specifica ratio, sub qua diversa præcepta obligant.

150. Tertiò Pallavicinus vult, differentiam specificam peccatorum desumendam esse ex differentia specifica dictaminum conscientiæ. Sed contra est. Dictamen conscientiæ est tantum cognitio honestatis, vel inhonestatis, & jam præsupponit objectivè malitiam actuum, seu formam dominantem actum malum, estque tantum quasi applicatio, ut ita loquar, illius formæ ad actum: ergo non est ipsa malitia, nec generica, nec specifica peccati: sed hæc stat in oppositione ad legem, quæ lex, vel oppositio, per dictamen conscientiæ cognoscitur, vel, ut ita dicam, applicatur, & promulgatur. Hinc, quando etiam peccatur ex conscientia invincibiliter erronea, tamen, actus non est formaliter malus

ideo; quia est contra hoc dictamen, sed, quia est contra legem reverà existentem, quæ obligat ex eadem virtute, contra quam putatur actus esse; quia qualibet virtus obligat ad omittendam eam actionem, quæ per dictamen conscientiæ, etiam erroneum, proponitur contraria eidem virtuti: præterquam, quòd talis actio sit contra legem, quæ universaliter præcipit, ut sequamur conscientiam invincibiliter errantem.

151. Quartò Haunoldus l. 2. tract. 2. num. 474. pro regula differentiæ specificæ statuit diversas rationes speciales prohibendi, unde unde proveniant. Sed vel intelliguntur speciales rationes prohibendi, præsuppositæ ad præceptum, tam naturale, quam positivum: & hæc, sicut tantum sunt fundamentales malitiæ, ita etiam sunt tantum fundamentales specificæ malitiæ, adeoque in iis potest quidem fundamentaliter consistere differentia specifica, sed nondum formaliter. Sic e. g. gestatio armorum (casu quo est periculum alicujus seditionis) antecedenter ad prohibitionem, nondum est formaliter mala: & consequenter, licet differat e. g. à comestione carnis die Veneris, non tamen differt formaliter in ratione mali. Vel intelliguntur speciales rationes prohibendi, actu affectæ à præcepto: & tunc coincidit hæc sententia cum nostra.

Id tamen advertendum, quòd hic auctor, volens explicare diversas rationes prohibendi, dicat, attendendum esse, an, si unum licitum esset, tamen adhuc esset specialis ratio prohibendi alterum: quod difficulter potest admitti; nam; etsi non prohibeatur furtum unius aurei, tamen adhuc esset ratio prohibendi furtum decem aureorum; cum tamen ista duo furtiva sint ejusdem speciei. Reponit hic auctor, attendendum esse, an, si peccatum gravius liceret, tamen adhuc esset ratio prohibendi minus grave. Sed, si liceret adulterium, difficulter ostenderetur ratio prohibendi simplicem fornicationem, quæ tamen specie differunt: item, si rapina liceret, vix inveniretur ratio prohibendi furtum simplex, quæ iterum specie differunt; quod enim insinuat Haunoldus num. 476. rapinam, quæ tantum à potentioribus fieri potest, non ita fore frequentem, quam furtum, quod etiam à debilioribus potest committi, non videtur solidum; nam etiam debiliores, physicè, vel moraliter, maximè, si conjungantur, possent frequentissimæ rapinas exercere.

152. Quinta sententia est, differre specie ea peccata, quæ differunt notabiliter judicio prudentum, Sed imprimis furtum unius tantum aurei, & furtum millionis aureorum, differunt valde notabiliter, non tamen specie. Si autem per notabiliter intelligatur, ita, ut prudentes judicent, ea differre specie, equidem hæc regula servire sæpè debet minus doctis: attamen, ut rectè Haunoldus, l. 2. tract. 2. n. 469. definitio hæc non est fundamentalis, qualis desideratur à Theologis, qui debent dare conceptum, & regulam magis rigorosam; aliàs possemus etiam dicere, *Illud est homo, quod prudentes judicant esse hominem*:

Verum quidem est, quòd neque prudentes semper possint ex stapede, vel tripode, dare responsum, & determinare statim, an aliquod

peccatum specie differat ab alio: item verum est, quod, si notum sit, quale iudicium communiter ferant prudentes de aliqua re, utique id possit etiam prudentibus aliis servire pro regula in praxi: at nunc, dum speculative hæc quaestio agitur, potius explicandum est fundamentum, cui prudentes iudicium suum, de differentia specifica peccatorum, inædificant, & quo sententiam suam, quam ex pluribus defendere volunt, stabiliant. Accedit, prudentes sæpe diversa sentire; unde hæc regula esset valde dubia, & manca; nam hoc ipsum iudicium, ut sit prudens, debet fundari in aliqua ratione, & fundamento, se tenente ex parte peccatorum: & de isto hinc quaeritur.

153. Sexto quidam censent, peccata suam speciem desumere ab objecto, in quod actus peccaminosus tendit. Sed, vel intelligunt objectum materiale, vel formale. Si materiale: universaliter non est verum; nam aliquando differunt talia peccata, aliquando non: e. g. furtum auri, & furtum argenti, si nulla alia diversitas moralis accedat, non differunt specie: e contra e. g. furtum argentei scyphi ex templo, & furtum scyphi similis ex laici domo, differunt specie, & tamen est idem objectum materiale.

Siautem intelligunt objectum formale, explicent se, dicantque, quid intelligant per objectum formale: si intelligunt causam moralem, falsum dicunt; nam, licet causa moralis possit refundere aliquando specialem malitiam in actum, id tamen non facit necessarium; sive enim homicidium fiat propter preces amici, sive propter minas ejusdem, est ejusdem speciei: e contra cædes sacerdotis, & cædes laici, propter eandem specie causam, e. g. injuriam, differunt specie: si intelligunt causam finalem, iterum falsum dicunt; potest quidem finis malitiam specialem addere, sed non necessarium id facit; sive enim fureris, ut ludas, lusu per se honesto, sive, ut commodè vivas, est ejusdem speciei peccatum: e contra, si ex eodem fine ludendi furæris sacrum, & profanum calicem, peccata specie differunt. Quod si etiam intelligant utrumque objectum, tam materiale, quam formale, sumendo istud pro causa morali, vel finali, tamen falsum dicunt, ut patet in furto ex sacro, vel profano, ob eundem finem.

154. Si autem per objectum formale intelligunt rationem illam formalem objecti, ob quam ipsum est malum, & debet vitari, quam tamen rationem peccans, hic & nunc, negligit, & non vitat, tunc coincidunt cum nostra sententia; nam hac ratione per objectum formale intelligitur malitia formalis: at malitia formalis, ut diximus n. 3. item 7. § 27. stat in diffinitione actus cum lege: imò etiam malitia, sive inhonestas formalis objectorum, statim contrarietate illorum objectorum cum lege DEI: quod pluribus probatum in tract. de actibus humanis, à n. 176.

Nec id tantum verum est in actibus, qui mali sunt; quia prohibiti: e. g. comestio carnis die Veneris; sed etiam in actibus, qui prohibiti sunt; quia mali: etsi enim isti antecedenter, seu pro priori rationis, ad legem æternam, sint radicaliter mali, tamen formalis malitia derivatur in eos à lege DEI prohibente, & per contrarietatem denominante, quem modum denomi-

nandi aliquantum explicavimus n. 27. adeoque dicere, peccata differre ratione objectorum formalium, in hoc sensu, est idem, ac dicere, ea differre ratione oppositionis, quam habent, cum diversis legibus, sub diversa ratione formali obligantibus: quæ est nostra sententia.

155. Dices cum Haunoldo, nostram regulam relinquere adhuc sub iudice, an hoc, vel illud peccatum, determinatè sumptum, differat specie ab alio, an non; cum sit incertum, an diversæ legi opponatur, an non. Resp. nos dare potius definitionem differentie specificæ peccatorum, quam regulam ejus cognoscendæ: contingit autem in omnibus definitionibus, ut se solis sumptæ non statim manifestent, cui conveniant. Sic etiam Philosophi, dum affirmant, illa differre specie, quæ essentialiter differunt, per hoc non statim ostendunt, quanam in particulari specie differant: sed conditionatè tantum dicunt, quod, si hæc, vel illa essentialiter differant, differant quoque specie: ergo etiam potest tolerari in nostra definitione differentie specificæ peccatorum, quod ex ea sola (quia etiam implicite conditionata est) non inferatur, quænam omnia absolute in particulari specie differant: sed debet prius hæc definitio, vel, si ita vis dicere, regula applicari, verbo: debet ostendi, quod præcepta prohibentia sint obligantia sub diversa ratione: id quod debet colligi ex aliis signis, vel indicis.

156. Talia autem indicia, ex quibus infertur diversa ratio, sub qua præcepta obligant, & peccata diversa faciunt, possunt esse. 1. Si peccata opponantur diversis virtutibus, quas specie differre aliunde est notum, e. g. si unum opponatur fidei, ut hæresis, alterum charitati DEI, vel proximi, ut odium. 2. Si opponantur quidem eidem virtuti, sed unum per defectum, alterum per excessum, e. g. eidem liberalitati opponitur prodigalitas per excessum, avaritia per defectum: eidem iustitiæ vindictivæ nimius rigor, & nimia bonitas. 3. Si unum peccatum opponatur uni virtuti, alterum verò pluribus, e. g. fornicatio simplex soli opponitur castitati, adulterium etiam iustitiæ. 4. Si unum sit simplex complacentia, alterum desiderium. 5. Si unum sit contra præceptum affirmativum, alterum contra negativum, licet ejusdem virtutis, e. g. ex eadem virtute religionis præcipitur auditio sacri, præcepto affirmativo, & omissio laboris servilis, præcepto negativo. 6. Si peccata sint diversi nominis, plerumque videntur esse diversæ speciei, e. g. detractio, & contumelia, furtum, & rapina; quia ipsa diversitas nominis, indicat diversas rationes formales prohibendi. dixi: *plerumque*; nam potest utique contingere, ut voces sint omnino synonymæ.

157. Item 7. Si peccata sint contra bona diversi ordinis, unum contra bonum spirituale, & supernaturale, alterum contra bonum naturale: aut, si unum sit contra bona fortunæ, ut furtum, alterum contra bonum corporis, ut occisio, mutilatio: vel unum contra bonum famæ, aliud contra bonum honoris. 8. Aliquando etiam diversitas status læsi infert diversitatem specificam, ut percussio clerici differt specie à percussione laici. 9. Si peccata sint contra diversa præcepta decalogi (excipe nonum, & decimum,

cimum, ex quibus prius continetur implicite sub sexto, alterum vero sub septimo) differunt specie: non autem vicissim, si sint contra unum, & idem præceptum, non differunt specie; quia, ut dictum, eidem præcepto plures species peccatorum possunt adversari, & quidem plures tam per excessum, quam per defectum, ut patet consideranti primum statim præceptum Decalogi. 10. Si unum peccatum sit veniale, alterum mortale, differunt etiam specie; si non quoad objectum materiale, sive objectum conversionis, saltem quoad formalem malitiam, sive objectum aversionis. Ista autem omnia indicant, dari diversas rationes formales, diversas inhonestates, diversas displicentias DEI, circa ea peccata, ratione quarum prohibentur. Hæc signa sunt magis patentia: dantur tamen adhuc alia plura signa differentia specificæ peccatorum, quæ asserre nimis longum foret.

158. Tandem utique negari non potest, quod sæpe hæc differentia specifica rationum formalium, desumenda sit ex sensu communi hominum, quando scilicet cuivis prima fronte apparet magna diversitas, non tantum quoad intensionem, vel maiorem quantitatem, sed quoad ipsam formalem inhonestatem objectorum: vel certe quod desumenda sit ex communi sensu Doctorum; quando enim isti communiter dicunt, aliqua peccata specie differre, utique in rebus moralibus (quæ sæpe ex rationibus, maxime physicis, decidi non possunt) merentur assensum; unde, licet non sit admittenda, tanquam definitio differentia specificæ peccatorum *notabilis differentia iudicio prudentium* (de qua re diximus num. 152.) tamen admitti potest, & debet, tanquam indicium aliquod, maxime, quando ex ratione, vel aliis indiciis, in neutram partem aliquid potest concludi.

159. Porro, ut ista diversitas rationum formalium, præcipiendi, aut prohibendi, adhuc melius intelligatur, sciendum, istam multiplicem esse. Si DEUS præcipit actus Theologicos, fidei, spei, aut charitatis supernaturalis, ratio præcipiendi est aliqua perfectio Divina, scilicet veracitas, omnipotentia, fidelitas, bonitas, propter quas nos vult credere, in quas sperare, quas amare &c. Et hæc perfectiones sunt quoque ratio, quare DEUS prohibeat actus oppositos, hæresis, desperationis, odii &c. imò propter eas etiam DEUS prohibet omissionem actuum illorum, pro tempore, quo ipsi præcipiuntur; illæ enim perfectiones, ratione suæ dignitatis, exigunt positionem actuum bonorum illorum, tanquam se decentium, & quibus colantur: econtrā etiam exigunt exclusionem actuum oppositorum, tanquam dignitati suæ contrariorum: finis autem immediatus &c. intrinsecus talium præceptorum sunt iidem boni actus, vel fuga, aut omissio actuum malorum iis oppositorum.

160. Quodsi præcipiantur actus virtutum moralium, tunc ratio sub qua præcipiendi, potest esse prædicatum Divinum; quanquam enim, prædicatum Divinum non possit esse objectum formale quod actus virtutis moralis (qua de re agendum tract. de virtut. theolog.) potest tamen esse objectum formale quo, seu ratio sub qua, si scilicet actus exigatur ab aliquo prædicato Divino: e. g. actus religionis à dignitate, & ex-

cellentia DEI. Dixi: potest esse; non enim debet; si enim actus non tam in bonum DEI, quam alterius tendat, e. g. actus misericordiae, vel similis, tunc ratio sub qua præcipiendi, est decentia, & convenientia, relucens in objectis, & in actionibus circa talia objecta: cuius decentia intuitu DEUS certas actiones præcipit, alias vero oppositas prohibet. Cum autem hæc decentia, vel indecentia, in quibusdam sit magna, in aliis parva, præceptum, pro tali diversitate, gravius vel levius obligat.

161. Rursus, cum aliqua sint intrinsecè mala eorum indecentia exigit necessariò prohiberi: quæ autem intrinsecè necessariò bona sunt, eorum decentia prohiberi non potest: sed necessariò exigit suaderi, vel præcipi. Ea vero objecta, quæ ex se indifferentia sunt, nec præcipi, nec prohiberi exigunt: quia tamen quadam ad finem honestum conducunt, quadam ab aliquo fine honesto abducunt, quem legislator intendit, hinc sub ratione talis decentia, vel indecentia, extrinsecus advenientis, possunt præcipi, vel prohiberi: idque sæpius fit, per jus positivum, sive Divinum, sive humanum.

Harum autem rationum formalium specifica diversitas, colligitur quandoque ex eo, quod ipsa objecta materialia, vel ipsæ actiones, personæ, aliæque circumstantiæ, moraliter diversæ sint: quandoque etiam ex peculiari alterius actionis difficultate, quæ communiter sentitur in prosecutione decentia, vel fuga indecentia, ut propterea detur specialis laudabilitas, vel vituperabilitas in tali prosecutione, vel fuga. Hæc tamen diversitas moralis debet quoque notabilis esse, & moraliter considerabilis; non enim quævis diversitas minima earum rationum facit diversitatem specificam peccatorum in sensu Theologico, ne nimium multiplicentur species, & opus illas in confessione explicandi. Neque etiam sufficit diversitas tantum in intensione, aut quantitate: sic e. g. actus iræ intensus à remisso, vel furum 100. florenorum à furto 10. florenorum, juxta communissimam non differunt specie. Tandem ista diversitas moralis debet vel per seipsam statim patere, vel ex alia ratione, aut sensu communi, vel omnium, vel Doctorum, inferri.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

162. **O**B. 1. S. Thomas. 1. 2. q. 72. a. 7. in corp. docet, peccata cordis, oris, & operis esse ejusdem speciei: sed hæc sunt prohibita sub diversis rationibus formalibus; nam est alia inhonestas, ob quam prohibetur peccatum iræ tantum internæ: & alia, ob quam prohibetur peccatum iræ, in verba prorumpentis: ergo. Confirm. 1. Idem S. Doctor. q. 2. de malo. a. 6. in corp. de peccatis, ait: *Nec est dicendum, quod differant specie secundum differentiam præceptorum: sed magis è converso præcepta distinguuntur secundum differentiam virtutum, & vitiorum*; ergo. Confirm. 2. Iterum S. Doctor 1. 2. q. 72. a. 1. in corp. ait, speciem actus potius desumi ab eo, quod ipsi per se inest, quam ab eo, quod ei inest per accidens:

dens: addit autem, inordinationem actûs, (quæ est idem cum recessu à lege) tantum per accidens inesse actui: ergo actus non desumit speciem ab hac inordinatione, sed ab objecto, ut Angelicus ibi concludit.

Resp. S. Doctor loc. citato ad 3. ita scribit: *Dicendum, quod peccatum cordis, & oris, non distinguuntur à peccato operis, quando simul cum eo coniunguntur: sed prout quodlibet horum per se invenitur.* Quare tantum vult dicere, quod, si opus sit consummationem, e.g. fornicatio, & tunc ipsum, & prævia cogitatio, atque etiam verba turpia, in ordine ad id opus prolata, quæ sine morali interruptione cum opere dantur, sint moraliter unum peccatum: non verò vult dicere, quod ista tunc non constituent peccata specie, saltem incompletâ diversâ: sicut nempe corpus, & anima sunt substantiæ specie diversæ, sed incompletæ, quamvis constituent eundem hominem. Item non negat S. Doctor, quod, quando peccata cordis, oris, & operis, sunt ab invicem separata, & in iis sistitur, sint peccata suo modo completa, & specie distincta. In forma. neg. mai. tantum enim docet Angelicus, quod in casu conjunctionis moralis, seu quando nulla interruptione morali ab invicem separantur, sint moraliter unum numero peccatum, de quo plura infra à n. 182. ubi de distinctione numerica peccatorum.

163. Ad 1. confirm. neg. conf. Non dicimus, differentiam peccatorum esse differentiam præceptorum: sed dicimus, differentiam peccatorum stare in oppositione cum præceptis, quæ, licet quiddam sumpta, involvat ipsa præcepta, non tamen ea involvit denominativè sumpta. Nec est contrarius S. Doctor, qui, si ritè perpendatur, videtur tantum velle, quod prima radicalis, seu fundamentalis differentia in iis, quæ prohibita sunt; quia mala, non desumatur à præcepto, sed præsupponatur ad istud (quod non negamus) nam statim addit Angelicus: *Si ergo aliqua essent peccata, solum quia prohibita, in his rationabile esset, ut secundum differentiam præceptorum, specie peccata differrent:* ergo admittit, aliquando posse refundi differentiam specificam peccatorum, in diversitatem præceptorum; quando scilicet malitia refunditur in actum ab oppositione cum præcepto, & præceptum non est tantum numero diversum, sed habet diversam rationem prohibendi: quæ semper adest in præceptis positivis prohibentibus actiones, quæ censentur esse specie diversæ; nam semper istæ habebunt diversas rationes formales prohibendi.

At verò in peccatis, quæ prohibita sunt; quia mala, jam quidem, antecedenter ad præceptum, datur malitia fundamentalis: attamen nondum datur formalis, ut probatum tract. de act. hum. à n. 179. & hinc rationes speciales, antecedentes præceptum, & trahentes post se necessariò prohibitionem, sunt quidem differentia aliqua, in genere mali fundamentalis, quam S. Thomas ibi adstruit, & ratione cuius dicit præcepta inter se differre: at, sicut nondum sunt formales malitiæ, ita neque sunt formales differentia actuum, seu peccatorum, ut formaliter malorum: sed hæ differentia formaliter stant in oppositione cum legibus, ex

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

diversa formaliter ratione obligantibus.

164. Ad 2. confirm. S. Thomas per inordinationem, ut bene observat Tannerus. tom. 2. disp. 4. q. 2. dub. 1. n. 12. intelligit privationem, quæ consequitur actum, de qua dictum n. 24. Idem videntur sentire Cajeranus, Zumel, Medina, & alii recentiores Thomistæ (apud eundem Tannerum cit. dub. n. 15.) qui ex hoc textu S. Thomæ intulerunt nostram sententiam, asserentem, quod malitia formalis peccati in positivo consistat. Et certè S. Doctor ibi ad 2. sic scribit: *Dicendum, quod peccatum non est pura privatio, sed est actus debito ordine privatus:* unde non tantum statuit peccatum in positivo, sed per inordinationem intelligit privationem debiti ordinis. Idem S. Thomas docet eodem art. ex professo, actus peccaminosos differre ex obiectis, utique non tantum materialibus, sed formalibus, ut probavimus n. 153. igitur, ut probatum n. 154. coincidit cum nostra sententia in forma. neg. conseq. vel potiùs ejus suppositum, scilicet, quod inordinatio privativa, quam S. Doctor ibi intelligit, & quæ actui non per se, sed tantum per accidens inest, sit illa positiva difformitas actûs cum lege; in qua nos statuimus differentiam specificam peccatorum.

165. Ob. 2. Sæpe sub eadem ratione prohibentur peccata specie diversa: ergo ad differentiam specificam peccatorum non requiritur diversitas in ratione formali præcipiendi. antec. prob. sub eodem motivo bonitatis Divinæ, aut charitatis DEI, prohibentur odium DEI, & odium proximi: sub eodem motivo iustitiæ prohibetur furtum, & detractio, &c. ergo. Confirmatur 1. Peccatum mortale, & veniale, differunt toto genere: sed prohibentur sæpe ex eodem motivo. e.g. furtum parvum, & magnum, ex eadem formali ratione iustitiæ: ergo. Confirm. 2. Diversa sunt peccata, non audire sacrum die festo, & non recitare Breviarium: comedere carnes die quadragesimali, & se inebriare: & tamen hæc omnia prohibentur sub eadem ratione infima religionis, vel temperantiæ: ergo.

Resp. dist. antec. Prohibentur peccata specie diversa sub eadem ratione, seu sub eodem motivo in genere. conc. antec. sub eodem in specie morali ultima. neg. antec. & conseq. ad prob. conc. antec. neg. conseq. quia ista motiva sunt nimis generica, & continent sub se multas rationes formales, specie non tantum physica, sed etiam morali, & quidem notabiliter diversas, ut patet cuilibet vel obiter consideranti. Certè contra bonitatem DEI sunt omnia peccata: & contra iustitiam sunt plurimæ species peccatorum, suntque rationes valde diversæ aliquid contra iustitiam prohibendi; nam sunt valde diversæ indecentiæ illarum diversissimarum actionum, quæ fundant valde dissimiles, seu rationum valde diversarum displicentias in DEO, & consequenter præbent fundamenta, seu rationes prohibendi diversas.

166. Ad 1. confirm. neg. min. nam peccatum mortale prohibetur, tanquam avertens à DEO, & destruens amicitiam ejusdem, atque præferens, interpretativè saltem, creaturam voluntati Divinæ, ac DEUM simpliciter offendens: hæc ratio non est ratio prohibendi peccatum

F

ve-

veniale, quod nec est simpliciter peccatum, nec est simpliciter contra legem, nec est simpliciter offensa DEI, ut dictum, *n. 8. § 111.* Ad 2. confirm. nego 2. p. ant. istæ enim virtutes, sicut complectuntur actus specie diversos, ita etiam respiciunt peccata specie diversa: estque notabiliter alia inhonestas unius ex talibus peccatis, quam alterius; unde non est tantum diversitas objecti materialis, sed etiam objecti formalis, seu inhonestatis. Non tamen nego, sæpe attendendum esse ad communem sensum, & ex eo desumendum, an inter peccata, quæ eidem virtuti opponuntur, detur, vel non detur talis notabilis diversitas: & sanè sensus communis censet, peccata supra assignata esse diversæ speciei; omnes enim censent, aliud esse, & valde diversum, se inebriare, & aliud, die jejunii comedere carnes, quamvis utrumque sit contra temperantiam.

167. Ob. 3. Sæpe præcipitur, vel prohibetur aliquid ex duplici, valde notabiliter diverso motivo, & tamen illud omittendo, vel faciendo, tantum committitur peccatum unius speciei: ergo nostra sententia non subsistit, prob. antec. Ecclesia in vigiliis Sanctorum præcipit jejunium ex motivo cultus eorum, in aliis diebus, e. g. quadragesimæ, illud præcipit ex motivo abstinentiæ: rursus in festis Domini præcipit abstinentiam à labore servili, & auditionem sacri, ex motivo latræ: in festis sanctorum eadem præcipit ex motivo dulciæ: & tamen, incidente festo S. Mathiæ in primam Dominicam Quadragesimæ, si quis præcedente Sabbatho non jejunaret, juxta communem tantum unum peccatum committeret: & qui tunc ipso die S. Mathiæ laboraret, etiam tantum unum specie peccatum committeret: idem est, si eo die non audiret sacrum.

Resp. neg. ant. ad prob. neg. ant. nam etiam in pervigiis Sanctorum præcipitur jejunium, directè, & immediatè, ex motivo abstinentiæ, & indirectè tantum ex motivo religionis. Pariter motivum, sub quo prohibetur labor servilis, & præcipitur auditio sacri, est cultus DEI, in cujus honorem præcipue etiam ipsa festa instituantur. Aliud esset, si quis vovisset jejunium, vel auditionem sacri illis diebus; tunc enim esset obligatio diversæ rationis, & duplex species peccati, exponenda in confessione. Et idem esset, si quis e. g. Religiosus transgrederetur jejunium, ad quod voto, & præcepto Ecclesiæ, teneretur; peccaret enim contra abstinentiam, quæ est ratio formalis obligandi respectu præcepti, & contra religionem, quæ est ratio obligandi respectu voti.

168. Ob. 4. Quædam peccata differunt specie, non ob diversam rationem motivam, sed tantum ob diversum modum tendendi: ergo, ant. prob. sic se habent prodigalitas, & avaritia, sic delectatio morosa & desiderium &c. ergo. Resp. neg. ant. quia hic ipse valde notabiliter diversus modus tendendi fundat diversas displicentias in DEO, & diversas rationes formales suppeditat eas actiones prohibendi.

Dices. Ergo etiam diversitas inter actum valde intensum, & valde remissum, præbet diversas rationes formales prohibendi. Resp. neg. illatum; nam, quamvis actus intensior, si indivisibilis sit, specie differat à remisso in con-

sideratione physica, non differt in consideratione Theologica; sicut enim voluntas furandi decem aureos differt specie physica à voluntate tantum furandi unum: non tamen differt specie Theologica, sed tantum habet majorem gravitatem intra eandem speciem: ita pariter etiam actus intensior habet tantum majorem gravitatem intra eandem speciem; nec est motivum prohibendi specie diversum; sed tantum est majus in eadem specie Theologica. Unde quamvis possit in ratione gravitatis peccati magis differre desiderium valde remissum, & valde breve à desiderio valde intenso, ac diuturno, quam differat desiderium valde remissum à delectatione morosa; non tamen possunt illa duo desideria magis inter se differre specie Theologica; hæc enim ex communi non desumitur ab intentione.

169. Ob. 5. Potest dici, quod diversitas legislatorum afferat differentiam specificam in transgressionibus legum, five peccatis: ergo non subsistunt dicta *num. 149.* prob. antec. lex quælibet dicit ordinem essentialem ad suum legislatorem: ergo, ubi hic specie differt ab altero, etiam differt lex, & consequenter transgressio. Confirm. 1. Diversi legislatores habent diversos fines: ergo obligant sub diversis motivis, prob. ant. lex naturalis habet pro fine felicitatem naturalem: lex Divina, & Ecclesiastica supernaturalem: lex civilis autem politicam: ergo. Confirm. 2. Lex humana, & Divina sunt leges specie diversæ: ergo etiam specie diversæ sunt earum transgressionibus. Resp. neg. antec. ad prob. om. ant. distin. conseq. differt lex, & transgressio in consideratione physica, conc. conf. in consideratione Theologica. neg. conf. supposito, quod non differant leges ratione diversi motivi formalis.

Ad 1. confirm. dist. ant. diversi legislatores habent diversos fines mediatos, conc. antec. immediatos, & quidem semper. neg. ant. & conseq. vide dicta *num. 149.* ad prob. dist. ant. & felicitates illæ sunt tantum fines mediatæ, conc. ant. sunt fines immediati, neg. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Si tamen aliquando finis immediatus est diversus, e. g. si lex naturalis tantum obligat ad actum naturalem, supernaturalis verò ad supernaturalem, erunt etiam diversæ rationes præcipiendi, Obiter notò, per legem naturalem non solum intelligi eam, quæ ad finem naturalem tendit, sed eam quoque, quæ applicatur, seu quasi promulgatur per lumen naturalis rationis, quæ sæpissime (supposita elevatione nostra ad finem supernum) etiam ad hunc prosequendum tendit, & obligat.

170. Ad 2. confir. dist. ant. Lex humana & Divina, sunt leges specie diversæ in consideratione physica. conc. antec. in consideratione Theologica. neg. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Nec dicas, specie Theologica inter se differre obedientiam debitam DEO, & obedientiam debitam homini, adeoque etiam transgressionem præcepti Divini, & transgressionem præcepti humani; nam hoc negat communior Theologorum, ut videre est apud Oviedo in 1. 2. tr. 6. contrav. 5. punct. 4. num. 90. Nec est paritas inter fidem DEO, & fidem homini ex una: & obedientiam DEO, & homini exhibitam, ex altera parte; fides enim Divina præ-

præcipitur ex motivo veracitatis Divinæ, quæ non est ratio credendi homini fide humana; nam ratio credendi homini est tantum auctoritas humana: neque applicatur homini moraliter veracitas Divina, nisi is loquatur verbum DEI, quod non semper fit: quando autem id fit (sicut quando sacri scriptores scripserunt sacra biblia) tunc debet credi fide Divina, quod dicunt, aut scribunt.

At verò ratio obediendi DEO, & ratio obediendi homini, est eadem voluntas Divina obligans, vel eadem potestas obligandi, quæ moraliter applicatur homini, tanquam Vicario DEI; hinc S. Bernardus, ut eum citat S. P. Ignatius ep. de obedient. n. 16. ait: *Sive DEUS, sive homo Vicarius DEI, mandatum quodcumque tradiderit, pari profectò obsequendum est cura, pari reverentia deferendum, ubi tamen DEO contraria non præcipit homo.* Et hoc rectè additum; si enim contraria præciperet homo, non præciperet ut Vicarius DEI. S. Thomas 2. 2. q. 104. a. 2. ad 4. etiam docet, obedientiam non respicere personam præcipientis, sed tantum rationem præcepti, & superioritatis in communi: ergo non videtur facere discrimen inter obedientiam erga DEUM, & erga hominem. Quando autem huic communi sententiæ objicitur, justitiam erga DEUM, & cultum DEI, differre à justitia erga homines, & cultu hominum, sicut mentiri DEO differt ab eo, quod est mentiri homini; quia illud est ex se mortale, hoc veniale. Respondetur, disparitatem esse hanc ipsam, quod in ordine ad hos actus denur diversæ rationes formales præcipiendi, vel prohibendi.

171. Alii verò cum Oviedo in 1. 2. tr. 6. contr. 5. punct. 4. n. 92. admittunt, obedientiam erga DEUM differre specie ab obedientia erga hominem: sed idem Oviedo cum pluribus tract. 6. contr. 2. punct. 3. n. 18. & seq. usque ad 32. rectè docet, non omne peccatum imbibere in se speciem inobedientiæ; quia DEUS non omnia prohibet, vel præcipit ex motivo obedientiæ, sed tantum ex motivo illius virtutis, ad quam actus per se spectat, vel cui contrarius est: e. g. odium DEI vetat ex motivo charitatis, ex quo motivo quoque præcipit actum amoris. Inobedientia autem materialis, quæ cuilibet peccato inest, non est ratio specifica peccati; quia est aliud prædicatum transcendens omnia peccata. Consentit S. Thomas loc. cit. n. præced. ad 1. ubi ait, inobedientiam, prout est peccatum speciale, non committi, nisi quis actualiter contemnat præceptum: hoc est, nisi velit præceptum transgredi, non quomodocunque, sed ideo; quia non vult se subicere præcepto: qui actus utique prohibitus est specialiter ex motivo obedientiæ; & qui, si fieret contra præceptum Divinum, esset juxta hos auctores diversæ speciei, ab eo actu, qui fieret contra præceptum humanum.

172. Ex quibus hoc saltem inferitur, quod non habeatur differentia specifica peccatorum ex diversitate legislatorum, nisi simul habeantur rationes formales diversæ obligandi: quantum juxta aliquos hæc ipsa diversitas possit fundari in magna diversitate inter legislatorum Divinum, & humanum, ut sentit Oviedo in 1. 2. tract. 6. contr. 5. punct. 4. n. 92. qui tamen præcedente n. 89. tradit, diversitatem legislatorum creatorum esse levem, nec facere aliam speci-

em peccati; quia omnes æqualiter obligant in conscientia: & sicut ex eadem virtute eos reveremur, ita etiam, ait hic auctor, ex eadem virtute iis obedimus. Dices. Si diversitas legislatorum non infert differentiam specificam transgressionum, ad quid ergo sæpe per plures leges à diversis legislatoribus idem præcipitur, vel prohibetur? Resp. Sicut potest idem prudenter à pluribus fide dignis dici, ad faciendam majorem fidem, ita potest idem à pluribus præcipi, ad faciendam majorem obligationem, & ejusdem obligationis intimationem.

173. Ob. 6. Peccata contra jus naturæ differunt specie à peccatis contra jus positivum: ergo potest à diversitate jurium desumi differentia specifica peccatorum, contra dicta n. 149. ant. probatur. Cædes patris, vel matris, item incestus cum consanguinea in primo gradu lineæ rectæ (in quo copula est incestuosa ex jure naturali) differunt specie à cæde aliorum consanguineorum, vel etiam ab incestu commisso cum aliis consanguineis, e. g. in tertio, vel quarto gradu; in quibus gradibus copula est incestuosa ex jure tantum positivo: ergo. Resp. 1. certum esse, quod plura peccata specie diversa sint contra jus naturale, & plura etiam contra jus positivum tantum: quomodo ergo ista inter se specie different?

Resp. 2. dist. ant. differunt illa peccata præcisè propter diversitatem istorum jurium. neg. ant. propter diversam inhonestatem, seu formalem rationem prohibendi. conc. antec. & neg. conseq. ad prob. om. antec. quia aliqua in eo sunt dubia. Cædes patris utique differt à cæde aliorum consanguineorum, in tertio & quarto gradu; quia parricidium habet speciem impietatis, quam non habet cædes aliorum remotorum consanguineorum. Sanè docet Oviedo in 1. 2. tract. 6. contr. 5. n. 44. punct. 3. in iis tantum eadem, vel percussione, aut injuriam, habere malitiam impietatis, quando ita conjunctæ sunt personæ, ut jure naturæ prohibitum sit inter eos matrimonium: non item in aliis; quia nulla lex naturalis, aut positiva, ob malitiam impietatis eam eadem prohibet: addit tamen, hanc rem necdum ab auctoribus sufficienter agitam esse.

174. Quod attinet ad incestus, S. Thomas 2. 2. q. 154. a. 9. videtur admittere, omnes, excepto saltem, qui committitur in primo gradu lineæ rectæ, esse ejusdem rationis, sive sint incestus ob consanguinitatem, sive ob affinitatem. Alii putant, si sint æquales gradus affinitatis, & consanguinitatis, etiam incestus esse æquales: incestus verò in diversis gradibus remotionibus, & præsertim tantum jure positivo ad malitiam incestus determinatis, dicunt, differre specie ab iis, qui sunt in gradibus jure naturæ prohibitis. vide Oviedo in 1. 2. tract. 6. contr. 5. punct. 3. n. 73. Quidquid de hoc sit, si isti incestus inter se differunt, non differunt præcisè ex diversitate juris, aut legis, sed rationum formalium prohibendi. Ubi addo ex eodem Oviedo loc. cit. n. 40. & 41. non omnia peccata contra parentes contrahere malitiam impietatis, sed tantum illa, quæ ex eo motivo prohibita sunt. Sic furtum filii, ex bonis paternis, non contrahit hanc malitiam; quia non est prohibitum ex motivo pietatis.

tatis; nec est contra id, quod patri ut patri debetur, sed contra id, quod debetur ipsi, ut aliis hominibus. Excipe, nisi ratione talis furti pater in gravem miseriam devolveretur, quam debet filius ex pietate cavere in patre: sicut debet miseriam contractam avertere. Est autem contra reverentiam patri debitam, non tantum, ei verbera, sed etiam convicia ingerere, aut ei famam detrahere; si enim debet filius patrem honorare, non debet conviciis inhonorare, nec debet facere id, ex quo pater reddatur vilis, quod fit detrahendo.

ARTICULUS III.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

175. **O**B. 7. Lex naturalis constituit actionem præceptam, vel prohibitam, in materia necessaria virtutis, ad quam pertinet: lex positiva autem tantum constituit actionem, in materia necessaria obedientiæ: ergo peccata ista differunt specie, ratione istarum legum. Hoc argumentum probat nimium, scilicet violationem jejunii, & omissionem sacri, & celebrationem nuptiarum tempore prohibito, & quidquid tandem sola lege positiva prohibitum est, esse ejusdem speciei; quia tantum essent peccata inobediendiæ: quod est omnino falsum, & contra omnes auctores. In forma neg. 2. p. antec. Ut enim habent Vasquez in 1. 2. disput. 98. c. 2. Oviedo in 1. 2. tract. 6. contr. 5. punct. 2. Imò Doctores saltem plerique, etiam lex positiva constituit actionem in materia virtutis, ad quam pertinet, nisi aliunde colligatur, superiorem præcisè intendere actum obedientiæ. Ut intelligatur hæc obiectio, sciendum, constituere aliquid in materia necessaria virtutis, esse, facere, ut, si illud casu, quo præceptum est, non fiat, vel casu, quo prohibitum est, fiat, peccetur contra illam virtutem. Sic, dum præceptum Ecclesiasticum constituit abstinentiam à carne die Veneris, in materia necessaria temperantiæ, facit, ut, si quis ea die carnes comedat, peccet contra temperantiæ: & quamvis valde moderatè comedat, tamen est intemperans: non autem est formaliter inobediens, nisi expressè nolit se subicere præcepto, aut superiori obliganti: vel nisi aliunde colligatur, superiorem exigere hinc & nunc actum obedientiæ, sicut exigebant aliquando antiqui monachi, e. g. quando jubebant suos conficere crates, & factas iterum resolvere, vel comburere, vel quando jubebant aridum lignum rigare.

176. Dices 1. Cur abstinere à labore die festo præcipiatur ex motivo religionis, seu reverentiæ erga DEUM: & non jejunium in vigilia præcedente e. g. Nativitatem Domini? cur ingressus in domum periculofam, si prohibeatur, erit peccatum contra castitatem; & non erit contra castitatem, si cui, ex fine melius vincendi tentationes carnis, imponatur jejunium, casu quo hoc non observetur? Resp. hæc de re sat fusè disputat Oviedo in 1. 2. contr. 5. punct. 2. ubi imprimis distinguit inter actus indifferentes, & actus intrinsecè determinatos ad aliquam virtu-

tem. Prioris classis e. g. sunt abstinere à labore, & ingredi domum periculofam, quæ ex se sunt indifferentia, & possunt esse mala, vel bona: secundæ classis sunt jejunium, auditio sacri &c.

Actiones secundæ classis, si non aliunde aliud colligatur, præcipiuntur ex virtute, ad quam per se spectant, ut est sensus communis Doctorum: & ratio etiam est ex Oviedo loc. cit. num. 18. quia hoc est magis connaturale, & quasi debitum rei præceptæ; unde in dubio præsumendum est, actiones præcipi tantum ex virtute, ad quam per se spectant; quia præsumitur, quod magis connaturale est, aut quod frequentius fieri solet: frequentius autem præcipi solent actiones ex ea virtute, ad quam spectant.

Actiones autem primæ classis, cum per se, & intrinsecè, ad nullam virtutem spectent, sed tantum habeant aliquam extrinsecam conducentiam, vel assumptibilitatem, quatenus apud sunt ad hanc, vel illam virtutem, vel ejus actum significandum, determinantur per præceptum ad eam virtutem, ex cujus motivo præcipiuntur, & in ordine ad quam assumuntur; unde, cum Ecclesia assumpserit abstinentiam à labore servili, ad exhibendam aliquam reverentiam DEO, & ex hoc fine eam præceperit, determinavit eandem ad hanc virtutem religionis, & sic per præceptum suum constituit actum religionis: oppositum verò laborem constituit actum contra religionem. Sic etiam in antiqua lege sacrificia animalium erant actus religionis: in nova essent actus superstitiosi, & graviter peccaminosi; quia scilicet nunc non amplius ea sacrificia sunt à DEO determinata ad hoc, ut sint actus religionis. Sic apud nos est actus civilitatis deponere coram altero tegmen capitis, quod plerisque orientalibus est actus inurbane rusticitatis.

177. Dices 2. Etiam actus, intrinsecè determinati ad unam virtutem, habent extrinsecam conducentiam ad alias virtutes: & hinc actus unius virtutis potest imperari ab alia virtute. e. g. flagellatio ob castitatem, jejunium ob honorem Sancti, seu ob religionem. Respondetur cum Oviedo in 1. 2. tr. 6. contr. 5. punct. 2. n. 17. hoc non negari: neque etiam negari, quod Ecclesia præcipiendo, vel prohibendo talem actum ex motivo alterius virtutis, possit facere, ut actus habeat novam speciem bonitatis, vel malitiæ, derivatam ab ea virtute, cujus intuitu præcipitur: cur enim non possit uni bonitati, vel malitiæ superaddere aliam; si potest indifferenti actui aliquam addere? Imò sic videtur per præceptum suum addidisse novam malitiam quibusdam actionibus, e. g. furto rei in loco sacro, copulæ cum consanguinea in quarto gradu: quæ non prohibentur ab Ecclesia ex motivo justitiæ, vel castitatis; cum etiam furtum ex non sacro sit contra justitiam, nec tamen Ecclesia id ita specialiter prohibeat: igitur Ecclesia tale furtum ex sacro, vel talem copulam cum consanguinea in quarto gradu, prohibet ex alia ratione formali, seu ex motivo alterius virtutis, scilicet ex motivo reverentiæ debitæ locis sacris, aut ex motivo pietatis, vel reverentiæ debitæ consanguineis.

178. Hoc totum admittit Oviedo in 1. 2. tr. 6.

tr. 6. contr. 5. punct. 2. sed videtur negare, hac ratione omissionem talium actuum peccaminorum constitui in materia necessaria religionis: & consequenter negare, peccata ista esse contra religionem, quod non satis intelligitur. Si tantum vult dicere, actus illos semper esse contra virtutem iustitiae, nec ex ejus prohibitionem extrahi, verum dicit: si vult dicere, talem actum, duplici tali diverso precepto prohibitum, non esse contra duas virtutes, nec continere duplicem malitiam, nempe oppositionem tam cum iustitia, quam cum religione, falsum dicit.

179. Dices 3. Si etiam actus aliarum virtutum possunt praecipere ex motivo alterius virtutis, quare non dicamus, eos ita praecipere? Resp. rationem jam fuisse datam n. 176. quia scilicet non debet praesumi, quod actus jam ex se determinatus ad aliquam virtutem, imperetur etiam ex motivo formali alterius virtutis, nisi id vel ex verbis precepti (ex quibus e.g. constet, furtum ex facro esse sacrilegium, consequenter non tantum esse contra iustitiam) vel aliunde colligatur. Unde si alicui imperetur jejunium, ut facilius servet castitatem, preceptum hoc non obligat ex virtute castitatis (excipio iterum: nisi vel verba precepti, vel aliae circumstantiae, aliud probent) sed tantum obligat ex virtute temperantiae: castitas autem in hoc casu est tantum finis extrinsecus, & remotus, ex quo non est desumenda differentia preceptorum, ut recte docet Oviedo in 1. 2. tr. 6. contr. 5. p. 2. n. 18. & nos diximus n. 149. Ratio etiam ulterior est: quia actus temperantiae, formaliter ut habens honestatem temperantiae, valde utilis est ad castitatem obtinendam; hinc rationabiliter praecipitur, immediate quidem intuitu temperantiae, mediate autem, seu ex fine remoto, intuitu castitatis. Sic etiam, dum Ecclesia praecipit jejunium in honorem alicujus Sancti, immediate illud praecipit intuitu temperantiae, mediate autem intuitu Sancti colendi.

180. Dices 4. Votum est quasi privata lex, & tamen non constituit rem promissam in materia necessaria alterius virtutis, quam religionis; ergo neque aliae leges positivae. Confir. 1. Si regularis violat preceptum superioris, satisfacit, confitendo, se inobedientem fuisse, nec opus est addere, in qua materia: ergo signum est, quod votum tantum obliget ex religione. Confir. 2. Qui contra votum non comedendi carnes, tamen eas comedit, non est intemperans, nisi immoderate comedat, sed tantum irreligiosus: ergo nec est intemperans, qui eas comedit contra preceptum.

Resp. neg. 1. p. ant. quidquid sit de secunda. Votum non est proprie lex; vovens enim non est superior respectu sui, ut sibi ipsi legem, vel preceptum, proprie dictum, ferat; unde votum tantum assimilatur precepto in eo, quod etiam obliget: de cetero est promissio facta DEO de meliori bono, & per se obligat ex motivo fidelitatis, vel iustitiae DEO debitae. Posita autem ea promissione, lex naturalis sub motivo religionis obligat ad praestandum DEO, quod ratione promissionis spectat ad ejus cultum. Ad 1. confirm. neg. antec. si materia gravis sit, & non constet aliunde confessario: si autem materia levis est, tunc sicut peccata venialia non debemus con-

fiteri, ita nec infimas eorum species. Ad 2. confirm. om. antec. neg. conf. supposita enim veritate antecedentis, necessario debet esse diversa efficacia voti, & precepti; cum votum non possit jejunium promissum constituere in materia necessaria temperantiae: quod tamen potest preceptum, ut satis probatum. Videantur dicta n. 175. & seq. Caterum, sicut superior potest obligare, ita simpliciter potest obligare sub hac ratione formali immediate, & non sub alia.

181. Collige 1. Transgressio voti, saepius repetiti, non est peccatum diversae speciei a transgressione ejusdem voti, semel tantum editi: & par est ratio de juramento saepius praestito: item de transgressione precepti, sub eadem ratione formali saepius repetiti, & transgressione precepti, semel tantum impositi; quia licet peccatum hoc possit esse gravius, non tamen est alterius speciei; cum talia vota, juramenta, aut precepta, non sint alterius speciei: at vero transgressio rei, voto & juramento simul promissae, differt a transgressione rei, tantum voto promissae; diversa enim est obligatio voti, & juramenti.

Collige 2. Si religiosus violat e.g. jejunium, ad quod precepto, & voto tenetur, duplicis malitiae, speciei diversae, peccatum committit; quia votum sub ratione formali religionis, preceptum autem sub ratione formali temperantiae obligat, ut recte notat Palao part. 1. tr. 2. disp. 3. punct. 3. n. 12. 3. Si Sacerdos Beneficiatus non recitet Breviarium, peccat contra religionem, ratione Ordinum, & contra iustitiam, ratione Beneficii. 4. Si quis vovit obedientiam alteri, qui non habet jurisdictionem in ipsum, e.g. poenitens confessario; & transgreditur preceptum, vel quasi preceptum, talis confessarii, peccat contra religionem; quia preceptum tale non est verum preceptum, sed tantum conditio, qua posita obligat votum.

Collige 5. cum Oviedo in 1. 2. tr. 6. contr. 5. punct. 3. n. 25. Qui die jejunii comedit carnes, duplex peccatum specie distinctum committit; quia cum jejunium frangi possit etiam nimia refectio, vel nimio usu ciborum tantum esurialium, sunt duo diversa precepta, non comedendi carnes, & non adhibendi, nisi unam refectio. Et quanquam preceptum jejunii videatur involvere alterum non comedendi carnes, & etiam hanc comestionem prohibere, nil refert; sic enim preceptum castitatis etiam prohibet adulterium, quamvis hoc habeat adjunctam aliam malitiam contra iustitiam. Plura vide apud Oviedo loc. cit. a n. 22. per plures paragraphos, & apud alios, maxime morales Theologos.

QUESTIO V.

De Differentia Numerica Peccatorum.

ARTICULUS I.

Quenam peccata distinguantur numero.

182. Non quaerimus hoc loco de distinctione individuali, seu numerica in sensu physico; nam

clarum est, quemlibet actum voluntatis internum, quodlibet verbum, vel actionem externam, esse quid physicè individualiter distinctum ab alio, atque adeo in hoc sensu aliud numero peccatum: sic, qui e. g. per horæ quadrantem, continuò turpiter delectatur, plures actus voluntatis physicè distinctos elicit, adeoque plura peccata physicè distincta committit: & tamen est communis sententia, talem in genere moris unum tantum peccatum committere. Quare questio hæc instituitur in sensu morali, sive in ordine ad confessionem, in qua Christus voluit exponi moralem tantum distinctionem, ac numerum peccatorum, qui ab hominibus nosci, ac notari possit, ne confessio, ut criminantur hæretici, sit carnificina conscientie; hinc autem oritur difficultas in statuenda regula, quando plures actus moraliter faciant unum peccatum, ita ut sufficiat eos in confessione, tanquam unum peccatum exponere: quando verò faciant moraliter plura peccata, & ut talia debeant exponi.

Supponitur autem hæc sententia (de qua agendum in tract. de penitentia) quod non sit obligatio confitendi circumstantias merè aggravantes; nam, si sit obligatio hæc confitendi, hæc questio erit præcisè speculativa, & nihil faciet ad praxim; etsi enim plura e. g. desideria mala successiva, tantum essent unum peccatum, tamen essent peccatum gravius, quam desiderium tantum momentaneum, quamvis deliberatum; adeoque deberet tamen explicari in confessione numerus, vel saltem tempus, quo durasset ea delectatio: qua ratione numerus, quantum posset, etiam explicaretur. Pariter supponitur, quod physica distinctio actuum sit purè individualis; si enim sit simul specifica, clarum est, debere eam exponi. Sic si aliqua desideria sint circa personas solutas, alia circa ligatas, vel facras, etsi sint continua, utique debent in confessione exponi per modum plurium, specie differentium: quod idem dicendum, si quis uno actu desideret alia, objecta specie diversa.

183. Jam questio hæc in duplici casu locum habet. 1. Si sint plures actus similes, successivi, & physicè distincti, e. g. delectationes turpes. 2. Si sit unus actus, sed tendens in plura objecta, similia quidem, sed talia, quorum quodlibet, si esset solum intentum, jam constitueret peccatum mortale. e. g. si quis uno actu desideret turpiter decem personas similes, vel desideret una explosione tormenti occidere injustè decem homines, aut eos omnino occidere: & in his casibus queritur, an quis debeat exprimere numerum clarè, quantum potest: an verò sufficiat, numerum exprimere in confuso. e. g. an debeat dicere: *Concupivi decem fœminas*: vel an sufficiat dicere: *Concupivi fœminas*: an debeat dicere: *Volui occidere, vel occidi decem homines*; an sufficiat dicere in confuso, *homines*.

Discrimen autem hæc faciunt auctores inter actus peccaminosos. Alii sunt interni, alii externi; quorum explicatio aliàs est nota. Alii actus dicuntur consummati, seu perfecti & absoluti, ita, ut ad alium actum, vel opus complendum non ordinentur, sive dein consummentur interiùs in corde, ut hæresis, odium DEI, & proximi, invidia &c.: sive exterius, & hoc iterum duplici-

ter, scilicet ore, ut blasphemia, perjurium, delectatio; & opere, ut homicidium, furtum, fornicatio &c. Alii dicuntur actus non consummati, qui scilicet vel ex se, vel ex communi modo operandi, tanquam media, dispositiones, & circumstantiæ, partes, vel complementa, ordinantur ad alium actum, vel opus complendum: & tales e. g. respectu homicidii, sunt desiderium cædis, præparatio armorum, captatio occasionis, conflictus, vulneratio, transfixio, gaudium inde resultans &c. vel respectu fornicationis, delectatio, desiderium, aspectus, sermones, oscula, tactus, quæ ad turpe opus disponunt, vel id committantur, item consequens gaudium, & alia signa amoris, tanquam appendices, vel complementa obscœnissimæ voluptatis.

184. Ulteriùs alii actus tendunt in plura objecta totalia, opere consummata: alii in unum, vel plura partialia. Prioris generis sunt desiderium plurium copularum fornicariorum, aut desiderium plurium cædium. Posterioris generis sunt desiderium plurium tactuum, ad eandem copulam præviorum: aut desiderium plurium dispositionum, ad homicidium prærequisitarum. Rursus alii actus sunt continui, alii interrupti. Interruptio autem fit tripliciter. 1. per seriam prioris voluntatis retractationem, qua quis serò statuit, non amplius velle, quod voluit priùs. 2. per liberam cessationem, sed tamen sine retractatione prioris voluntatis, e. g. si quis desistat à prosecutione prioris actionis, & aliud agere incipiat. 3. per necessariam cessationem, ratione distractionis, ebrietatis, somni, vel alterius similis causæ, quæ mentem, aut voluntatem, vel sopit, vel avertit.

185. Dico jam. 1. Actus interni, etiam similes, in quibus sistitur, sunt plures moraliter, & ut plures explicandi sunt in confessione, si interrupti fuerint per contrariam voluntatem, e. g. quando quis aliquot morosas delectationes admittit, postea, poenitentia ductus, statuit omnes excutere; sed paulò post iterum tentationi succumbit. ita communis, & probatur, actus illi, utpote physicè distincti, jam sunt physicè diversi, & plures: sed neque per contrariam illam voluntatem evadunt in genere morali unum; cum contraria voluntas eos non conjungat, sed moraliter disjungat: ergo nec habent conjunctionem, seu unitatem physicam, nec moralem, quam deberent desumere ab una moraliter voluntate, quæ utique non datur, quando dantur voluntates contrariæ: ergo illi actus sunt moraliter plures, adeoque ut plures debent explicari; nam juxta Tridentinum, sess. 14. c. 5. & can. 7. debet explicari numerus gravium peccatorum, quæ saltem moraliter numericè distincta sunt.

Confirm. à pari Siquis, postquam incepit meditari, dein per contrariam voluntatem statuit non meditari, planè eam interruptit: & si iterum se corrigat, ac statuat ulterius meditari, novam meditationem incipit: ergo etiam, si quis, postquam coepit e. g. turpiter delectari, dein per contrariam voluntatem statuit, non amplius delectari: attamen denuò mutata voluntate incipit obscœnis oblectari, planè novam, & distinctam delectationem admittit. Nec dicas, esse

eandem meditationem, quamdiu quis eodem loco flectit; nam non est eadem, nisi in sensu latissimo: certe potest diu flectere, & interim vocaliter orare, vel indifferentia, aut mala cogitare: quis autem dicat, talem propriè loquendo pergere moraliter in meditatione, ita, ut, si post aliquod tempus iterum resumat priores cogitationes de meditatione, dicatur antiquam meditationem prosecutus fuisse? Quod si tamen voluntatis retractatio non esset absoluta, sed tantum conditionata, possent actus illi, non impleta conditione, adhuc coalescere, e. g. si retractares voluntatem occidendi inimicum, sub conditione, si is tibi satisfactionem præstet, hanc autem ille abnuat, & tu ideo pergas in malo proposito, non fuit interruptum peccatum.

186. Dico 2. Actus interni, physice interrupti, per liberam, vel necessariam cessationem, absque retractatione prioris voluntatis, aliquando censendi sunt moraliter plura peccata, & ut talia in confessione sunt exponendi: aliquando verò censendi sunt unum peccatum. Conclusio est communis, & probatur exemplis. Qui singulis hebdomadis semel se oblectat delectatione turpi circa eandem personam: aut qui ante somnum delectationes morosas admittit, & manè evigilans easdem refumit, quanquam nunquam priorem voluntatem retractet, sed tantum liberè, vel necessariò cesset, juxta communem sensum, & praxin consentientium (qui distinctè in hoc casu numerum explicant) plura peccata committit, & tenetur tanquam de pluribus se accusare; nec enim ritè confiteretur dicendo: *Per mensem turpiter concupivi*; sic enim putaret confessarius, eum non interrupisse per mensem illa desideria: sed debet dicere: *Per mensem quot hebdomadis, vel diebus, turpem delectationem admisi*: ut scilicet intelligatur, fuisse actus distinctos, & aliquo modo explicetur eorum numerus: certe hæc est praxis communis, & universalis opinio, tam consentientium, quam confessariorum.

187. Aliquando autem non sufficit talis cessatio ad pluralitatem peccatorum. ita Lugo, Wlffing, ac alii: & probatur iterum communi sensu, atque aliis exemplis. Sic, qui per mediam horam turpi delectationi, vel odio proximi, inhæret, licet aliquoties liberè, aut necessariò breviter distrahatur ad alia, unum moraliter peccatum committit; si enim quavis interruptio multiplicaret peccata interna, esset moraliter impossibile eorum numerum scire; cum sapissime non constet, quoties actus insensibiliter sint interrupti, ac liberè repetiti. Confirm. Sicut, qui pia meditatur per semihoram, etsi aliquoties voluntariè modicè distrahatur, tamen unam moraliter meditationem facit: & qui amico loquitur, etsi aliquantulum interrumpat sermonem, e. g. famulo aliquid præcipiendo, vel alium hospitem breviter excipiendo, tamen unum colloquium instituisse censetur: ita etiam, qui, ut ita loquar, meditatur obscena, vel cum obscenis objectis quasi colloquium instituit, etsi aliquantulum distrahatur, vel illud quasi colloquium interrumpat, tamen unum peccatum patrat, & sufficit id explicare per modum unius peccati.

188. Ubi tamen nota, quòd, licet non de-

beat explicitè dici numerus in tali casu, tamen neque debeat negari; unde, qui pluribus uno tractu, e. g. conviciis proximum invalisset, non sufficienter se accusaret, dicendo: *Convicium alteri dixi*: nam sic putaret confessarius, unum tantum verbum tale dictum fuisse: sed debet dicere: *Semel convicia dixi*; vel *conviciatus sum*; quæ sui accusatio est indifferens ad significandum vel unum verbum, vel plura; aliàs enim poenitens negaret peccatum suum, & aliud confiteretur; certe confessarius aliud intelligeret: imò neque sufficit adhibere verba ita indifferentia, ut in rigore tantum logico non negetur pluralitas, ita, ut, e. g. qui voluit occidere plures, dicat tantum: *Volui committere homicidium*; nam sic confessarius, ex communi istarum vocum acceptione, cogitaret, poenitentem tantum unum homicidium voluisse patrare: sed debent adhiberi verba, in morali æstimatione de se apta ad significandum etiam plura, ut in priori exemplo: *Conviciatus sum*: vel in posteriori: *Volui plures occidere*: aliàs enim, ut dictum, confessarius qui verba in sensu morali, & prout communiter intelliguntur, accipit, non intelligeret ritè peccatum, adeoque confessio insufficient esset.

189. Quenam autem assignanda sit regula discernendi, quando ratione interruptionis multiplicentur peccata, quando non, difficultas est magna. Cardinalis de Lugo de poenitentia disp. 16. sec. 14. n. 569. ait, rem hanc ex prudentis arbitrio esse desumendam, ex proportionem ad actiones externas; sicut enim, ut dictum est, colloquium cum amico non statim cessat ob modicum intermixtum sermonem cum famulo: nec etiam cessat sermo contumeliosus, quamvis modica interlocutio fiat cum amicis pacificatoribus; quia semper adhuc præsens est is, in quem contumeliæ jaciuntur, & idem adhuc animus perseverat: ita etiam non cessat quasi colloquium internum, seu delectatio, cum re turpi, si tantum modicè interrumpatur, & rursus statim inchoetur, nec ulla retractatio intercesserit.

At, sicut cessat colloquium cum amico, si is recessit: & sermo contumeliosus cum inimico, quando hic è tuo conspectu abiit: censeturque novum colloquium, si amicus, aut inimicus redeat, vel obviu denuo fiat, ac tu denuo loqui, aut conviciari incipias: ita etiam sit nova moraliter delectatio, quando, postquam voluntate recessimus ab eo objecto, & ab ea cogitatione, sine retractatione quidem, sed tamen animo de aliis cogitandi, & quasi, ut ait Lugo, objecto dedimus licentiam abeundi, postea rursus ad idem redimus, & eo oblectamur. Minus adhuc moraliter interrumpitur delectatio, si eadem voluntas virtualiter perseveret, e. g. si, dum quis turpiter delectatur, superveniente alio, breve negotium cum eo quidem expediat, sed habeat animum, eo peracto statim ad priores cogitationes redeundi: sicut non interrumpitur colloquium duorum, si superveniente tertio, aliquantum discursum interrumpant, eo animo, ut recedente isto, statim iterum priorem sermonem prosequantur.

190. Subjungit Lugo num 570. quòd, si interruptiones fuissent aequè breves, etiam delectatio per diem integram producta, esset tantum unum peccatum, sicut delectatio per dimidiam ho-

horam: sed statim, & bene, addit, longiori temporis spatio, etiam longè facilius contingere interruptionem moralem. Unde iudicat, saltem longiorem durationem explicandam; cum difficile sit, tanto tempore durare eundem quasi congressum cum objecto, & hominem non discedere plena libertate ab illius cogitatione.

Docet ulterius, non posse eandem regulam tradi pro omnibus actibus malis; cum aliqui facilius moraliter interrumpantur, & brevius durent, ut blasphemia interior: alii diutius, ut delectatio turpis, odium proximi: & ex his etiam longius durent, qui ex vehementi passione procedunt. Tandem ait, regulariter ultra duas, vel tres horas, non videri perseverare moraliter eandem voluntatem merè internam; cum difficile sit, quòd homo velit longius perseverare in eadem cogitatione, & non se divertere ad alia; hinc durationem saltem longiorem solere explicari, eoquòd regulariter habeat interruptiones morales, & homo utique voluerit per diem aliquoties discedere ab objecto, quamvis cogitatio omiſſa, iterum & iterum redierit.

Illung. tract. 2. disp. 2. num. 62. (cui videtur consentire Tannerus disp. 4. de peccatis q. 2. dub. 4. num. 57.) ait, tantam interruptionem sufficere ad discontinuandos hos actus, quanta sufficit communiter ad animum immutandum, & ejus impetum, ac intentionem enervandam: quanta autem hæc sit, ait, desumendum ex natura actuum, objectorum, circumſtantiarum, facilius, vel difficilius animum immutantium.

191. Dico 3. Actus voluntatis interni, & etiam externi oris, similes, consummati, vel non consummati, eodem quasi voluntatis impetu, actualiter, vel virtualiter durante, repetiti, unum tantum moraliter peccatum constituunt, ita communis. Prob. isti actus sunt similes, & uno tractu, adeoque una moraliter voluntate elicit: ergo juxta communem estimationem veniunt nomine unius actionis. Sic, qui turpiter absque interruptione se per plures actus physice distinctos oblectat, unam moraliter delectationem admittit. Et certè, si non omni interruptione semper tollitur hæc unitas (ut num. 168. & sequentibus modò diximus) tunc minùs tollitur, si nulla adsit interruptio. Par est ratio de pluribus similibus actibus externis oris, e. g. contumeliis, uno tractu in eundem proximum jactis, vel de tractionibus similibus contra eundem commissis: item de perjuriis continuatis circa eandem rem, ita Lugo de pœnit. disp. 16. sec. 14. num. 559. & seq. Illung. tract. 2. disp. 2. num. 65. qui insuper citat Molinam, Gobat, Azor, Diana, & plures alios.

192. Dico 4. Actus externi, opere commissi, sed non consummati, qui ad eundem finem tendunt, & uno tractu, vel impetu, sunt repetiti, unum tantum moraliter peccatum constituunt, ita communis. Sic, qui eundem pluribus verberibus continuo cædit, unius verberationis est reus: qui continuatis acceptionibus plures pecunias rapit, unum furtum committit. Imò, in hoc casu furti, etiam tantum est unum peccatum, etsi fur domo egrediatur, ut rapta exportet, si retineat animum statim redeundi, & alia accipiendi. Ulterius, qui turpes aspectus, turpes tactus, continuatos exercet, vel plura

oscula repetit, cum intentione fornicationis, respectu ejusdem personæ, sufficienter continetur dicendo: *Semel impudicos tactus, aspectus, oscula exercui, cum tali persona, & cum intentione fornicandi.* Probatur hæc conclusio, ut superior, quia scilicet ratione continuationis, intentionis, & finis isti actus in sensu morali veniunt nomine unius actionis.

Confirm. ex S. Thom. in 2. dist. 42. q. 1. a. 1. in corp. ubi ait, *Contingit, esse actus plures, secundum quod ad genus nature referuntur* (hoc est, physice) *qui tamen sunt unum, secundum quod in genere moris considerantur, ut patet in eo, qui furatur; quia omnes actus ejus, qui ad finem furti ordinantur, peccatum sunt; cum mala intentione fiant: qui possunt valde multi esse, & tamen omnes computantur ut unum peccatum; quia non habent rationem peccati, nisi secundum quod per unam voluntatem, in unum perversum finem ordinantur.* Quibus, ultimis præsertim verbis, etiam rationem nostram approbat.

193. Dico 5. Si actus externi sint opera consummata (quæ explicavimus n. 183.) totidem moraliter peccata sunt, quot talia opera, & ut totidem explicari debent in confessione, ita communis. Probatur exemplis. Sic qui tres homines tribus continuatis ictibus occidit, tria homicidia declarare debet: qui ter copulam continuo congressu habuit, numerum hunc exponere debet: item si sacerdos die Nativitatis Dominicæ in statu peccati gravis, sine interruptione tria sacra legat, tria sacrilegia distincta committit: & sic de similibus. Ratio est; quia talia opera consummata, in sensu morali, & estimatione communi hominum, veniunt nomine plurium actionum: & hæc est etiam praxis consuetum, ut in talibus casibus se acculent, exponendo numerum talium actionum.

194. Quodsi autem peccans, actus externos, seu opera, non ad alium finem ordinet, sed in ipsis quiescat, e. g. turpes actus non ulterius ordinet, nec fornicationem intendat, tunc distinguendum est: si sunt actus similes, & non interrupti, nec consummati, videntur venire nomine unius actionis, adeoque sufficere, si per modum unius explicentur. Sanè sic se habet verberatio per plures ictus continuata, furtum pluribus acceptionibus patratum, comestio plurium ciborum ex carne in uno prandio die jejunii: quæ exempla auctores solent adducere, ut in iis ostendatur unitas peccati. Et certè neminem legi, qui dicat, debere explicari numerum turpium tactuum, si fuerint continui: nec auctores videntur, communiter saltem, requirere coordinationem ad unum finem alium, seu distinctum ab aggregato actionum continuarum, nisi in uno casu, quando scilicet externum opus factum est, ad quod tales actiones omnes ordinantur, & quæstio agitur, an sufficiat explicare opus externum, ad quod omnia ordinata sunt, quæ est longè alia ab ea, quam modò tractamus: & de illa agemus postea. Si autem actus sint specie dissimiles, aut moraliter interrupti, debet utique numerus eorum explicari, etiam quando non sunt actus consummati.

195. Dico 6. cum de Lugo disp. 16. de pœnit. sec. 14. n. 542. Illung. tract. 2. disp. 2. n. 57. Non potest statui de actibus externis oris, vel operis

operis, homogeneis, five ejusdem speciei, unica universalis regula, ex qua defumatur, quando moraliter interruptantur, ita ut faciant plura moraliter peccata in confessione explicanda, aut quando non ita interruptantur: sed hoc juxta arbitrium prudentis viri debet determinari, vel ex circumstantiis temporis, nimio, vel non nimio intervallo, interrupti, aut certarum actionum mediatione quasi interfecti: vel ex qualitate actionum, habentium, vel non habentium rationem medii, aut finis: vel ex communi sensu, & modo operandi: ex quibus defumendum est, an ij actus, stante tali interruptione, tamen censeantur moraliter una, vel an multiplex operatio: vel etiam aliquando, an censeatur eadem voluntas virtualiter permanere: quod ultimum, quamvis non ubique necessarium sit, tamen, ut patebit ex sequentibus, si adest in operibus non consummatis, multum facere potest ad faciendam determinationem: nisi fors iterum aliunde ejus vis elidatur.

196. Probè conclusio, seu explicatur. Imprimis, etsi per retractationem voluntatis sæpius, & fors ordinariè, interruptantur moraliter tales actus, tamen non videtur, omnino semper id fieri; nam Lugo cit. disp. 16. de penitentia n. 551. censet, quòd is, qui die jejunii jam secum statuit, in prandio nihil amplius comedere, si tamen, antequam à mensa surgat, novum afferatur ferculum, possit licitè de isto comedere; quia continuatio prandii, ratione loci, & temporis, non obstante brevi illa mutatione voluntatis, sufficit ad continuandam licitè comestionem: quod etiam tenent Lessius de justit. l. 4. c. 2. dub. 2. n. 11. & Filiucius tom. 2. tract. 27. p. 2. n. 41. (quod Layman l. 4. tr. 8. c. 1. n. 6. etsi oppositum teneat, tamen probabile esse asserit) imò hi auctores admittunt, quòd, etsi quis jam à mensa surrexerit, possit tamen redire, & iterum comedere: & sanè valde probabile est, quòd talis possit rursus comedere, postquam proposuit, nihil ultra comedere, saltem, si nondum surrexit; cum hoc multum faciat ad moralem estimationem. Quo supposito, si quis iterum post mutatam voluntatem carnes comederet, quas prius jam comedisset, non videtur talis novum peccatum, moraliter à priori distinctum, committere, in quo consentit etiam Illung. tract. 2. disp. 2. n. 60. cum aliis ab ipso citatis.

Pariter difficile mihi videtur, quòd, si quis cum altero litigare coepit, vel etiam convicia ei dicere, & ab amico persuasus dicat, se jam velle tacere, adeoque voluntatem priorem retractet: sed mox ab adversario laceffitus, iterum incipiat litigiosas voces, vel convicia jacere, difficile, inquam, videtur, dicere, quòd in hoc casu, dentur duo moraliter distincta peccata; cum videatur in morali opinione ex natura litigationis &c. dari adhuc continuationem. In his tamen casibus, etsi actus externus possit dici non interruptus, & moraliter unus, tamen non video, qua ratione etiam duo actus interni, unus ante, alter post retractationem voluntatis, denuo imperans comestionem carnis, vel convicia jacienda, non sint duplex peccatum; cum isti juxta primam conclusionem, ab omnibus receptam, per contrariam voluntatem interruptantur.

197. Quòd si voluntas non sit retractata,

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

sed tantum per liberam, vel necessariam cessationem interrupta, tunc, si opera externa, quamvis homogenea, & continua, sint consummata, constituunt plura peccata, ut jam dictum n. 193. præsertim, si accedant actus interni plures etiam continui; si autem non sint opera consummata, aliquando constituunt plura peccata, aliquando non; unde attendendum ad circumstantias &c. n. 195. assignatas. Quòd enim aliquando plura peccata constituant, habetur ex his exemplis. Qui quotidie per mensem blasphematur, & à blasphemia quotidie cessat, absque voluntate retractante, ac proposito emendationis, plura utique peccata committit, nec sufficienter se accusat, dicendo, se blasphemasse per mensem; nam sic intelligeretur, blasphemiam moraliter durasse per mensem, quod nemo dicit contigisse in hoc casu. Par est ratio de eo, qui singulis diebus convicia in aliquem jactat, vel singulis diebus florenum furatur.

198. Quòd autem non semper peccata moraliter plura committantur, ostenditur, & quidem quantum ad actus oris, seu verba, exemplis sermonis contumeliosi (de quo n. 189) sermonis impuri, & detractorii, de quibus par est ratio cum sermone contumelioso: quoad opera verò exemplo comestionis carnis, quæ, licet durante prandio sæpe interruptatur garriendo, literas, vel nova legendo, tamen manet moraliter una. Item, si fur exportationem rerum colloquio aliquo interruptat. Item, si sacerdos in statu mortalis peccati canat Missam, licet sub musica in choro facta, etiam aliquantum garrat, tamen manet, sicut unum sacrificium, ita unum peccatum; quia, præsertim manente retentione sacrarum vestium, & populo finem sacrificii expectante, manet virtualiter eadem voluntas sacrificandi.

Unde ingeniosus quidam recentior docet, accedere ad templum, vestes induere, ad aram facere, imò & si Communionem distribuisset durante Sacro, postea residua fragmenta absumere, in statu peccati, esse tantum unum peccatum, eoquòd sit unum tantum sacrificium ex omnibus his actionibus completum: quamvis distributio Communionis esset aliud distinctum peccatum. Pariter, qui intendit inimicum occidere, & sic iter agit, atque in via cum aliis loquitur, prandet, ut vires necessarias refocillet, atque ideo non semper actu cogitat de inimico, tamen adhuc censetur unum peccatum committere. At verò, si nimis diu inimicitia duret, non coalescunt omnes actiones, ex ea profectæ, in unum peccatum; quia utique per longum tempus sæpe moraliter interruptuntur; aliàs, si rex per plures annos bellum injustum gereret, unum peccatum committeret, quod est falsum.

ARTICULUS II.

Reliquæ Conclusiones huc spectantes.

199. **D**ico ulterius. 7. Quando plures actiones, five ex se malæ, five indifferentes, ordinantur ab operante ad eundem finem malum, tanquam media, aut dispositiones, vel tanquam partes, si-

G

ne

ne interruptione morali, & ita, ut cum ipso opere unius actionis completa vocabulo designentur, unum moraliter peccatum constituunt. Conclusio est juxta communem doctorum, & probatur exemplis. Sic, licet quis ante fornicationem, quam intendit, habeat desideria turpia, tactus, & oscula, tamen, si copula sequatur, omnia ista unum peccatum constituunt, & sufficienter intelliguntur, si quis se accuset de habita copula. Pariter, si quis se accuset de homicidio patrato, satis intelliguntur, præcedens ira, vel odium, desiderium vindictæ, præparatio, & assumptio armorum &c. si non diu præcesserint, vel moralis interruptio data sit.

200. Imò (quamvis aliqui auctores contrarii sint) etiam tactus, & similia, quæ copulam immediatè sequuntur, adhuc satis intelliguntur, tanquam complementa actus prioris, sicut & gaudium immediatè subsequens: nec ista haberi debent semper, tanquam essent dispositiones ad copulam novam, sed potius tanquam approbatio, & delectatio de præcedenti; quia nova copula non statim intenditur, nec illi actus, ex natura sua, semper ordinantur ad copulam novam, neque censeri debet statim ista intendi, nisi detur moralis interruptio inter priorem copulam, & istos actus: vel certè, nisi tamdiu isti actus continentur, ut etiam attenda voluntate peccantis censerentur dispositio, vel præparatio ad novam copulam: ita Lugo de pœnit. disp. 16. num. 555. Castropalao Navarrus, Tamburin. l. 2. de confessione c. 1. num. 72. Illung, tract. 2. disp. 2. num. 63. & plures ab eo citati. Fagundez in 2. præcept. Eccles. l. 3. c. 4. n. 14. At, si notabilis interruptio fuerit data, censentur actus sequentes ad novam copulam referri: vel certè censentur non amplius referri ad priorem, adeoque debent tanquam novum peccatum explicari.

201. Dico 8. Casu quo quis ab initio abstrahat à copula, hoc est, istam nec intendat, nec positivè excludat, ut sæpe fit, postea autem eam ex occasione admittat, tamen adhuc tactus prævii, non ex intentione copulæ habiti, probabiliter coalescunt cum copula in unum moraliter peccatum. Huic conclusioni quidem contrarius est Lugo de pœnit. disp. 16. num. 556. attamen æquè probabiliter eam defendunt Illung tract. 2. disp. 2. num. 63. citans Moyam, à quo ait, citari Delgadillo, Leandrum, Oviedo, & alios recentiores, quos in manuscriptis etiam ante paucos annos hæc secuti sunt insignes recentiores. Probatur. Etiam si tales actus non coalescant cum copula ratione voluntatis directæ, possunt tamen coalescere sufficienter ratione voluntatis indirectæ, ut ait quidam ingeniosus recentior; cum enim talis peccans voluerit ea, quæ ex natura sua tendunt ad opus ultimum, censetur etiam voluisse istud, & ea, quæ ipsi sunt occasio proxima ad opus illud: vel, si tales actus non coalescant ratione voluntatis, coalescunt, ut vult Illung, ex eo, quòd sint præambula ad actum perfectum: quod sufficit; neque enim ad hoc, ut aliqua constituent totum morale, requiritur, ut intentio totius compositi præcedat omnes partes: sed sufficit, si quis intendat partibus prius jam positis conjungere reliquas: ita ingeniosus recentior.

202. Confirmatur ex Illung loc. cit. ita

arguente. Sicut actus subsequentes, e. g. tactus post copulam exerciti, coalescunt cum ista, tanquam complementa, licet cum ea non coalescant ratione intentionis; quia non fiunt ex intentione copulæ; cum hæc præcesserit, nec admittitur ex intentione illorum, sed sit ultimò intenta: ita tales actus prævii coalescunt cum copula, & includuntur in ea, tanquam præambula, præparamenta, & exordia.

Adde, quòd Lugo videatur velle probare, eos actus subsequentes coalescere cum copula antecedente, ex eo, quòd confessarii (ut ait se credere) non soleant, accusantes se de fornicatione &c. interrogare de actibus subsequentibus; quod tamen deberet fieri, si isti actus essent nova peccata: arqui etiam videtur, quòd confessarii non soleant, accusantes se de commissa fornicatione interrogare, an statim initio eam intenderint: quod tamen deberent rescire, si in casibus, in quibus non statim copula intenta fuit (qui sanè frequentes sunt) præcedentia essent seorsim exponenda. Nec dicas, circa hoc vitium cautè esse interrogandum, & idèd fortè confessarios non interrogare; nam posset sat cautè, & honestè, hæc interrogatio fieri, non minùs, quàm fiat, ut sæpe debet fieri, de numero copularum.

203. Quod si tamen aliquis habuisset ab initio serium propositum, excludendi actum perfectum, & tantum committendi turpes tactus &c. postea verò crescente concupiscentia, mutaret voluntatem, & copulam admitteret, puta cum pluribus aliis, tunc moraliter ista disjungi, & tanquam distincta peccata explicandos esse tactus prævios &c. nam serium illud propositum facit inprimis, ut non statim, saltem non semper, possit dici actus ultimus, jam indirectè intentus. 2. Facit, ut non videantur illi tactus &c. posse dici præambula; nam tactus impurus intentus ut finis, & conjunctus cum serio proposito, non progrediendi ulterius, non potest dici præambulum, aut propositum, ad ulteriora.

Nec est par ratio cum confessione carnis, de qua num. 196. nam ibi habetur alia moralis continuatio ratione circumstantiæ, nondum sublata mensæ &c. quæ facit, ut censetur durare idem prandium. At nihil est simile, quòd ita conjungat tactus cum copula, si ab ea per memoratum propositum disjuncti sunt: certè vix erit, qui dicat, ista, qualiscunque voluntas intermediet, tamen eodem modo coordinari, sicut plures patinæ coordinantur in idem prandium.

204. Dico 9. Actus tendens in plura objecta, numero tantum distincta, spectando rationem probabilius non haber, saltem per se, & universaliter, totidem malitias numero distinctas, quot sunt objecta. ita Suarez. tom. 4. in 3. p. disp. 22. sec. 5. n. 34. Lugo de pœnitent. disput. 16. sec. 3. n. 131. & seq. Tamburin. methode expedite confessionis, l. 2. c. 1. n. 58. & 59. Illung. tract. 2. disp. 2. n. 44. & seq. qui plures alios citat n. 43. item recentior quidam in manuscriptis, qui citat etiam Thyrsum Gonzalez, Gobat, Serram, Bannez, qui dicant, esse unum moraliter peccatum. item citat Bonacinam, Fagundez, Layman, Mendo, quorum verba allegat: quin imò pro conclusione cum nostra moderatione addita, possem adhuc plures adduci.

Non

Non autem controvertitur hic, an talis actus constitutur ex pluribus malitiis, physice numero distinctis; hoc enim non contingere admittunt nobiscum adversarii: & ratio est manifesta; cum enim sit, ut ponitur, unicus indivisibilis actus, non potest habere partes physice distinctas, aut ipse esse distinctus. Sed controvertitur, an talis actus in sensu morali, & æquivalenter, in ordine ad confessionem, habeat multiplicem malitiam, ita, ut numerus objectorum debeat exponi, non minus, quam si realiter duo, vel plura, physice distincta peccata, fuissent.

205. Prob. conclusio ex Suarez loc. cit. n. preced. Actus charitatis e. g. quo decem hominibus volo dare elemosynam, non habet decem bonitates: sicut si aliquo actu vellem infinitis dare elemosynam, non haberet iste bonitates infinitas; nam infinitum actu creatum dari non potest: ergo nec actus, quo decem hominibus, quamvis extremè indigentibus, nihil volo dare, habet decem malitias. Confirm. r. Actus tendens in infinita objecta mala, e. g. si quis uno actu voluntatis vellet infinitos homines occidere, non habet infinitas malitias; alias daretur infinitum actu: ergo etiam actus tendens in decem objecta, e. g. si quis, uno actu voluntatis, vellet decem occidere, non habet decem malitias: certè disparitas formalis non videtur posse assignari.

Respondent quidam adversarii, actum tendentem in infinitos, non habere objecta distincta; at verò ea habere actum, tendentem in decem, vel centum. Contra est. Juxta adversarios actus, qui tendit in infinitos, saltem non potest habere tantum unam malitiam; si ergo non habet infinitas, dicant, quot habeat. Dein, si quis velit uno actu integrum exercitum occidere, etiam tantum confusè tendit in individua, nec tamen juxta adversarios talis actus habet tantum unam malitiam, quot ergo habeat?

206. Retorquent tamen adversarii argumentum, & petunt, quid nos dicamus de actu, quo quis vellet infinitas species peccatorum committere? Sed respondeo cum nostris auctoribus, talem actum non habere infinitam malitiam, aut infinitas species malitiarum: sed tantum habere unam aliquam speciem innominatam, hoc est, confusè tendentem in infinitas species, confusè representatas. Urgent: ergo neque, quando quis vult uno actu duas species peccatorum committere, e. g. adulterium, actus habebit duas species malitias. Resp. strictè loquendo non habere duas, sed unam duabus æquivalentem: vel habere duas species tantum formaliter distinctas.

Instant, Ergo etiam actus, tendens in plura objecta similia, habebit plures malitias individuales, formaliter distinctas. e. g. si quis uno actu vult inhonorare omnes Apostolos, talis actus habebit duodecim malitias individuales formaliter distinctas: e. g. unam, quatenus tendit in S. Petrum, aliam, quatenus in S. Andream &c. Resp. om. illatum. quod nil probat contra nos; nam præcisè habere malitias plures, ita formaliter distinctas, non est, habere eas, in sensu morali distinctas; aliàs, cum etiam furtum decem aureorum habeat totidem malitias, in sensu formaliter distinctas, etiam deberet habere decem malitias, in sensu morali distinctas, adeoque deberet

in communi acceptione morali, esse decem furtiva quod, supposita sententiâ de non necessario exponendis circumstantiis notabiliter aggravantibus, non est verum.

Aliud est de speciebus formaliter distinctis, in eodem actu; cum enim ex Tridentino sess. 14. c. 5. & can. 7. habeatur, circumstantias, speciem mutantes, seu rationes specificas, in eodem actu, realiter quidem identificatas, formaliter tamen distinctas, exponendas esse in confessione, ideo istæ formalitates, in ordine ad confessionem, æquivalent speciebus realiter distinctis, id quod desumitur ex ipso Tridentino, loc. cit. definiente, dari obligationem, circumstantias specificas confitendi. At adversarii probare ex nullo capite possunt, quòd etiam formalitates illæ individuales æquivalent individuis realiter distinctis, in ordine ad eandem confessionem.

207. Instant iterum, Ergo actus tendens in infinitas species malas, habebit malitias infinitas. Responder Illung tract. 2. disp. 2. n. 49. actum non contrahere specificas malitias suorum objectorum, confusè tantum, & implicite repræsentatorum; quia hoc ipso talis actus non dependet à cognitione directiva, explicitè repræsentante illorum objectorum differentias, & virtutum oppositarum honestates, tanquam motivæ neglectæ; unde talis actus tantum contrahit speciem innominatam malitiæ, ut diximus n. preced. E contra differentia numerica objectorum non debet juxta adversarios explicitè repræsentari, modò cognoscatur pluralitas, nempe esse decem objecta, vel esse finita, aut infinita, esse exercitum, vel minorem turbam; nam, qui desiderat integrum exercitum occidere, juxta ipsos jam contrahit malitias, numero militum in exercitu æquales.

208. Urgent denuo cum Dicastillo. Actus, quo vellem e. g. occidere infinitos homines, est tantum inefficax; quia tendit in objectum impossibile: in tali autem casu objecta coalescunt in unum: ergo non est paritas cum actu efficaci. Contra. Inefficacia actus non facit, ut objecta coalescant in unum: ergo responsio non subsistit, ant. prob. si actu inefficaci vellem DEUM destruere, & Luciferum in celo collocari, absque dubio duæ malitiæ speciei diversæ, & moraliter distinctæ, darentur in hoc actu. Dein, si aliquando in casu actus inefficacis, possunt objecta totalia coalescere, non est ratio, quare non etiam in casu actuum efficacium. Rursus, si darentur duo distincti actus inefficaces, & duo objecta, absque dubio darentur duæ malitiæ: ergo, si adversariorum modus arguendi bonus est, debent etiam dari, quando est unus actus; nam ipsi contra nos sic arguunt, & dicunt: Si darentur duo actus interni, essent duo peccata: ergo etiam, si datur unus, is æquivalens, sunt duo peccata: ergo, vel ipsorum argumentum est nullum, vel in hoc casu dantur infinitæ malitiæ.

Dicunt tandem, talem actum, tendentem in infinita objecta, habiturum infinitas malitias in confuso. ita La Croix. Sed per verba in confuso vel intelligitur tantum, quòd dentur malitiæ, ab intellectu creato non discernibiles: & reverà tamen dabitur infinitum actu, seu categorematicum, quod saltem DEUS deberet cognoscere, id quod non admittitur: vel intelligitur aliud: &

explicetur. Certè, quidquid dicatur, non evitabitur infinitum actum malitiarum. Alius doctissimus recentior in manuscriptis docet, talem actum habiturum malitias infinitas, sed non determinatas, quæ indeterminatio tamen non se teneat ex parte objecti, sed tantum ex parte æstimationis moralis; quia scilicet homo peccans, vel etiam alius, numerum determinare non potest. Verum non quæritur, hic, quid æstimare, vel judicare possint homines; cum sæpe de numero peccatorum præteritorum, in se determinatissimo, ex oblivione, vel aliis causis, judicare non possint: sed quæritur de determinatione in se, malitiarum à parte rei existentium, quæque saltem à DEO cognosci possint (sicut idem auctor mox dicit, numerum personarum familiarum, quam indeterminatè cognitam quis occidere velit, à DEO satis cognosci) & hæ malitiæ deberent juxta adversarios esse infinitæ: cum autem infinitæ esse non possint, manet totum argumentum.

209. Prob. conclusio 3. Ubi est una sola difformitas ejusdem indivisibilis actus cum eadem unica lege, ibi est tantum una malitia: sed in casu, quo quis e. g. vult occidere decem homines, est una sola difformitas cum eadem unica lege: ergo. mai. non videtur posse negari; quia difformitas cum lege, & malitia, est unum & idem ex n. 29. min. probatur. Ubi est unus indivisibilis actus, & una indivisibilis lex, sub unico motivo prohibens, est una tantum difformitas, seu contrarietas; quia est unica ratio fundandi dissimilitudinem, seu difformitatem, aut contrarietatem: atqui in nostro casu datur unus indivisibilis actus, & una indivisibilis lex: ergo.

Ex quo iterum habetur disparitas inter circumstantias específicas, & numericas; illæ enim, cum sint oppositiones, vel difformitates cum diversis legibus, sunt moraliter diversæ inhonestates: at istæ, cum opponantur eidem legi, sunt una difformitas. Dices, ratione objectorum plurium etiam dari multiplicem difformitatem, vel contrarietatem. Sed contra est. Objecta nec multiplicant actum, nec legem: ergo neque multiplicant difformitatem. conf. patet ex dictis: ant. etiam est clarum; nam, si objecta multiplicarent actum, tunc actus, quo quis vellet furari centum, esset centuplex, & actus, quo quis vellet furari infinita, esset infinitus: quod est falsum. Item, si objecta multiplicarent legem, tunc lex pro multiplicatione individuali objectorum, quæ respicit, esset multiplex: adeoque quælibet esset infinite multiplex; cum quævis respiciat objecta syncategorematicè infinita. Et quæso, quis dicat, quod, si quis mentiatur jocose, mille homines esse occisos, mille mendaciorum malitiam contrahat, vel mille legibus veracitatis contrarius sit?

210. Dico jam ro. Quando unus, idemque actus internus, tendit in plura objecta totalia, solo numero distincta, spectando rationem non videtur per se, & universaliter, necesse esse, numerum objectorum distinctè confiteri, sed satis esse, ea numero plurali exponere. e. g. qui simul delectatus est turpiter circa decem feminas, non tenetur hunc numerum distinctè exponere, sed sufficit dicere: *Circa plures delectatus sum.*

ita Illung, Lugo, Tamburinus locis num. 204. citatis, Thyrsus Gonzalez, Stoz, Gobat, & alii, ac multi Recentiores. Dixi 1. *spestando rationem*; nam non nego, oppositam communionem saltem fuisse, maxime ante Lugonem: autem adhuc sit inter recentiores communior, dicere non ausim. Doctissimus quidam recentior in manuscriptis ait, si moderni nostræ sententiæ patroni jungantur prioribus, auctoritatem pro nobis fore æqualem, vel etiam majorem.

Dixi 2. *per se, & universaliter*; nam, an non fortè unus, aut alter casus sit excipiendus, discutietur inferius. Dixi 3. *non videri necesse*; utique enim consultius, ac melius est, & omnino suadendum, ut fiat oppositum, tanquam securius, & conscientie tranquillandæ aptius: quamvis non videatur esse stricta obligatio. Conclusionem hanc ideo vel maxime admitto; quia sequitur ex præcedenti, & altera, quam hic suppono ex tract. de poenit. scilicet non dari obligationem confitendi circumstantias tantum aggravantes: & si hanc etiam admitteret Suarez, qui nobiscum admittit priorem, hic quoque nobiscum sentiret: at, quia putat, eas circumstantias in confessione esse exponendas, in hac decima conclusione à nobis recedit.

211. Probatur conclusio. Tridentinum sess. 14. c. 5. plus non requirit ad confessionem, quam, ut in ea exponantur numerus, & species peccatorum: atqui talis, qui confitetur, se delectatum fuisse circa plures feminas similes, quando determinatè est delectatus circa decem, explicat numerum, & speciem sui peccati: ergo facit id, quod requirit Tridentinum: ergo satisfacit suæ obligationi, nec ad plus tenetur, ma. patet legenti Concilium: certè nil dicit de circumstantiis aggravantibus, nec de numero objectorum; quia hic numerus etiam est tantum circumstantia aggravans, quatenus scilicet peccatum facit in eadem specie gravius, sicut numerus florenorum furto sublatorum. min. etiam constat ex præcedenti conclusione, qua probavimus, tale peccatum esse non tantum physicè, sed etiam moraliter unum. consequentia prima est in forma: secunda probatur, non debemus hominibus imponere majus onus confitendi, (quod aliàs difficile accidit) quam ex Conciliis possit desumi: ergo.

Nec dicas, Concilii finem eo loco tantum fuisse, negare obligationem confitendi peccata oblivioni tradita; nam, si hic solus finis fuisset, non debuisset meminisse circumstantiarum, speciem mutantium, de quibus sollicitè bismentionem facit, licet eas, stante earum oblivione, non debeamus confiteri: cumque insuper Concilium expresse dicat, nihil aliud exigere, nec nos aliud exigamus, simulque colligamus, quod, licet fortè quæstio de peccatis oblivioni traditis fuerit unica occasio hujus decreti, non tamen fuerit unicus finis; sed Concilium simul intendit, dare plenam instructionem fidelibus, ad quam maxime conducebat enumerare ea, quæ explicare in confessione necesse est.

212. Confirm. conclusio exemplis. Primò Qui injustè integrum pecudum gregem abegit, licet plurium dominorum jura, numero diversè, violaverit, juxta communem, peccatum suum suffi-

sufficienter confiteri censetur, si dicat, se injuste gregem abegisse, licet non dicat, quot domini furto illo sint lassi (quod idem etiam est, si quis summam pecunie, ad plures spectantem, abstulerit) atqui, si deberet explicari numerus obsectorum, in quæ tendit actus, deberet hic numerus dominorum læsorum exponi: ergo. Nec dicas, læsiones distinctas distinctorum jurium non coalescere in unam moraliter læsionem; nam 1. si hoc esset verum, tunc nunquam parva damna pluribus illata, e. g. per stateram dolosam, coalescerent in unum damnum grave, vel mortale, quod est omnino falsum. 2. si non coalescerent istæ læsiones in unam, deberet multò magis explicari numerus læsorum; cum quilibet graviter lædatur, cui una, aut duæ oves auferuntur.

Secundò, ut habet Lugo *disp. 16. de pœnit. n. 560.* qui eodem sermone pluribus æqualibus æqualiter detraxit, (& idem est, si scandalum præbuit) satisfacit in confessione dicendo, se pluribus graviter detraxisse, vel scandalo fuisse in hac, vel illa gravi materia (nam hæc debet exponi, utpote speciem mutans. Et hæc videtur etiam esse praxis communis. Advertit autem Illung *tr. 2. disp. 2. num. 55.* debere exprimi, saltem in consulo, numerum pluralem hominum, si quis pluribus detraxit; non autem, si quis pluribus furatus est (saltem, nisi ratione plurium læsorum alia species peccati nascatur, e. g. ratione causæ gravis necessitatis peccetur simul contra charitatem) eoquod, ut ait, furtum sit per se contra solam iustitiam, & gravitas ejus desumatur à quantitate rei ablata: at verò in detractioe etiam peccetur contra charitatem, & gravitas ejus desumatur quoque ex respectu ad personas.

213. Addit recentior ingeniosus, difficile, & contra communem praxin videri, quòd, qui toti alicui urbi scandalo fuit, vel omnes ejusdem Ordinis Religiosos infamavit, teneatur inire numerum læsorum &c. Huc etiam facit, quòd idem recentior asserit, scilicet omnes detractioes graves probabiliter esse ejusdem speciei; quia omnes bono ejusdem ordinis, scilicet bono famæ, adversantur: sicut ejusdem speciei sunt furtum auri, argenti, equi, tritici, gemmarum &c. quod videtur approbare Illung *tr. 2. disp. 2. n. 6.* quatenus asserit, pluribus detractioibus continuatis eundem impetere, esse tantum unum peccatum. item Lugo *de pœnit. disp. 16. n. 559.* qui in exemplum peccati à detractioe diversi affert exemplum contumeliæ. Hoc idem, censet laudatus recentior dicendum de contumeliis; cum & istæ adversentur eidem bono honoris, quod probabiliter sustineri posse ait Palao *part. 1. tr. 2. disp. 3. punct. 3. num. 6.* Non verò idem dicendum est de imprecationibus; cum mala, quæ imprecari homines solent, aut possunt, sint diversissima, & diversis bonis opponantur.

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones.

214. **O**B. 1. contra 9. & 10. conclusionem (nam contra priores

non sunt objectiones magni momenti, vel jam sunt præoccupatæ) Quod æquivalet pluribus individuis, est æquivalenter numero multiplex: sed actus, tendens in plura objecta inhonesta, æquivalet pluribus actibus, quorum singuli tenderent tantum in unum objectum: ergo est æquivalenter multiplex. Confirm. 1. Possunt plures actus, physicè distincti, fieri moraliter unus: ergo etiam potest actus, physicè unus, fieri moraliter multiplex. Confirm. 2. Actus, tendens in plures species, est æquivalenter multiplex specie: ergo etiam actus, tendens in plura individua, est æquivalenter multiplex numero. Resp. Inprimis ex hoc sequeretur, furtum plurium florenorum esse plura peccata, quod nemo dicit. Dein dist. ma. quod æquivalet pluribus individuis quoad omnia, est æquivalenter numero multiplex. conc. ma. quod tantum æquivalet quoad aliqua. neg. ma. & dist. sic minore neg. conseq. Actus ille, tendens in plura objecta, licet forte pluribus peccatis æquivalet quoad damnum, non tamen æquivalet quoad distinctionem, libertatem, malitiam, ac demeritum. Dein, licet etiam æquivaleret quoad malitiam, non tamen essent plura peccata, ut patet in furto graviore.

215. Ad 1. confirm. neg. conf. & paritatem. Unio plurium actuum, physicè tantum distinctorum, probatur aliunde, omnibus rationibus fusè deductis à *num. 191. & seq.* per plures conclusiones: quibus tamen rationibus nequam probatur multiplicitas, seu divisio moralis unius actus in plures, sed potius ex illis impugnatur. Addunt hic aliqui, dari parem æquivalentiam, ita scilicet, ut, sicut actus plures quandoque æquivalent uni, sic unus æquivalet pluribus: sed respondetur, neque hanc paritatem omnimodam esse, ut modò ostensum, neque etiam ex ea probari unitatem actuum physicè distinctorum. Ad 2. confirm. vel neg. antec. strictè sumptum, vel dist. ut suprà. Actus talis æquivalet quoad aliqua. conc. ant. quoad omnia neg. antec. & conf. quia, ut jam dictum *n. 206.* etiam actus tendens in plures species, non est plura peccata, sed tantum unum, participans plures species, seu habens plures formalitates, aut plura prædicata specifica.

216. Dices, Saltem talis actus æquivalet pluribus in ordine ad confessionem; quia debent omnes species Theologicæ peccati exponi: ergo actus, tendens in objecta numero diversa, etiam æquivalet in ordine ad eandem confessionem. Resp. neg. conseq. quam negant adversarii in furto, supposito, quòd circumstantiæ merè aggravantes exponi non debeant. Disparitas autem in ordine ad confessionem est doctrina Tridentini *sess. 14. c. 5.* diversa de uno, ac de altero casu; nam hoc Concilium clarè docet, exponendas esse circumstantias speciem mutantes; at de aggravantibus, vel numero obsectorum, nil dicit: nec debemus nos majus onus hominibus imponere, quam ex Ecclesiæ, vel Conciliorum doctrina colligatur. vide *n. 206. & seq.*

217. Ob. 2. Actus, tendens in plura objecta, differt numero ab actu tendente in unum objectum: ergo est numero multiplex. Confirm. 1. Juxta nos, qui concupisceret plures scēminas, suffi-

sufficienter se accusaret dicendo: *Habui turpem concupiscentiam*: hoc est falsum: ergo. Confirm. 2. Qui in dicto casu concupiscentiæ plurium foeminarum, numerum tantum confuse explicat, exponit peccatum sub dubio: atqui non ficit peccatum certum exponere sub dubio: ergo. prob. mai. dicendo *plures*, non reddit confessarium certum, sed dubium de numero: ergo. Resp. 1. neg. conf. & retorq. argum. in furto majore, & minore. Resp. 2. neg. ant. Petrus, & Paulus differunt numero, quin unus sit numero multiplex: ad illud sufficit, unum esse distinctum ab altero: ad hoc requiritur, ut unum sit plura.

Ad 1. confirmat. neg. maj. quia hæ phrasæ, ex communi intelligentia confessariorum, significant, eam concupiscentiam versatam esse tantum circa unam foeminam: unde debet saltem dicere: *Concupivi plures foeminas*: juxta dicta n. 187. Idem saltem dicendum, casu quo quis uno ictu occideret plures, e. g. exploso tormento bellico; non enim sufficeret dicere: *Feci homicidium*: sed deberet saltem dicere: *Occidi plures, vel feci stragem hominum*. Dixi saltem; nam, an in hoc casu numerus non sit aliter explicandus, fors inferius dicemus. n. 222. Et seq.

Ad 2. confirm. retorq. argumentum in eo, qui se accusat de furto gravi in communi; nam etiam iste reddit confessarium dubium de quantitate. in forma neg. mai. ad prob. neg. conf. seq. non dicit talis: *Dubito, an tot, vel tot fuerint*: sed peccatum certum concupiscentiæ confitetur sub termino generico, quando ad numerum individualiter explicandum non tenetur: sicut si quis confitetur venialia, sine addito numero, non confitetur ea sub dubio. Quod autem confessarius reddatur æquivalenter dubius de numero objectorum, non refert; quia non debet hunc certò scire, sicut scire non debet certam quantitatem furti.

218. Dices 1. Non est paritas inter furtum, & inter desiderium plurium homicidiorum, vel copularum: ergo nulla retorasio. prob. ant. si sit una voluntas furandi, vel etiam plures volitiones non interruptæ, imò, si etiam sint plures acceptiones successivæ, moraliter tamen non interruptæ, sit tantum unum peccatum: at, si sint plures volitiones, etiam non interruptæ, occidendi, & fiant plures cædes, per ictus successivos, quamvis continuos, nemo est, qui non dicat, quod sint plura peccata, & debeant ut talia in confessione exponi: ergo est lata disparitas. Idem est de copulis fornicariis, successivè, quamvis continuatè, habitis.

Resp. dist. ant. non est paritas materialis, quoad ea, in quibus non instituitur. conc. ant. non est formalis, in ordine ad ea, in quibus instituitur. neg. ant. & conf. seq. ad prob. con. ant. & dist. conf. seq. ut suprâ. Paritas à nobis instituitur in hoc, quod, sicut idem realiter actus, quo quis etiam pluribus furatur summam tam gravem, ut etiam pluribus gravibus æquivalet, tantum est unum peccatum, quamvis tendat in plura objecta, imò etiam violet plurium jura: ita etiam actus tendens in plures foeminas, vel cædes, sit tantum unum peccatum. Quod autem plura furta coalescant in unum: cædes verò, vel copulæ non coalescant (quia scilicet non

quælibet ablatio summæ etiam gravis per furtum, est actus in sua ratione consummatus: & ideo cum alia coalescit in unum, quando non datur interruptio actuum: econtra quælibet cædes, vel copula, est actus in suo ordine consummatus, & ideo non coalescit) est disparitas tantum materialis. verbo: ex paritate cum furto probamus, quod actus tendens in plura objecta, aut etiam contrarius plurium juribus, non hoc ipso sit moraliter plura peccata, nec debeat numerus objectorum, aut jurium, in confessione exponi: an autem, & quando plures actus, physicè distincti, coalescant in unum moraliter peccatum, vel non, hic non quæritur: & quamvis, quoad hoc posterius, non convenient furum successivè, aut etiam contra plurium jura commissum, & cædes successiva plurium, non sequitur, quod non convenient quoad prius.

219. Dices 2. Tunc actus, tendens in plura objecta, est tantum unum moraliter peccatum, quando objecta illius externa, successivè facta, coalescunt in unum: atqui hoc non contingit in nostris casibus: ergo. Resp. neg. ma. quæ prorsus gratis asseritur, nec ratione ulla probari potest: sicut nec ulla ratione potest ostendi, quod actus contrarius disparatis diversorum juribus, e. g. voluntas abigendi integrum gregem, ad diversos dominos spectantem, vel ipse actus abigendi, sit tantum unum peccatum, & non etiam voluntas occidendi plures homines; nam, quamvis actus successivi consummati eadem non coalescant in unum actum exteriorum, coalescunt tamen in unum objectum, e. g. in unam stragem, simul & semel volitam. Ut autem Illung tr. 2. disp. 2. n. 51. ait, si actus est unicus, non videtur requiri alia coalescentia; maxime, si sistatur in actu interno; aliàs quomodo explicabitur, quod actus, tendens in objecta consummata infinita, non habeat malitias infinitas? Quod si tamen infles, communis doctores ita sentire, potest fortassis sententia opposita, esse quidem extrinsecè ab autoritate tibi probabilior; at non spectando rationem, de qua sola nostra conclusio loquitur.

220. Dices 3. Duo homicidia, vel duæ fornicationes, non possunt coalescere in unum: & similiter non possunt coalescere in unum duæ transgressiones jejunii duobus diebus, duæ neglectæ recitationes Breviarii diversis diebus: ergo nec duæ malitiæ ex illis desumptæ. Resp. nego suppositum consequentis, quod, quando est unus actus, sint duæ malitiæ; est enim tantum una, indivisibiliter tendens in plura objecta. Unde bis actu peccare, & bis actu velle peccare, tunc tantum sunt idem, quando sunt duo actus voluntatis, conjuncti duobus actibus externis non coalescentibus.

221. Dices 4. Actus externus, & internus efficax, habent eandem indivisibilem malitiam: ergo, si duo actus externi habeant duas malitias, etiam habet duas malitias actus internus in eos tendens. Resp. nego suppositum consequentis, quod duo actus externi, intentionaliter tantum existentes, ut ponitur in hoc casu, habeant duplicem malitiam formalem; habent enim tantum unam, derivatam ab actu interno malo. Si autem loquaris de malitia objectiva, vel radicali, nihil probas; quia malitia duplex radicalis, &

& objectiva, si sit ejusdem speciei, potest quandoque coalescere in unam formalem, si accedat unus actus internus: sic duæ acceptiones externæ furtivæ habent duplicem malitiam objectivam, & radicalem; cum possint terminare duos actus internos, & fieri interruptæ: at, si fiant continuatæ, tantum habent unam malitiam formalem.

222. Dices 5. Ex dictis sequitur, quod, qui uno ictu e.g. tormenti simul occidisset decem homines, sufficienter se accularet dicendo: *occidi aliquot homines*, vel: *Feci stragem hominum*: hoc non videtur admittendum: ergo. probatur maj. non est major ratio, quare sit unum tantum peccatum, quando actus internus tantum est unus, quam quando actus externus est tantum unus: ergo. Resp. 1. majorem admittunt auctores citati num. 210. & negant minorem, quæ certè ratione difficulter probatur. Equidem censeo, suadendum hominibus, ut hoc in casu numerum objectorum explicent: neque etiam hanc obligationem adstruere est contra nostram conclusionem; quia nos loquimur in casu, in quo fitur in actu interno, non verò, quando progressio fit ad externos. Attamen, si actus externus tantum sit unus, tendens simul in plura objecta, spectata sola ratione (quod nos in hac conclusione facimus) videtur difficulter posse probari minor superior; potest enim dici, quod ratione actus interni, & externi unius, fiat etiam tantum unum peccatum, una strages, seu unus effectus peccaminosus. Fateor, contradictoriam illius minoris videri contra communioem antiquorum: attamen non est destituta sua autoritate, ut patet ex num. 210. potestque videri Illung tr. 2. disp. 2. num. 43.

223. Dices 6. Ergo, si eadem volitio duraret per plura instantia, & durante illa aliquis successivis, attamen continuatis ictibus occideret plures, etiam tantum unum peccatum committeret: hoc videtur durum: ergo. Resp. quidam recentior, hoc fieri non posse, eoquod actus voluntatis sint affixi durationibus suis, & consequenter quovis instanti, vel saltem tempore, quo unus ictus fit, mutentur: sed hoc non est adeò certum. Idem ait 2. mutato objecto mutari volitionem: sed nec hoc videtur sufficere; quia potest quis simul velle plures occidere, quo casu objectum non mutatur. Ait 3. in hoc casu unum fore peccatum, consummatum in eade duorum, vel plurium; cum unum sit exercitium libertatis, una difformitas cum eadem lege, unum concretum accidentale: sed addit, hunc casum extraordinarium fore, nec in hoc fundari iudicium sensus communis, qui censet, per duas cædes externas fieri duplex numero peccatum.

224. Verum, quamvis casus extraordinarius sit, quod idem homo, durante eadem sua volitione, plures occidat: tamen non est extraordinarius casus, in quo recurrit eadem difficultas, scilicet, quod aliquis injustè jubeat uno imperio, plures occidi, qui dein successivè, sed continuatè ab alio occidantur, adhuc moraliter perseverante, ac influente eodem unico, nec repetito imperio. An ergo etiam talis injustè mandans sufficienter se acculabit: *Jussi plures occidi*? Resp. jam me dixisse, nos loqui de casu, in quo sili-

tur in actu interno: si autem petas, quid dicam ad hunc casum, respondendum mihi videtur, in hoc casu, quo illi actus externi, qui consummati dicuntur, fiunt successivè, etsi unus sit actus internus, esse peccata moraliter distincta, & numerum eorum, quantum fieri potest, declarandum esse in confessione. Ita Illung tr. 2. disp. 2. num. 55. §. ultimo Neque tamen &c.

Ratio ex hoc auctore est. Actus externus denominatur ab actu interno verè peccatum, quod debet in confessione exponi: ergo, ubi sunt plures actus externi, qui non coalescunt, sunt plura peccata in confessione exponenda: atqui in nostro casu non coalescunt: ergo. prob. subsumptum. actus isti, e. g. ictus, quo occiditur Petrus, & alius, quo occiditur Paulus (idem est de diversis copulis cum eadem, vel diversa persona habitis) sunt realiter inter se distincti: & quamvis continuentur, tamen sunt opera externa omnino consummata, sive sunt actus non tantum quomodocunque consummati, sed ita, ut quilibet per se ipsum sit completum, & ultimum exercitium creaturæ rationalis peccantis: ac propterea sunt juxta communem æstimationem hominum incapaces, ut per eundem actum internum, vel per continuam confessionem, fiant moraliter unum; cum nullum habeant ad se invicem ordinem, ad constituendum totum morale: ergo non coalescunt.

225. Dices 7. Si cædes plurimæ fiat per unum actum, etiam non habent ordinem ad se invicem. ergo etiam in illo casu debet explicari numerus. Resp. 1. conseq. non esse contra nos ut notavi n. 222. Respondet Illung 2. neg. ant. ut, enim ait, illæ cædes passivæ, seu mortes, coalescunt in unum effectum ejusdem unici actus externi, e. g. ictus, vel explosionis tormenti: suntque moraliter una strages; unde, quamvis exponi debeant in confessione effectus actus peccaminosi, ut contendunt quidam contra multos alios, qui negant, talem effectum esse peccatum, & volunt, tantum ipsum actum externum esse peccaminosum (de quo agit Illung tr. 6. disp. 6. a. n. 67.) tamen, cum effectus in casu e.g. explosi tormenti, tantum sit unus, sufficienter in confessione exponitur, etsi numerus occisorum tantum confusè exponatur. Et sanè videntur utique facilis coalescere plures effectus partiales ejusdem actus externi, in unum effectum totalem completum, quam plures actus externi, seu opera completa, & consummata, in unum actum, aut opus.

Si adversarii dicant, quod plura objecta sint plura peccata, saltem æquivalenter in ordine ad confessionem, reponetur, id probandum esse, non supponendum. Si dicant iterum, communem sensum censere, etiam in casu, quo per unum ictum plures occiduntur, dari moraliter plura peccata. Resp. negando illatum; nam, licet antiqui fors communius ita sentire visi sint, tamen non ita sentiunt recentiores. Certè post Lugonem multi graves viri aliter sentiunt. Dein, ut rectè observat quidam recentior, multæ sententiarum, quæ olim fuere communissimæ, successu temporis, ob inventas novas rationes, factæ sunt minus communes, & minus probabiles. Cæterum, etsi, ut jam diximus, nos tantum agamus hinc ratione, non auctoritate: tamen, quia

authoritas in hac materia toties obiicitur, etiam de ea aliquid amplius dicemus sequenti objectione.

226. Ob. 3. Sententia adversa habet pro se maximam auctoritatem, adeo, ut Dicastillo *de penit. tr. 8. disp. 9. dub. 4. n. 217.* dicat, esse communem, & receptam sententiam antiquorum, & recentiorum: sed hæc auctoritas in hac quaestione, in qua agitur de voluntate Christi, volentis, vel non volentis nos obligare ad confessionem magis distinctam, est maximi æstimanda: ergo ob istam sententiam opposita est nostræ præferenda. prob. mi. uti solet aliàs, præsertim agendo de obligatione confitendi peccata dubia, dici, talis communis auctoritas, est aliqua quasi traditio, & communis sensus fidelium, de existentia legis obligantis ad distinctiorem confessionem, quæ lex, cum sit juris Divini positivi non scripti, vel maxime debet innotescere per traditionem, vel quasi traditionem, & communem sensum fidelium, adeoque doctorum (nam his suum sensum accommodant indocti) ergo hæc auctoritas est maximi ponderis, & æstimationis.

227. Resp. 1. Hoc argumentum nos non ferit, cum *n. 210.* ubi conclusionem statuimus, expressè dixerimus, nos eam tantum *spektando rationem* asserere. 2. Ex communi fidelium sensu nondum probaretur, esse plures in tali actu malitias, sed tantum esse unam graviolem, quæ debeat distinctè in confessione exponi, uti juxta multos debent exponi circumstantiæ notabiliter aggravantes. 3. Merito negatur major; etsi enim sententia adversa pro se forte numeret plures auctores ex paulò antiquioribus, tamen excessus non est tantus, quantum ingeniosus quidam recentior adversarius describit: & Dicastillo difficultè suum assertum posset probare; nam antiqui, ut S. Thomas, Scotus, & iis quasi æquales, hanc quaestionem non tractant, imò pauci ante Lugonem, aut Suarezium: unde nequitiam sensus aliorum recentium auctorum, debet haberi quasi pro traditione communi Ecclesiæ. Quin etiam paulò post alii docuere oppositum, cum Lugone, ac aliis: & præsertim nunc multi recentiores id docent, videri potest Illung *tr. 2. disp. 2. a. 5. n. 43.* ubi ostendit, nostram sententiam minime esse auctoritate destitutam. Sed & ipse Dicastillo *tr. 8. de penit. disp. 9. n. 255.* admittit, actum internum, in multa objecta peccaminosa tendentem, sed non assecutum executionem externam, e. g. desiderium plurium cædium, sed non secutarum, esse tantum unum peccatum. Suarez autem *tom. 4. in 3. p. de penit. disp. 22. sec. 5. n. 34. & seq.* docet nobiscum, talem actum non continere plures malitias, quamvis dein numerum objectorum putet exponendum, ex eo capite, quòd ipse putet, circumstantias notabiliter aggravantes in confessione exponendas esse: quod tamen adversarii, quibuscum modò agimus, negant.

228. Ob. 4. Si conjugatus cum altera conjugata committit adulterium, debet in confessione exponi, utramque partem fuisse conjugatam, quod ait Palao *p. 1. tr. 2. disp. 3. puncto 3. n. 9.* certissimum esse: & oppositum ex Apborismis Emmanuelis Sa, teste Illung *tr. 2. disp. 2. n. 55.* deletum est, tanquam improbabile: sed hu-

jus ratio alia non est, quàm, quòd tale adulterium sit duplex: ergo debet talis actus, habens duplicem malitiam, ut talis exponi. Resp. Illung *loco modò cit.* neg. mi. Ratio non est tantum; quia in eo casu adulterium est duplex, sed quia hæc duplicitas neque in confuso explicatur, quod tamen fieri debet juxta dicta *n. 188.* nam, ait hic auctor, confessarius audiens adulterium, tantum intelligit simplex, quod ordinariè solet contingere, & hoc verbum, sine addito prolatum, ex communi acceptione plus non significat: sicut etiam homicidium significat tantum eadem unius hominis: ait tamen idem auctor, talem sufficienter se accusaturum, si dicat: *Fornicatione violavi aliorum jus conjugale*: quo modo loquendi implicitè, & in confuso fateretur duplex jus violatum.

Resp. 2. Recentior quidam ex Lugo, & aliis, neg. min. quia differunt specie adulterium simplex, & duplex; cum in casu duplicis adulterii non tantum quis violet fidem alteri, sed etiam cooperetur ad hoc, ut altera pars violet fidem illi, cui prior pars non est obstricta: quæ cooperatio differt (ut ajunt isti auctores) specie à violatione fidei, quam adulterans e. g. debet præstare conjugi suæ. Quidquid dixeris ex his duobus, majorem admittes, & minorem negabis, quia negata, nihil probatur contrarios.

229. Ex dictis deducit Illung *tr. 2. disp. 2. n. 62.* supposito, quòd quis peccet mortaliter, distribuendo SS. Eucharistiam accumbentibus ad mensam Divinam, vel juxta quosdam; quia est in statu peccati mortalis, vel quacunque de causa, hoc, inquam, supposito, tamen esse tantum unum peccatum, si sacerdos talis pluribus continuè distribuatur sacram Eucharistiam; quia, licet respectu cujuslibet personæ sit integra actio, & completa ministratio Sacramenti, tamen est pars tantum integri ministerii, vel functionis, cum tali multiplicitate peragi solita. Idem docent alii, & videntur debere docere omnes, qui admittunt cum eodem Illung, ac Lugo *de penit. disp. 16. sect. 14. n. 558.* quòd tantum unum peccatum committat sacerdos, qui in statu gravis peccati audit plures confessiones, ex simili ratione; quia, licet quælibet confessio sit integrum judicium completum, nec una ordinetur ad alteram, tamen in ratione unius functionis, cum tali multiplicitate peragi solita, conveniunt, & sunt una indigna functio, unum indignum ministerium.

Addit Lugo *loco cit.* illas auditiones confessionum convenire etiam ex intentione agentis, qui sedet in sacro tribunali, ut plures audiat, & præcipue ex materia ipsa; cum omnes illæ actiones contineant irreverentiam contra DEUM, & Christum, cujus Sacramenta irreverenter tractantur; cum in rigore non sint contra jus residens in Sacramentis, sed contra jus residens in auctore Sacramentorum. Negari autem non potest, ait Lugo, quòd facilius conveniant, ad constituendum unum peccatum, quæ tendunt contra jus unum ejusdem personæ, quàm, quæ tendunt contra jus plurium diversarum. Idem circa administrationem Sacramenti poenitentiae, pluribus in statu peccati factam, censent Illung *tr. 2. disp. 2. a. 5. n. 64.* Henriquez, Gobat, Tanner, Diana, Fagundez, Rodriguez, Leander, Escobar, Bauni.

230. Colligit 2. idem Illung loco cit. n. 67. unum esse moraliter peccatum, si sacerdos eadem die totum Breviarium recitare omitat; quia omnes partes Officii Canonici in unam orationem, ab Ecclesia præceptam, coalescunt. Idem etiam docet Lugo de pæn. disp. 16. n. 547. qui citat Suarezium, Navarrum, Vegam, Reginaldum, Ledesmam, Sa, Dianam, à quo ait citari plurimos; unde sufficit, si talis sacerdos in confessione dicat, se peccasse graviter, non recitando Officium Divinum, quin explicet, quot horas omiserit. Et Suarez quidem tom. 2. de Relig. l. 4. c. 25. n. 18. hæc docet: attamen rectè advertit, peccatum quidem externum esse tantum unum, interna autem voluntatis posse esse plura & varia, ratione interruptionis, retractationis &c. actuum voluntatis. Aliud est, si sacerdos diversis diebus omitat diversas partes Breviarii; tunc enim omissiones non coalescunt; sed sunt peccata numero diversa contra diversas obligationes, diversis diebus affixas: sicuti etiam aliud est, teste Illung, si quis eodem die sæpius interruptim comedat carnes; quia lex negativa respicit singulas diei partes divisibiliter, sicut lex e. g. non faciendi alteri injuriam; unde per interruptas comestiones, divisibiliter, seu pluries, ea lex violatur: Id tamen ex conclusione n. 210. positâ sequitur, tantum esse unum peccatum, si quis internam tantum volitionem eliciat, qua statuat e. g. viginti diebus omittere Breviarium: attamen postea mutata voluntate id opere ipso recitet. Videatur hac de re ipse Lugo, aut Illung locis citis.

DISPUTATIO II.

De Peccato Habituali, & Originali.

231. **H**ucusque sat multis egimus de Peccato Actuali, ejusque essentia, causis, ac differentiis, tum specifica, tum numerica: restat, ut paucioribus agamus de Peccato Habituali, & Originali. Quanquam autem etiam peccatum originale sit habituale, ut ex dicendis patebit, & sic rectè utrumque sub una disputatione comprehendatur, tamen habituale latius patet, & per hoc intelligitur id, quod post quodcunque peccatum, actualiter commissum, remanet. Unde de isto prima quæstione agemus, & in quo consistat, examinabimus: quod serviet etiam ad intelligendum peccatum originale, de quo, ejusque pænis, itémque de immunitate immaculatissimæ Virginis ab hac labe, secunda quæstione agemus, atque sic toti tractatui de peccatis finem imponemus.

QUÆSTIO I.

De Peccato Habituali.

ARTICULUS I.

Quid sit Peccatum Habituale.

232. **M**astrius disp. 6. q. 9. a. 5. n. 291. & Oviedo in 1. 2. tr. 6. con-
B.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. 1.

trov. 8. punct. 4. n. 28. dicunt, ex communi doctorum, quod peccatum habituale sit peccatum actuale præteritum moraliter permanens. Et sanè, transacta peccaminosa actione, ac physicè jam præterita, manet homo, qui peccavit, adhuc peccato infectus, ut eleganter probat D. Augustinus l. 1. de nuptiis & concupiscentia c. 26. ex Ecclesiastici. 21. v. 1. ita habet S. Doctor: Si à peccando desistere, hoc esset non habere peccatum, sufficeret, ut hoc nos moneret Scriptura: fili, peccasti, non adjicias iterum: non autem sufficit, sed addidit: & de pristinis deprecare, ut tibi remittantur: manent ergo, nisi remittantur. Sed quomodo manent, si præterita sunt? nisi quia præterierunt actus, manent reatu: ergo manet aliquis aliquo modo infectus peccato: non actualiter; quia actus jam transiit: ergo moraliter, seu habitualiter: nec de peccato actuali transacto, & moraliter permanente, potest esse, nec etiam est, inter Catholicos dubium.

233. Certum autem est 1. peccatum habituale non esse tantum peccatum præteritum; nam peccatum jam præteritum erit semper verum, & nunquam potest hæc veritas falsificari, vel mutari: adeoque si idem esset peccatum habituale, ac peccatum esse præteritum, nunquam posset deleri, sed semper daretur peccatum habituale, quod uique falsum est. Certum est 2. peccatum hoc non consistere in peccato præterito, & negatione qualiscunque retractationis; quia potest dari peccatum hoc etiam, quando datur retractatio ejus naturalis, vel etiam supernaturalis extra sacramentum sine perfecta contritione: dein probabilius etiam est, posse peccatum illud deleri de absoluta potentia DEI, absque retractatione, seu stante negatione istius, ut plurimi auctores tradunt tract. de pæn. Quæritur jam, in quo formaliter hoc peccatum consistat: qua de re dissensus notabilis est inter auctores, ut videre est apud Oviedo in 1. 2. tract. 6. contr. 8. punct. 2.

234. Dico, Peccatum habituale in genere (prout abstrahit, ab hac, & ab alia providentia, statu elevationis, & puræ naturæ &c.) consistit in complexo ex peccato actuali præterito, & negatione tam condignæ satisfactionis, quam gratuitæ remissionis. ita quoad verba, vel saltem quoad rem, Suarez, Vasquez, Arriaga, Lugo, Gormaz de grat. sanct. f. n. 32. & plurimi alii. Explicatur conclusio. Peccatum habituale in primis involvit peccatum actuale præcedens; si enim nunquam fuisset actuale, non posset esse habituale. Insuper debet actuale esse præteritum; aliàs existeret adhuc actualiter, & non habitualiter, seu nondum esset peccatum habituale.

Hoc autem peccatum habituale, seu, quod idem est, actuale moraliter perseverans, maculat hominem: quod quomodo fiat, rectè explicat Suarez. in 1. 2. tr. 5. de peccat. disp. 8. sec. unica. n. 13. hac similitudine. Si quis in republica exercuit vilissimum munus, e. g. carnificis, licet postea id non amplius exerceat, manet tamen moraliter maculatus, donec respublica, vel princeps, maculam illam moraliter tollat, in quantum quoad plures effectus tollere potest: ita, qui semel exercuit vilissimum opus peccati, co-